

Dokument nr. 12
(1999–2000)

Grunnlovsforslag

frem satt på

144. Storting

**samt Norges Grunnlov som den lyder etter de av Stortinget i 1993–1994
og 1994–1995 foretatte grunnlovsendringer**

INNHOLD

1	Forslag fra Øystein Djupedal og Rolf Reikvam om endringer i Grunnloven §§ 1, 3, 12–14, 16–22, 25–31, 62, 67–69, 74–81, 86 og 112, om opphevelse av Grunnloven §§ 4–9, 11, 23, 24, 32, 34–37, 39–41, 43–48, om ny § 113 og om endring av Grunnlovens overskrift. (Innføring av republikansk statsform)	5
2	Forslag fra Øystein Djupedal og Hallgeir H. Langeland om endringer av Grunnloven §§ 2, 5, 9, 12, 21, 22, 27, 44 og 106, opphevelse av Grunnloven §§ 4 og 16 og endring av overskriften til kapittel A. (Statskirkeordningen og religions- og livssynsfrihet)	8
3	Forslag fra Carl I. Hagen om endringer av Grunnloven §§ 20, 30 og 86. (Riksretten)	10
4	Forslag fra Arne Lyngstad og Elsa Skarbøvik om endringer av Grunnloven §§ 21 og 22. (Geistlige embetsmenn)	12
5	Forslag fra Carl I. Hagen om endringer av Grunnloven §§ 21 og 22. (Fjerning av regjeringens rett til å utnevne biskoper og øvrige kirkelige embetsmenn)	14
6	Forslag fra Gunnar Kvasheim og Leif Helge Kongshaug om ny § 49 a, alternativt § 82 eller § 85 a i Grunnloven. (Kommunalt selvstyre)	15
7	Forslag fra Gunnar Skaug, Carl I. Hagen, Einar Steensnæs, Jan Petersen, Kristin Halvorsen og Lars Sponheim om endringer av Grunnloven §§ 50, 53, 57, 58, 59, 61, 62, 63 og ny § 82. (Valgordningen)	17
8	Forslag fra Gunnar Skaug, Carl I. Hagen og Lars Sponheim om endringer av Grunnloven §§ 54, 63, 68, 71, 79 og 112. (Oppløsningsrett)	23
9	Forslag fra Per-Kristian Foss og Inge Lønning om endringer av Grunnloven §§ 54, 68, 71 og 112. (Oppløsningsrett)	28
10	Forslag fra Gunnar Halvorsen om endring av Grunnloven § 59. (Tildeling av distriktsrepresentant)	33
11	Forslag fra Carl I. Hagen om endring av Grunnloven § 71. (Opphør av partimedlemskap)	34
12	Forslag fra Carl I. Hagen og Fridtjof Frank Gundersen om ny § 82 i Grunnloven. (Bindende, alternativt rådgivende, folkeavstemning og initiativrett)	36
13	Forslag fra Thomas Chr. Wyller, vedtatt til fremsettelse av Anne Enger Lahnstein og John Dale, om endring av Grunnloven § 93. (Rådgivende folkeavstemning)	39
14	Forslag fra Erna Solberg om endring av Grunnloven § 93. (Norsk tilslutning til Den europeiske Union)	40
15	Forslag fra Kjell Magne Bondevik og Åse Gunhild Woie Duesund om ny § 95 a i Grunnloven. (Vern av liv)	42
16	Forslag fra Gunnar Skaug, Carl I. Hagen, Einar Steensnæs, Jan Petersen, Kristin Halvorsen og Lars Sponheim om endring av Grunnloven § 100. (Ytringsfrihet)	44
17	Forslag fra Gunnar Kvasheim og Lars Sponheim om ny § 100 a i Grunnloven. (Offentlighetsprinsippet)	50
18	Forslag fra Morten Lund og Magnhild Meltveit Kleppa om ny § 110 d i Grunnloven. (Lokalt selvstyre)	51
19	Forslag fra Karin Andersen om ny § 110 d i Grunnloven. (Retten til bolig)	52
20	Forslag fra Carl I. Hagen om ny § 110 d i Grunnloven. (Avkastningen av Folketrygdfondet og Petroleumsfondet og bruk av fondets midler)	55
21	Forslag fra Carl I. Hagen om ny § 110 e i Grunnloven. (Grunlovssikre opparbeidede trygde- og pensjonsrettigheter)	57
	Kongeriget Norges Grundlov	58

1

Forslag fra Øystein Djupedal og Rolf Reikvam om endringer i Grunnloven §§ 1, 3, 12–14, 16–22, 25–31, 62, 67–69, 74–81, 86 og 112, om opphevelse av Grunnloven §§ 4–9, 11, 23, 24, 32, 34–37, 39–41, 43–48, om ny § 113 og om endring av Grunnlovens overskrift. (Innføring av republikansk statsform)

Til Stortinget

Vi fremmer dette forslag til endringer i Grunnloven, slik at Norge kan endre sin formelle styreform fra monarkisk til republikansk. Bare de strengt nødvendige endringene er tatt med i forslaget. De oppgavene som etter den någjeldende Grunnloven er lagt til Kongen, vil etter forslaget ligge hos Regjeringen.

Forslag

I

Overskriften endres fra «Kongeriget Norges Grundlov» til «Grundlov for Norges Rige».

II

§ 1 skal lyde:

Norge er en fri, selvstendig, udelelig og uavhengelig Republik.

Overskriften til kap. B skal lyde:

Om den udøvende Magt.

§ 3 skal lyde:

Den udøvende Magt er hos Regjeringen.

§§ 4, 5, 6, 7, 8, 9 og 11 oppheves.

§ 12 skal lyde:

Regjeringen skal bestaa af en Statsminister og i det mindste syv andre Medlemmer. Alle Regjeringens Medlemmer skulle være stemmeberettigede norske Borgere.

Af Regjeringens Medlemmer skulle over det halve Antal bekjende sig til Statens offentlige Religion.

Regjeringen fordeler Forretningerne iblandt sine Medlemmer, saaledes som den det for tjenligt eragter. Til at deltage i Regjeringens Møder kan Regjeringen ved overordentlige Leiligheder, foruden de sædvanlige Medlemmer, tilkalde andre norske Borgere, kun ingen Medlemmer af Stortinget.

Ægtefeller, Forældre og Børn eller to Søskende maa ei paa samme Tid være Medlemmer af Regjeringen.

§ 13 skal lyde:

Regjeringens Forretninger afgjøres ved stemmegivning, hvorved, i Tilfælde at Stemmerne ere lige, Statsministeren eller, i dennes Fraværelse, det første af de tilstedeværende Medlemmer af Regjeringen har tvende Stemmer.

§ 14 skal lyde:

Regjeringen kan beskikke Statssekretærer til at bistaa Regjeringens Medlemmer under Udførelsen af deres Forretninger udenfor Regjeringens Møder. Den enkelte Statssekretær handle paa Vegne af det Medlem af Regjeringen, til hvem han er knyttet, i den Udstrækning vedkommende bestemmer.

I §§ 16, 17, 18 og 19

erstattes «Kongen» med «Regjeringen».

§ 20 første ledd skal lyde:

Regjeringen har Ret til i Regjeringsmøde at be-naade Forbrydere, efterat Dom er falden. Forbryderen har Valget, om han vil modtage Regjeringens Naade, eller underkaste sig den ham tildømte straf.

§ 21 skal lyde:

Regjeringen vælger og beskikker alle civile, geistlige og militære Embedsmænd. Disse skulle, før Beskikkelse finder Sted, sværge eller, hvis de ved Lov ere fritagne for Edsaflæggelse, høitideligen tilsige Konstitutionen Lydighed og Troskab; dog kunne de Embedsmænd der ei ere norske Borgere, ved Lov fritages for denne Pligt.

I § 22 gjøres følgende endringer:

Første ledd første og annet punktum skal lyde:

Statsministeren og de øvrige Regjeringens Medlemmer samt Statssekretærene kunne, uden foregaaende Dom, afskediges af Regjeringen. Det samme gjælder for de Embedsmænd, som ere ansatte ved Regjeringens Kontorer eller ved Diplomatiets eller Konsulatvæsenet, civile og geistlige Overøvrige.

heds-Personer, Regimenters og andre militære Korpsers Chefer, Kommandanter i Fæstninger og Høistbefalende paa Krigsskibe.

I **andet ledd** erstattes «Kongen» med «Regjeringen».

§§ 23 og 24 oppeves.

I §§ 25 og 26

erstattes «Kongen» med «Regjeringen».

§ 27 skal lyde:

Alle Regjeringens Medlemmer skulle, naar de ikke have lovligt Forfald, deltage i Regjeringsmøde, og maa ingen Beslutning tages der, naar ikke over det halve Antal Medlemmer ere tilstede.

Medlem af Regjeringen, der ikke bekjender sig til Statens offentlige Religion, deltager ikke i Behandlingen af Sager, som angaa Statskirken.

§ 28 skal lyde:

Forestillinger om Embeders Besættelse og andre sager af Vigtighed skulle foredrages i Regjeringsmøde af det Medlem, til hvis Fag de høre, og Sagerne af ham expederes overensstemmende med den af Regjeringen fattede Beslutning. Dog kunne egentlige militære Kommando-Sager i saadan Udstrækning som Regjeringen bestemmer, undtages fra Behandling i Regjeringsmøde.

I § 29 gjøres følgende endringer:

Første ledd skal lyde:

Forbyder lovligt Forfald et Regjeringsmedlem at møde og foredrage de Sager, som henhøre under hans Fag, skulle disse foredrages af et andet Medlem som Regjeringen dertil konstituerer.

I **andet ledd** erstattes «Statsraadet» med «Regjeringen».

§ 30 skal lyde:

I Regjeringsmøde føres Protokol over alle de Sager, som der forhandles. De diplomatiske Sager, som af Regjeringen besluttet hemmeligholdte, indføres i en egen Protokol. Paa samme maade forholdes med de militære Kommando-Sager, som af Regjeringen besluttet hemmeligholdte.

Enhver, som deltager i Regjeringsmøde, er pliktig til med Frimodighed at sige sin Mening.

Finder noget Medlem af Regjeringen, at Regjeringens Beslutning er stridende mod Statsformen eller Rigets love, eller øiensynligen er skadelig for Riget, er det Pligt at gjøre kraftige Forestillinger derimod samt at tilføie sin Mening i Protokollen. Den der ikke saaledes har protesteret, ansees at have været enig i Regjeringens Beslutning, og er ansvarlig

derfor, saaledes som siden bestemmes, og kan af Odelstinget sættes under Tiltale for Rigsretten.

§ 31 skal lyde:

Alle Regjeringens Beslutninger udfærdiges i dens Navn. Beslutningerne underskrives af Statsministeren eller, om han ikke har været tilstede, af det første af Regjeringens tilstedeværende Medlemmer, og medunderskrives af Regjeringssekretæren.

§§ 32, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 47 og 48 oppeves.

§ 62 skal lyde:

De Tjenestemænd, som ere ansatte ved Regjeringens Kontorer, Statssekretærene dog undtagne, kunne ikke vælges til Repræsentanter. Det samme gjælder Tjenestemænd, som ere ansatte ved Diplomatiets eller Konsulatvæsenet.

Regjeringens Medlemmer kunne ikke møde paa Stortinget som Repræsentanter, saalænge de have Sæde i Regjeringen. Ei heller kunne Statssekretærene møde som Repræsentanter, saalænge de beklæde sine Embeder.

I § 67

går «Kongeriget» ut.

I §§ 68 og 69

erstattes «Kongen» med «Regjeringen».

I § 74 gjøres følgende endringer:

Nåværende andet ledd blir **første ledd**, dog slik at:

Naar Stortingets Forhandlinger ere aabnede, have Statsministeren og Statsraaderne ...

erstattes med:

Naar Stortinget har konstitueret sig, have Statsministeren og Regjeringens øvrige Medlemmer ...

Annet ledd skal lyde:

Paa det første møde i Stortingsaaet efter at Stortinget har konstitueret sig, afgiver Statsministeren en Redegjørelse for Rigets almindelige Tilstand og de af Regjeringen paatenkte Foranstaltninger.

I § 75 gjøres følgende endringer:

Bokstav e oppeves.

I **bokstav f** erstattes «Statsraadets» med «Regjeringens».

I **bokstav g** erstattes «Kongen» med «Regjeringen».

Bokstav h skal lyde:

At kunne fordre Enhver til at møde for sig i Statssager;

I § 76 første ledd

erstattes «en Statsraad» med «et av dens Medlemmer».

I §§ 77 og 78

erstattes «Kongen» med «Regjeringen» og «hans» med «dens».

I § 79

skal ordene etter «og den da forelægges» lyde:

Regjeringen, saa vorder den lov, om end Regjeringens Sanktion ikke paafølger inden Storthinget adskilles.

§ 80 tredje ledd skal lyde:

Inden denne Tid meddeler Statsministeren Regjeringens Bestemmelse om de ikke allerede forinden afgjorte Lovbeslutninger (jfr. §§ 77–79), ved enten at stadfæste eller forkaste dem. Alle de, som ikke udtrykkelig ere blevene antagne, ansees som forkastede.

§ 81 skal lyde:

Alle Love (de i § 79 undtagne) udfærdiges i Regjeringens Navn, under Norges Riges Segl og i følgende Udtryk: «Den Norske Regjering gjør vitterlig, at der er blevet forelagt os Storthingets Beslutning, af Dato saalydende: (her følger Beslutningen). Den-

ne Beslutning har vi godkjent og stadfæster den som Lov ved vor Underskrift og Rigets Segl.»

I § 86 første ledd

erstattes «Statsraadets» med «Regjeringens».

I § 112 gjøres følgende endringer:

«Kongeriget» går ut i første og annet ledd. I annet ledd erstattes «Kongen» med «Regjeringen.»

III

§ 113 (ny) skal lyde:

Nærværende Grundlovsforandringer træder i Kraft naar den nuværende Konge, Harald, afgaar ved Døden eller fraskriver sig Retten til Tronen.

De som paa det Tidspunkt ere Medlemmer af Statsraadet, overtager Regjeringens Funktioner efter den forandrede Grundlov.

Hvor der i gjældende Love tillægges Kongen nogen Myndighed, tilfalder denne fremtidigt Regjeringen.

Oslo, den 27. september 2000

Rolf Reikvam

Øystein Djupedal

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

2

Forslag fra Øystein Djupedal og Hallgeir H. Langeland om endringer av Grunnloven §§ 2, 5, 9, 12, 21, 22, 27, 44 og 106, opphevelse av Grunnloven §§ 4 og 16 og endring av overskriften til kapittel A. (Statskirkeordningen og religions- og livssynsfrihet)

Til Stortinget

Forslaget går ut på å

- oppheve statskirkeordningen
- innføre religions- og livssynsfrihet på like vilkår for alle innvånere i riket.

Forslag

I

Overskriften til kapittel A skal lyde:

Om Statsformen

I § 2 gjøres følgende endringer:

Første ledd skal lyde:

Alle Indvaanere af Riget have paa lige Vilkaar Frihed til Udøvelse af Religion og Livsanskuelse.

Andre ledd oppheves.

§ 4

oppheves.

§ 5 skal lyde:

Kongen kan ikke lastes, eller anklages. Ansvarligheden paaligger hans Raad.

§ 9 skal lyde:

Saasnaart Kongen, som myndig, tiltræder Regjeringen, aflægger han for Stortinget følgende Forsikring: «Jeg lover og forsikrer, at ville regjere Kongeriget Norge i Overensstemmelse med dets Konstitution og Love!»

Er intet Storting paa den Tid, samlet, nedlægges Forsikringen skriftlig i Statsraadet og gjentages høitideligen af Kongen paa første Storting.

§ 12 andre ledd

oppheves.

§ 16

oppheves.

§ 21 skal lyde:

Kongen vælger og beskikker, efter at have hørt sit Statsraad, alle civile og militære Embedsmænd. Disse skulle, før Beskikkelse finder Sted, høitideligen tilsige Konstitutionen og Kongen Lydighed og Troskab; dog kunne de Embedsmænd der ei ere norske Borgere, ved lov fritages for denne Pligt. De kongelige Prinser maa ei beklæde civile Embeder.

§ 22 første ledd skal lyde:

Statsministeren og de øvrige Statsraadets Medlemmer samt Statssekretærene kunne, uden foregaaende Dom, afskediges af Kongen, efterat han derom har hørt Statsraadets Betænkning. Det samme gjælder for de Embedsmænd, som ere ansatte ved Statsraadets Kontorer eller ved Diplomatiets eller Konsulatvæsenet, civile Overøvrigheds-Personer, Regiments og andre militære Korpsers Chefer, Kommandanter i Fæstninger og Høistbefalende paa Krigsskibe. Hvorvidt Pension bør tilstaaes de saaledes afskedigede Embedsmænd, afgjøres af det næste Storting. Imidlertid nyde de to Trediedele af deres forhen havte Gage.

§ 27 andre ledd

oppheves.

§ 44 skal lyde:

Den Prinsesse eller Prins, som i de udi § 41 anførte Tilfælde forestaar Regjeringen, skal for Stortinget skriftlig aflægge følgende Forsikring: «Jeg lover og forsikrer at ville forestaa Regjeringen i Overensstemmelse med Konstitutionen og Lovene!»

Holdes ei Stortinget paa den Tid, nedlægges Forsikringen i Statsraadet, og tilstilles siden næste Storting.

Den Prinsesse eller Prins, som een Gang har aflagt Forsikringen, gjentager den ikke senere.

§ 106 første punktum
oppheves.

Oslo, den 27. september 2000

Øystein Djupedal **Hallgeir H. Langeland**

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å be-
kjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på
første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

3

**Forslag fra Carl I. Hagen om endringer av Grunnloven §§ 20, 30 og 86.
(Riksretten)**

Til Stortinget

Det fremmes med dette forslag om å endre Grunnloven slik at Riksretten bare skal dømme i siste instans og ikke i første instans. Det betyr at anklager om lovbrudd mot de som etter Grunnloven skal dømmes for Riksretten først kan behandles av det ordinære domstolsystem med den normale påtalemyndighet som anklager. Først når saken eventuelt ankes til den høyeste domstol trer Riksretten inn i stedet for Høyesterett. Når det er påtalemyndighet som anker foreslås det at prosedyren blir en anbefaling til Odelstinget om å fremme anken til Riksretten. Odelstinget må således først ta stilling til om anken bør fremmes før det eventuelt blir sak for Riksretten. Når Odelstinget slutter seg til anken, går saken til riksrett i samsvar med det etablerte system.

Begrunnelse

Da Grunnloven ble vedtatt i 1814, var det tiltale for riksrett som var Stortingets eneste mulige reaksjon overfor regjeringen eller medlemmer av regjeringen. Ved innføring av parlamentarismen fra 1884 ble dette delvis erstattet av mistillitsinstituttet idet hovedinnholdet i det parlamentariske styringssystem er at regjeringen eller regjeringsmedlemmer må tre tilbake når Stortinget ved votering uttrykker sin mistillit. Selve systemet ga åpning for at et stortingsflertall når som helst kunne fjerne ett eller flere medlemmer av regjeringen eller hele regjeringen. Med tiden har imidlertid skikk og bruk endret seg, slik at i dag regnes det som usannsynlig at en regjering vil tillate stortingsflertallet å fremme reell mistillit mot kun én eller flere statsråder. Det ansees som en selvfølge at statsministeren da vil stille kabinettspørsmål på vegne av hele regjeringen, slik at vedtagelse av mistillit rettet mot en statsråd vil medføre at hele regjeringen går av og at det utnevnes en helt ny regjering, altså regjeringskrise. Konsekvensen av dette er at dersom det ikke foreligger et klart regjeringsalternativ, vil den til enhver tid sittende regjering i praksis være fredet, og enhver statsråd vil kunne begå de groveste feil og også straffbare handlinger uten at det i praksis medfører noen konsekvenser. De to teoretiske muligheter for Stortinget, nemlig mistillit og riksrett, krever begge et stortingsflertall, og vil i begge tilfelle medføre en regjeringskrise. Hvis den politiske sammensetning av Stortinget er slik at fler-

tallet av politiske grunner ikke ønsker en regjeringskrise, vil intet skje med en eller flere medlemmer av regjeringen som eventuelt har begått lovbrudd i sin embetsgjerning. Situasjonen er i dag den at eneste reaksjonsform overfor en statsråd er at vedkommende må gå av. En forenklet sammenligning med straffeloven ville være at enten blir en person frikjent eller idømt livsvarig fengsel uansett alvorlighetsgrad i forbrytelsen. Dette er selvsagt ikke i samsvar med det faktiske forhold, idet straffeloven og andre lovbestemmelser alltid ser reaksjon eller straffemessig konsekvens i sammenheng med lovbruddets alvorlighetsgrad. Lovverket inneholder også i dag tilsvarende bestemmelser om et gradert reaksjonsmønster overfor lovbrudd begått av statsråder, stortingsrepresentanter og høyesterettsdommere gjennom ansvarlighetsloven av 5. februar 1932. Ved brudd på disse bestemmelser kan det idømmes både bøter, betinget og ubetinget fengsel. Det som skiller denne lov i praksis fra alt annet lovverk er at det er Riksretten som dømmer både første og siste instans og med Odelstinget som påtalemyndighet. Domstolens historiske og spesielle rolle, dens sammensetning og anklager er i dag en reell hindring for å følge opp brudd på ansvarlighetsloven og andre lover som de nevnte embetspersoner måtte begå. Denne situasjonen medfører at det blir en betydelig forskjellsbehandling mellom lovbrudd begått av statsråder, stortingsrepresentanter og høyesterettsmedlemmer og alle andre yrkesgrupper som også måtte begå lovbrudd i sin arbeidsutførelse. Når det nå etter hvert er innført bestemmelser om straff for en rekke andre yrkesgrupper og bedriftsledere for brudd på meget kompliserte lovregler som forurensningslov, arbeidsmiljølov, legelov, m.m. er det også naturlig med en endring av Grunnloven slik at denne forskjellsbehandling blir opphevet, dvs. at også lovbrudd begått i embets medfør av statsråder, stortingsrepresentanter og høyesterettsmedlemmer blir behandlet i det ordinære rettssystem. Riksretten skal kun bevares som en siste instans når det gjelder lovbrudd begått av egne medlemmer.

Situasjonen er i dag også den at den eneste reaksjonsform overfor en statsråd, nemlig mistillit, kun kan utøves overfor sittende statsråder. I praksis vil det imidlertid ofte kunne skje at mulige lovbrudd avdekkes lenge etter at statsråden er gått ut av regjerin-

gen etter kontrolltiltak eller revisjon, men uten at foreldelsesfristen er utgått. Fravær av en straffereaksjon fordi en statsråd er gått ut av regjeringen medfører en grov forskjellsbehandling i forhold til andre grupper som kan tiltales for rettsapparatet i ettertid.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

I Grunnloven gjøres følgende endringer:

§ 20 annet ledd skal lyde:

I de Sager, som ere paadømte af Riksretten, kan ingen anden Benaadning, end Fritagelse for idømt Livsstraf, finde Sted.

§ 30 tredje ledd annet punktum skal lyde:

Den der ikke saaledes har protesteret, ansees at have været enig med Kongen, og er ansvarlig derfor, saaledes som siden bestemmes, og kan sættes under Tiltale derfor.

§ 86 første og annet ledd skal lyde:

Rigsretten dømmer i sidste Instans i de Sager, som ere anlagde mot Statsraadets, Høisterets eller Storthingets Medlemmer for strafbart Forhold, de som saadanne maatte gjøre sig skyldige i. Anker Domfældte, skal Sagen fremmes for Rigsretten. Anker Anklagemyndigheden, afgjør Odelstthinget om Sagen skal fremmes for Rigsretten. Odelstthinget er Anklagemyndighed naar Sagen behandles for Rigsretten.

De nærmere Regler om Paatale i Sager som ere omhandlede i første Led, fastsættes ved Lov. Dog kan der ikke sættes kortere Forældelsesfrist end 15 Aar for Adgangen til at gjøre Ansvar gjældende ved Tiltale i slige Sager.

Oslo, den 27. september 2000

Carl I. Hagen

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

4

Forslag fra Arne Lyngstad og Elsa Skarbøvik om endringer av Grunnloven §§ 21 og 22. (Geistlige embetsmenn)

Til Stortinget

Forslag

Undertegnede fremmer følgende forslag til endringer av Grunnloven §§ 21 og 22:

§ 21 skal lyde:

Kongen vælger og beskikker, efter at have hørt sit Statsraad, alle civile og militære Embedsmænd. Disse skulle, før Beskikkelse finder Sted, sværge eller, hvis de ved Lov ere fritagne for Edsaflæggelse, høitideligen tilsige Konstitutionen og Kongen Lydighed og Troskab; dog kunne de Embedsmænd der ei ere norske Borgere, ved Lov fritages for denne Pligt. De kongelige Prinser maa ei beklæde civile Embeder.

§ 22 skal lyde:

Statsministeren og de øvrige Statsraadets Medlemmer samt Statssekretærene kunne, uden foregaaende Dom, afskediges af Kongen, efterat han derom har hørt Statsraadets Betænkning. Det samme gjælder for de Embedsmænd, som ere ansatte ved Statsraadets Kontorer eller ved Diplomatiets eller Konsulatvæsenet, civile Overøvrigheds-Personer, Regimenters og andre militære Korpsers Chefer, Kommandanter i Fæstninger og Høistbefalende paa Krigsskibe. Hvorvidt Pension bør tilstaaes de saaledes afskedigede Embedsmænd, afgjøres af det næste Storting. Imidlertid nyde de to Trediedele af deres forhen havde Gage.

Andre Embedsmænd kunne ikkun suspenderes af Kongen, og skulle da strax tiltales for Domstolene, men de maa ei, uden efter Dom, afsættes, ei heller, mod deres Vilje, forflyttes.

Alle Embedsmænd kunne, uden foregaaende Dom, afskediges, naar de have naaet en ved Lov fastsat Aldersgrænse. Det kan bestemmes ved Lov at visse Embedsmænd, der ei ere Dommere, kunne udnevnes paa Aaremaal.

Begrunnelse

I løpet av de siste ti år har det vært flere reformer i Den norske kirke. Et viktig utgangspunkt for disse ble lagt ved Stortingets behandling av St.meld. nr.

40 (1980–1981). Ved denne debatten ble det av flere sterkt understreket at Den norske kirke må betraktes å være et trossamfunn. I tiden som har fulgt, og gjennom de politiske vedtak som er fattet om Kirkens organisering og trossmessige innhold, har det gjentatte ganger blitt understreket fra Stortinget at Kirken må ha større frihet og selvstendighet. Kirkeloven av 1996 bygger på de prinsipper som Stortinget la til grunn ved denne behandlingen. En naturlig konsekvens førte til at ansettelsesmyndigheten av sogneprester og enkelte andre prestestillinger ble flyttet fra Kongen i Statsråd til bispedømmerådene ved kgl.res. av 17. juni 1988. De kirkelige organ har gjennom sin praksis vist at de ivaretar dette ansvar på en betryggende og god måte.

Også ved behandling av Ot.prp. nr. 50 (1986–1987) har Stortinget vist tillit til de kirkelige organer når det gjelder avgjørelse av læremessig karakter.

Biskop og prost er sentrale stillinger i Den norske kirke som også kan ha innflytelse på læremessige avgjørelser i Kirken. Biskoper og prosters oppgave er ikke først og fremst å være statlige embetsmenn, men å være Kirkens åndelige ledere. Slike ansettelser må derfor sies å høre inn under et trossamfunns indre anliggender. Reformarbeidet de siste årene har gitt Kirken organer til å gjennomføre en slik ansettelsesprosess. Overføring av ansettelsesmyndighet av biskop og prost til kirkelige organ vil være et viktig og naturlig steg i Kirkens selvstendighet og vil være med på å understreke at Den norske kirke først og fremst er et trossamfunn.

Det foreslås at «geistlige» strykes i Grunnloven §§ 21 og 22. Dette vil føre til at det ikke lenger er Kongen i Statsråd som utnevner biskoper og proster, og at denne heller ikke kan avskjedige personer i slike stillinger. Endringen vil medføre behov for endringer i kirkeloven, eller at det gis bestemmelser til denne med hjemmel i kirkeloven, lov av 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke. Det vil også være naturlig å vurdere om praksis i tilsettingsprosedyren av proster justeres slik at det gjennom denne tydelig kommer fram at prostens arbeidsområde er knyttet til en større region enn det sogn hvor vedkommende er prest.

Endringsforslaget av Grunnloven vil ikke føre til oppløsning av statskirkeordningen som sådan.

Stortinget, den 26. september 2000

Arne Lyngstad

Elsa Skarbøvik

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å be-
kjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på
første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

5

Forslag fra Carl I. Hagen om endringer av Grunnloven §§ 21 og 22. (Fjerning av regjeringens rett til å utnevne biskoper og øvrige kirkelige embetsmenn)

Til Stortinget

I de senere år er den partipolitiske styring av Den norske kirke blitt stadig mer fremtredende. Regjeringer har ikke fulgt Kirkens egne råd og avstemninger om hvem som bør utnevnes og det har vært lagt så åpenbare politiske føringer til grunn at selv en tidligere formann i Senterpartiet er utnevnt til biskop på tross av at en annen person var ønsket av Kirken. Begrepet folkekirke er derfor i stadig større grad erstattet med den «politisk styrte kirke».

Regjeringens utnevnelser av biskoper og andre såkalte «geistlige» embetsmenn er i dag regulert i Grunnloven §§ 21 og 22. Ved at denne grunnlovshjemmel fjernes vil utnevning skje i henhold til vanlige lovbestemmelser om Kirkens ordninger og det blir da mulig å overføre retten og oppgaven med å utnevne biskoper og andre teologiske kirkelige stillinger til Kirkens egne organer, enten nuværende eller nyopprettede.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag til endringer av Grunnlovens bestemmelser § 21 og § 22:

§ 21 skal lyde:

Kongen vælger og beskikker, efter at have hørt sit Statsraad, alle civile og militære Embedsmænd. Disse skulle, før Beskikkelse finder Sted, sværge eller, hvis de ved Lov ere fritagne for Edsaflæggelse, høitideligen tilsige Konstitutionen og Kongen Lydighed og Troskab, dog kunne de Embedsmænd der ei ere norske Borgere, ved Lov fritages for denne Pligt. De Kongelige Prinser maa ei beklæde civile Embeder.

§ 22 skal lyde:

Statsministeren og de øvrige Statsraadets Medlemmer samt Statssekretærene kunne, uden foregaaende Dom, afskediges af Kongen, efterat han derom har hørt Statsraadets Betænkning. Det samme gjælder for de Embedsmænd, som ere ansatte ved Statsraadets Kontorer eller ved Diplomatiets eller Konsulatvæsenet, civile Overøvrigheds-Personer, Regimenters og andre militære Korpsers Chefer, Kommandanter i Fæstninger og Høistbefalende paa Krigsskibe. Hvorvidt Pension bør tilstaaes de saaledes afskedigede Embedsmænd, afgjøres af det næste Storting. Imidlertid nyde de to Trediedele af deres forhen havte Gage.

Andre Embedsmænd kunne ikkun suspenderes af Kongen, og skulle da strax tiltales for Domstolene, men de maa ei, uden efter Dom, afsættes, ei heller, mod deres Vilje, forflyttes.

Alle Embedsmænd kunne, uden foregaaende Dom, afskediges, naar de have naaet en ved Lov fastsat Aldersgrænse. Det kan bestemmes ved Lov at visse Embedsmænd, der ei ere Dommere, kunne udnevnes paa Aaremaal.

Oslo, den 27. september 2000

Carl I. Hagen

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

6

Forslag fra Gunnar Kvasheim og Leif Helge Kongshaug om ny § 49 a, alternativt § 82 eller § 85 a i Grunnloven. (Kommunalt selvstyre)

Til Stortinget

Vi setter med dette fram grunnlovsforslag om kommunalt selvstyre. Det fremmes alternativt som § 49 a, § 82 og § 85 a.

Grunnloven, med etterfølgende konstitusjonell sedvanerett om den utøvende makts uavhengighet av Stortinget, bygger på folkesuverenitetsprinsippet. Folket styrer gjennom valgte representanter.

Det kommunale selvstyret slik dette har vært praktisert i nær 160 år, representerer en forsterkning av dette prinsippet. Ivaretagelse og videreutvikling av det kommunale selvstyret er en sentral politisk oppgave. Grunnlovsfesting av det kommunale selvstyret vil være et bidrag til dette. Vi viser til Kommunelovutvalget som i NOU 1990:13 uttaler følgende:

«Grunnlovsfesting av det kommunale og fylkeskommunale selvstyre vil etter utvalgets oppfatning neppe gi kommuner/fylkeskommuner en sterkere posisjon enn de allerede har innenfor eksisterende system. At prinsippet er nedfelt i Grunnloven kan på den annen side tenkes å markere en holdning fra staten/sentrale myndigheters side som på sikt kan bidra til å styrke kommuners/fylkeskommuners posisjon og derved kunne bidra til å prioritere arbeidet med å opprettholde og utvikle et aktivt folkestyre på dette nivå.»

Det er viktig for oss å understreke at lokalt selvstyre i form av kommuner og fylkeskommuner er mer enn et spørsmål om en hensiktsmessig fordeling av statens myndighet. Det representerer verdier om at den enkelte innbygger skal ha størst mulig deltakelse i, og innflytelse på, de beslutninger som gjelder den enkelte.

Etter vår mening er det en styrking av den enkelte innbyggers rettslige stilling å ha størst mulig innflytelse på de offentlige beslutninger som angår den enkelte.

Vi mener videre at Grunnloven bør inneholde de grunnleggende trekk i vårt styringssystem, og det kommunale selvstyret er en del av dette. En grunnlovsbestemmelse vil imidlertid nødvendigvis måtte vise til nærmere konkretisering av innholdet gjennom lov.

Stortinget ga den 6. april 1989 samtykke til at Norge undertegnet Europarådkonvensjonen av 15. oktober 1985 om lokalt selvstyre. Det vises til St.prp. nr. 19 (1988–1989) og Innst. S. nr. 110

(1988–1989). Det heter i denne konvensjonens Artikkel 1 følgende:

«Prinsippet om lokalt selvstyre skal anerkjennes i nasjonal lovgivning, og i grunnlov hvor dette lar seg gjennomføre.»

Det må være Stortingets ansvar i henhold til denne konvensjonen å vedta en grunnlovsbestemmelse om lokalt selvstyre. Det forhold at det kreves kvalifisert flertall for en grunnlovsbestemmelse, vil bare fritta staten Norge fra en grunnlovsfesting dersom flertallet prøver å få gjennomført slik grunnlovsfesting, men stanses av et stort nok mindretall. Konvensjonen ble for øvrig vedtatt enstemmig i Stortinget.

Vi vil med dette gi vårt bidrag til at Stortinget kan oppfylle Norges internasjonale forpliktelse til å verne det lokale selvstyret gjennom Grunnloven.

Vi viser her også til at Kommunelovutvalget i sin innstilling foreslo at prinsippet om det lokale selvstyret bør grunnlovsfestes, jf. NOU 1990:13 s. 338–339.

Forslaget til ny grunnlovsbestemmelse fremsettes i flere alternativ. Det første alternativet er vårt prinsipale forslag til grunnlovstekst. Det inneholder sentrale elementer i det kommunale selvstyret kommunene og fylkeskommunene i dag har, og sentrale elementer fra den konvensjon Norge har tiltrådt. Etter Venstres oppfatning bør så vidt mange elementer av det kommunale selvstyre grunnlovsfestes.

Alternativ to fremmes som et forslag som bør kunne vinne mer allmenn tilslutning, dersom alternativ 1 skulle bli oppfattet som for omfattende. Det tredje alternativet fremmes med det siktemål i alle fall å få grunnlovsfestet et minimum av kommunalt selvstyre dersom de to første alternativene ikke skulle vinne tilstrekkelig flertall. Systematisk hører en slik bestemmelse hjemme enten som ny § 49 a eller ny § 85 a, samtidig som § 82 er «ledig».

Forslag

Vi fremmer derfor forslagene med alternative plasseringer. De alternative forslagene er følgende:

Alternativ 1:

Ny § 49 a skal lyde:

Norge er inndelt i Kommuner, som udøve kommunalt Selvstyre.

Afgjørelser, som berøre et geografisk Omraade og dets Indbyggere, maa tages af deres egne folkevalgte Repræsentanter, saafremt ikke almene Hensyn tilsige Beslutninger paa høiere Niveau.

Det tilkommer Staten at sikre Kommunerne Adgang til egne Indtægter og Midler forøvrigt, som staar i Overensstemmelse med de Opgaver Kommunerne skulle løse. Statlig Kontrol med Kommunerne skal i Hovedsag afgrænses til, at Beslutninger ere i Overensstemmelse med Loven.

Nærmere Bestemmelser om Kommuneordningen og om Myndigheds- og Ansvarsdelingen fastsættes ved Lov.

Alternativ 2:

Ny § 49 a skal lyde:

Norge er inddelt i Kommuner, som udøve kommunalt Selvstyre.

Afgjørelser, som berøre et geografisk Omraade og dets Indbyggere, maa tages af deres egne folkevalgte Repræsentanter, saafremt ikke almene Hensyn tilsige Beslutninger paa høiere Niveau.

Nærmere Bestemmelser om Kommuneordningen og om Myndigheds- og Ansvarsdelingen fastsættes ved Lov.

Alternativ 3:

Ny § 49 a skal lyde:

Stedlig Selvstyre udøves ved folkevalgte Organer. Nærmere Bestemmelser herom fastsættes ved Lov.

Alternativ 4:

Ny § 82 skal lyde:

Norge er inddelt i Kommuner, som udøve kommunalt Selvstyre.

Afgjørelser, som berøre et geografisk Omraade og dets Indbyggere, maa tages af deres egne folkevalgte Repræsentanter, saafremt ikke almene Hensyn tilsige Beslutninger paa høiere Niveau.

Det tilkommer Staten at sikre Kommunerne Adgang til egne Indtægter og Midler forøvrigt, som staar i Overensstemmelse med de Opgaver Kommunerne skulle løse. Statlig Kontrol med Kommunerne skal i Hovedsag afgrænses til, at Beslutninger ere i Overensstemmelse med Loven.

Nærmere Bestemmelser om Kommuneordningen og om Myndigheds- og Ansvarsdelingen fastsættes ved Lov.

Alternativ 5:

Ny § 82 skal lyde:

Norge er inddelt i Kommuner, som udøve kommunalt Selvstyre.

Afgjørelser, som berøre et geografisk Omraade og dets Indbyggere, maa tages af deres egne folkevalgte Repræsentanter, saafremt ikke almene Hensyn tilsige Beslutninger paa høiere Niveau.

Nærmere Bestemmelser om Kommuneordningen og om Myndigheds- og Ansvarsdelingen fastsættes ved Lov.

Alternativ 6:

Ny § 82 skal lyde:

Stedlig Selvstyre udøves ved folkevalgte Organer. Nærmere Bestemmelser herom fastsættes ved Lov.

Alternativ 7:

Ny § 85 a skal lyde:

Norge er inddelt i Kommuner, som udøve kommunalt Selvstyre.

Afgjørelser, som berøre et geografisk Omraade og dets Indbyggere, maa tages af deres egne folkevalgte Repræsentanter, saafremt ikke almene Hensyn tilsige Beslutninger paa høiere Niveau.

Det tilkommer Staten at sikre Kommunerne Adgang til egne Indtægter og Midler forøvrigt, som staar i Overensstemmelse med de Opgaver Kommunerne skulle løse. Statlig Kontrol med Kommunerne skal i Hovedsag afgrænses til, at Beslutninger ere i Overensstemmelse med Loven.

Nærmere Bestemmelser om Kommuneordningen og om Myndigheds- og Ansvarsdelingen fastsættes ved Lov.

Alternativ 8:

Ny § 85 a skal lyde:

Norge er inddelt i Kommuner, som udøve kommunalt Selvstyre.

Afgjørelser, som berøre et geografisk Omraade og dets Indbyggere, maa tages af deres egne folkevalgte Repræsentanter, saafremt ikke almene Hensyn tilsige Beslutninger paa høiere Niveau.

Nærmere Bestemmelser om Kommuneordningen og om Myndigheds- og Ansvarsdelingen fastsættes ved Lov.

Alternativ 9:

Ny § 85 a skal lyde:

Stedlig Selvstyre udøves ved folkevalgte Organer. Nærmere Bestemmelser herom fastsættes ved Lov.

Oslo, den 27. september 2000

Gunnar Kvassheim   Leif Helge Kongshaug

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

7

Forslag fra Gunnar Skaug, Carl I. Hagen, Einar Steensnæs, Jan Petersen, Kristin Halvorsen og Lars Sponheim om endringer av Grunnloven §§ 50, 53, 57, 58, 59, 61, 62, 63 og ny § 82. (Valgordningen)

Til Stortinget

Undertegnede stortingsrepresentanter har vedtatt for fremsettelse alternative forslag til endringer i Grunnlovens bestemmelser om valg.

Forslagene forutsettes vurdert nærmere når forslag til ny valglov foreligger i neste valgperiode.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

Forslag A

§ 50 første ledd skal lyde:

Stemmeberettigede ved Storthingsvalg ere de norske Borgere, Mænd og Kvinder, som senest i det Aar, Valgthinget holdes, have fyldt 18 Aar.

Forslag B

§ 50 tredje ledd oppheves.

Forslag C

§ 53 pkt. d oppheves.

Forslag D

§ 57 skal lyde:

Alternativ 1:

Det Antal Storthingsrepresentanter, som bliver at vælge, bestemmes til 169.

Riget inddeles i 19 Valgdistrikter.

150 af Storthingsrepresentanterne blive at vælge som Distriktsrepresentanter og de øvrige 19 som Udjævningsrepresentanter.

Ethvert Valgdistrikt skal have 1 Udjævningsmandat.

Det Antal Storthingsrepresentanter, der bliver at vælge fra hvert Valgdistrikt, bestemmes paa Grundlag af en Beregning af Forholdet mellem Antal Indvaanere i hvert Distrikt og Antal Indvaanere i det hele Rige. Beregningen bliver at foretage hvert ottende Aar.

Nærmere Bestemmelser om Rigets Inndeling i Valgdistrikter og Storthingsmandaternes Fordeling paa Valgdistrikterne fastsættes ved Lov.

Alternativ 2:

Det Antal Storthingsrepresentanter, som bliver at vælge, bestemmes til 169.

Riget inddeles i 19 Valgdistrikter.

150 af Storthingsrepresentanterne blive at vælge som Distriktsrepresentanter og de øvrige 19 som Udjævningsrepresentanter.

Ethvert Valgdistrikt skal have 1 Udjævningsmandat.

Det Antal Storthingsrepresentanter, som bliver at vælge fra hvert Valgdistrikt, bestemmes paa Grundlag af en Beregning af Forholdet mellem hvert Distrikts Antal Indvaanere samt Areal, og det hele Riges Antal Indvaanere samt Areal, naar hver Indvaaner giver 1 Point og hver Kvadratkilometer giver 1,8 Point. Beregningen bliver at foretage hvert otteende Aar.

Nærmere Bestemmelser om Rigets Inndeling i Valgdistrikter og Storthingsmandaternes Fordeling paa Valgdistrikterne fastsættes ved Lov.

Alternativ 3:

Som alternativ 2, bortsett fra at i femte ledd skal det i stedet for «1,8 Point» stå «1,6 Point».

Alternativ 4:

Som alternativ 2, bortsett fra at i femte ledd skal det i stedet for «1,8 Point» stå «1,4 Point».

Alternativ 5:

Som alternativ 2, bortsett fra at i femte ledd skal det i stedet for «1,8 Point» stå «1,2 Point».

Alternativ 6:

Som alternativ 2, bortsett fra at i femte ledd skal det i stedet for «1,8 Point» stå «1,0 Point».

Alternativ 7:

Som alternativ 1, bortsett fra at sjette ledd bortfaller og femte ledd skal lyde:

Bestemmelser om Rigets Inndeling i Valgdistrikter og Storthingsmandaternes Fordeling paa Valgdistri-

strikterne fastsættes ved Lov. Forat en slik Lovbeslutning skal blive gyldig, maa den vedtages af Odelstinget med to Trediedeles Flertal, baade ved første og eventuel anden Gangs Behandling. I Lagthinget maa et Forslag til Anmærkning ved Odelstingets Beslutning ikke opnaa mer end en Trediedel af Stemmerne. Ved eventuel anden Gangs Behandling i Lagthinget maa et Forslag om Forkastelse af Odelstingets Beslutning ikke opnaa mer end en Trediedel af Stemmerne.

Alternativ 8:

Som alternativ 1, bortsett fra at femte ledd bortfaller.

Alternativ 9:

Som alternativ 1, bortsett fra at andre ledd skal lyde:

Riget indeles i Valgdistrikter.

Alternativ 10:

Som alternativ 2, bortsett fra at andre ledd skal lyde:

Riget indeles i Valgdistrikter.

Alternativ 11:

Som alternativ 3, bortsett fra at andre ledd skal lyde:

Riget indeles i Valgdistrikter.

Alternativ 12:

Som alternativ 4, bortsett fra at andre ledd skal lyde:

Riget indeles i Valgdistrikter.

Alternativ 13:

Som alternativ 5, bortsett fra at andre ledd skal lyde:

Riget indeles i Valgdistrikter.

Alternativ 14:

Som alternativ 6, bortsett fra at andre ledd skal lyde:

Riget indeles i Valgdistrikter.

Alternativ 15:

Som alternativ 7, bortsett fra at andre ledd skal lyde:

Riget indeles i Valgdistrikter.

Alternativ 16:

Som alternativ 8, bortsett fra at andre ledd skal lyde:

Riget indeles i Valgdistrikter.

Forslag E

§ 58 skal lyde:

Valgthingene afholdes særskilt for hver Kommune. Paa Valgthingene stemmes der direkte paa Storthingsrepræsentanter med Varamænd for det hele Valgdistrikt.

Forslag F

§ 59 skal lyde:

Alternativ 1:

Valget af Distriktsrepræsentanter foregaar som Forholdstalsvalg, og Mandaterne fordeles mellem Partierne efter nedenstaaende Regler.

De sammenlagte Stemmetal for hvert Parti inden de enkelte Valgdistrikter blive at dele med 1,4; 3; 5 og 7 og saaledes videre indtil Stemmetalet er delt saa mange Gange som det Antal Mandater vedkommende Parti kan forventes at faa. Det Parti, der efter det Foranstaaende faar den største Kvotient, tildeles det første Mandat, medens det næste Mandat tilfalder det Parti, der har den næst største Kvotient, og saaledes videre, indtil alle Mandater ere fordelede.

Listeforbund er ikke tilladt.

Udjævningsmandaterne fordeles mellem de i Udjævning deltagende Partier paa Grundlag af Forholdet mellem de sammenlagte Stemmetal for de enkelte Partier i det hele Rige i det Øiemed at opnaa størst mulig Forholdsmessighed Partierne imellem. Ved en tilsvarende Anvendelse for det hele Rige og for de i Udjævningen deltagende Partier af Reglerne om Fordelingen af Distriktsmandaterne angives, hvor mange Storthingsmandater hvert Parti ialt skal have. Partierne faar sig derefter tildelt saa mange Udjævningsmandater, at de tilsammen med de allerede tildelede Distriktsmandater udgjøre et saa stort Antal Storthingsmandater som vedkommende Parti efter den foranstaaende Angivelse skal have. Har et Parti allerede ved Fordelingen af Distriktsmandaterne faaet et større Antal Mandater, end hvad det efter foranstaaende Angivelse skal have, skal der foretages ny Fordeling af Udjævningsmandaterne udelukkende mellem de øvrige Partier, saaledes at der bortsees fra det Stemmetal og de Distriktsmandater, som det først nævnte Parti har opnaaet.

Intet Parti kan tildeles noget Udjævningsmandat medmindre det har faaet mindst 4 Procent af det samlede Stemmetal for det hele Rige.

Nærmere Bestemmelser om Fordelingen af Partienes Udjævningsmandater paa Valgdistrikterne fastsættes ved Lov.

Alternativ 2:

Valget af Distriktsrepræsentanter foregaar som Forholdstalsvalg og Mandaterne fordeles mellem Partierne efter nedenstaaende Regler.

De sammenlagte Stemmetal for hvert Parti inden de enkelte Valgdistrikter blive at dele med 1,4; 3; 5 og 7 og saaledes videre, indtil Stemmetallet er delt saa mange Gange, som det Antal Mandater, vedkommende Parti kan forventes at faa.

Listeforbund er ikke tilladt.

Udjævningsmandaterne fordeles mellem de i Udjævning deltagende Partier paa Grundlag af Forholdet mellem de sammenlagte Stemmetal for de en-

kelte Partier i det hele Rige i det Øiemed at opnaa størst mulig Forholdsmessighed Partierne imellem. Ved en tilsvarende Anvendelse for det hele Rige og for de i Udjævningen deltagende Partier af Reglerne om Fordelingen af Distriktsmandaterne, angives hvor mange Storthingsmandater hvert Parti ialt skal have. Partierne faar sig derefter tildelede saa mange Udjævningsmandater, at de tilsammen med de allerede tildelte Distriktsmandater udgjøre et saa stort Antal Storthingsmandater, som vedkommende Parti efter den foranstaaende Angivelse skal have.

Intet Parti kan tildeles noget Udjævningsmandat medmindre det har faaet mindst 4 Procent af det samlede Stemmetal for det hele Rige.

Nærmere Bestemmelser om Fordelingen af Partiernes Udjævningsmandater paa Valgdistrikterne fastsættes ved Lov.

Alternativ 3:

Som alternativ 1, bortsett fra at det i femte ledd i stedet for «4 Procent» skal stå «3 Procent».

Alternativ 4:

Som alternativ 2, bortsett fra at det i femte ledd i stedet for «4 Procent» skal stå «3 Procent».

Alternativ 5:

Som alternativ 1, bortsett fra at i andet ledd skal tilføyes følgende tredje punktum:

Intet Parti kan tildeles noget Distriktsmandat medmindre det har faaet mindst 3 Procent af det samlede Stemmetal for det hele Rige.

Alternativ 6:

Som alternativ 2, bortsett fra at i andet ledd skal tilføyes følgende annet punktum:

Intet Parti kan tildeles noget Distriktsmandat medmindre det har faaet mindst 3 Procent af det samlede Stemmetal for det hele Rige.

Alternativ 7:

Som alternativ 1, bortsett fra at i andet ledd skal tilføyes følgende tredje punktum:

Intet Parti kan tildeles noget Distriktsmandat medmindre det har faaet mindst 4 Procent af det samlede Stemmetal for det hele Rige.

Alternativ 8:

Som alternativ 2, bortsett fra at i andet ledd skal tilføyes følgende annet punktum:

Intet Parti kan tildeles noget Distriktsmandat medmindre det har faaet mindst 4 Procent af det samlede Stemmetal for det hele Rige.

Alternativ 9:

Som alternativ 5, bortsett fra at det i femte ledd i stedet for «4 Procent» skal stå «3 Procent».

Alternativ 10:

Som alternativ 6, bortsett fra at det i femte ledd i stedet for «4 Procent» skal stå «3 Procent».

Alternativ 11:

Som alternativ 7, bortsett fra at det i femte ledd i stedet for «4 Procent» skal stå «3 Procent».

Alternativ 12:

Som alternativ 8, bortsett fra at det i femte ledd i stedet for «4 Procent» skal stå «3 Procent».

Alternativ 13:

Som alternativ 1, bortsett fra at i annet ledd skal tilføyes følgende tredje punktum:

Intet Parti kan tildeles noget Distriktsmandat medmindre det har faaet mindst 4 Procent af det samlede Stemmetal for det hele Rige, uden fra Valgdistrikt hvor det har faaet mindst 12 Procent af det samlede Stemmetal.

Alternativ 14:

Som alternativ 2, bortsett fra at i annet ledd skal tilføyes følgende annet punktum:

Intet Parti kan tildeles noget Distriktsmandat medmindre det har faaet mindst 4 Procent af det samlede Stemmetal for det hele Rige, uden fra Valgdistrikt hvor det har faaet mindst 12 Procent af det samlede Stemmetal.

Alternativ 15:

Som alternativ 13, bortsett fra at det i femte ledd i stedet for «4 Procent» skal stå «3 Procent».

Alternativ 16:

Som alternativ 14, bortsett fra at det i femte ledd i stedet for «4 Procent» skal stå «3 Procent».

Alternativ 17.:

Som alternativ 1, bortsett fra at i annet ledd skal tilføyes følgende tredje punktum:

Intet Parti kan tildeles noget Distriktsmandat medmindre det har faaet mindst 4 Procent af det samlede Stemmetal for det hele Rige, uden fra Valgdistrikt hvor det har faaet mindst 10 Procent af det samlede Stemmetal.

Alternativ 18:

Som alternativ 2, bortsett fra at i annet ledd skal tilføyes følgende annet punktum:

Intet Parti kan tildeles noget Distriktsmandat medmindre det har faaet mindst 4 Procent af det

samlede Stemmetal for det hele Rige, uden fra Valgdistrikt hvor det har faaet mindst 10 Procent af det samlede Stemmetal.

Alternativ 19:

Som alternativ 17, bortsett fra at det i femte ledd i stedet for «4 Procent» skal stå «3 Procent».

Alternativ 20:

Som alternativ 18, bortsett fra at det i femte ledd i stedet for «4 Procent» skal stå «3 Procent».

Alternativ 21:

Som alternativ 1, bortsett fra at i annet ledd skal tilføyes følgende tredje punktum:

Intet Parti kan tildeles noget Distriktsmandat medmindre det har faaet mindst 4 Procent af det samlede Stemmetal for det hele Rige, uden fra Valgdistrikt hvor det har faaet mindst 8 Procent af det samlede Stemmetal.

Alternativ 22:

Som alternativ 2, bortsett fra at i annet ledd skal tilføyes følgende annet punktum:

Intet Parti kan tildeles noget Distriktsmandat medmindre det har faaet mindst 4 Procent af det samlede Stemmetal for det hele Rige, uden fra Valgdistrikt hvor det har faaet mindst 8 Procent af det samlede Stemmetal.

Alternativ 23:

Som alternativ 21, bortsett fra at det i femte ledd i stedet for «4 Procent» skal stå «3 Procent».

Alternativ 24:

Som alternativ 22, bortsett fra at det i femte ledd i stedet for «4 Procent» skal stå «3 Procent».

Alternativ 25:

Som alternativ 3, bortsett fra at andre ledd skal lyde:

De sammenlagte Stemmetal for hvert Parti inden de enkelte Valgdistrikter bliver at dele med 1,2; 3; 5 og 7 og saaledes videre indtil Stemmetalet er delt saa mange Gange som det Antal Mandater vedkommede Parti kan forventes at faa.

Alternativ 26:

Som alternativ 1, bortsett fra at siste ledd skal lyde:

Nærmere Bestemmelser om Fordelingen af Partiernes Udjævningsmandater paa Valgdistrikterne fastsættes ved Lov. Forat en slik Lovbeslutning skal blive gyldig, maa den vedtages af Odelstinget med to Trediedeles Flertal, baade ved første og eventuel

anden Gangs Behandling. I Lagthinget maa et Forslag til Anmærkning ved Odelstingets Beslutning ikke opnaa mer end en Trediedel af Stemmerne. Ved eventuel anden Gangs Behandling i Lagthinget maa et Forslag om Forkastelse af Odelstingets Beslutning ikke opnaa mer end en Trediedel af Stemmerne.

Alternativ 27:

Som alternativ 2, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 28:

Som alternativ 3, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 29:

Som alternativ 4, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 30:

Som alternativ 5, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 31:

Som alternativ 6, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 32:

Som alternativ 7, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 33:

Som alternativ 8, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 34:

Som alternativ 9, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 35:

Som alternativ 10, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 36:

Som alternativ 11, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 37:

Som alternativ 12, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 38:

Som alternativ 13, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 39:

Som alternativ 14, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 40:

Som alternativ 15, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 41:

Som alternativ 16, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 42:

Som alternativ 17, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 43:

Som alternativ 18, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 44:

Som alternativ 19, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 45:

Som alternativ 20, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 46:

Som alternativ 21, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 47:

Som alternativ 22, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 48:

Som alternativ 23, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Alternativ 49:

Som alternativ 24, bortsett fra at siste ledd skal lyde som i alternativ 26.

Forslag G

§ 61 skal lyde:

Ingen kan vælges til Repræsentant uden at være Stemmeberettiget.

Forslag H

§ 62 skal lyde:

Alternativ 1:

De Embedsmænd, der ere ansatte ved Statsraadets Kontorer, Statssekretærene dog undtagne, kunne ikke vælges til Repræsentanter. Det samme gjælder Høiesterets Medlemmer, og Tjenestemænd, der ere ansatte ved Diplomatiets eller Konsulatvæsenet.

Statsraadets Medlemmer kunne ikke møde paa Stortinget som Repræsentanter, saalænge de have Sæde i Statsraadet. Statssekretærene kunne ikke møde paa Stortinget, saalænge de beklæde deres Embeder. Ei heller kunne de politiske Raadgivere ved Statsraadets Kontorer møde paa Stortinget, saalænge de indehave deres Stillinger.

Alternativ 2:

Som alternativ 1, men andre ledd tredje punktum skal lyde:

Ei heller kunne politiske Raadgivere og andre Tjenestemænd ved Statsraadets Kontorer møde paa Stortinget, saalænge de indehave deres Stillinger.

Alternativ 3:

Som alternativ 1, men andre ledd tredje punktum skal lyde:

Ei heller kunne Tjenestemænd ved Statsraadets Kontorer møde paa Stortinget, saalænge de indehave deres Stillinger.

Alternativ 4:

De Tjenestemænd, der ere ansatte ved Statsraadets Kontorer, Statssekretærene og de politiske Raadgivere dog undtagne, kunne ikke vælges til Repræsentanter. Det samme gjælder Høiesterets Medlemmer, og Tjenestemænd, der ere ansatte ved Diplomatiets eller Konsulatvæsenet.

Statsraadets Medlemmer kunne ikke møde paa Stortinget som Repræsentanter, saalænge de have Sæde i Statsraadet. Ei heller kunne Statssekretærene møde som Repræsentanter, saalænge de beklæde deres Embeder, og de politiske Raadgivere ved Statsraadets Kontorer kunne ikke møde paa Stortinget, saalænge de indehave deres Stillinger.

Forslag I

§ 63 første ledd bokstav c oppheves.

Forslag J

§ 82 skal lyde:

Alternativ 1:

Stortinget kan bestemme, at en Sag, der kræver Afgørelse efter § 93, forelægges de Stemmeberetti-

gede i en Folkeafstemning. Resultatet af Folkeafstemningen er bindende for Stortinget, dersom mindst 50 Procent af de Stemmeberettigede har afgitt Stemme. Nærmere Bestemmelser om Folkeafstemningen fastsættes ved Lov.

Alternativ 2:

Som alternativ 1, men første punktum skal lyde:

Stortinget kan bestemme at en Sag, der vurderes at være af særdeles stor Vigtighed, forelægges de Stemmeberettigede i en Folkeafstemning.

Alternativ 3:

Som alternativ 1, men andre punktum skal lyde:

Resultatet af Folkeafstemningen er bindende for Stortinget, dersom mindst 70 Procent af de Stemmeberettigede har afgitt Stemme.

Alternativ 4:

Som alternativ 2, men andre punktum skal lyde:

Resultatet af Folkeafstemningen er bindende for Stortinget, dersom mindst 70 Procent af de Stemmeberettigede har afgitt Stemme.

Alternativ 5:

Som alternativ 1, bortsett fra at første punktum innledes slik:

Stortinget kan, med to Trediedeles Flertal, bestemme, ...

Alternativ 6:

Som alternativ 2, bortsett fra at første punktum innledes slik:

Stortinget kan, med to Trediedeles Flertal, bestemme, ...

Alternativ 7:

Som alternativ 3, bortsett fra at første punktum innledes slik:

Stortinget kan, med to Trediedeles Flertal, bestemme, ...

Alternativ 8:

Som alternativ 4, bortsett fra at første punktum innledes slik:

Stortinget kan, med to Trediedeles Flertal, bestemme, ...

Oslo, den 27. september 2000

Gunnar Skaug

Einar Steensnæs

Carl I. Hagen

Kristin Halvorsen

Lars Sponheim

Jan Petersen

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

8

Forslag fra Gunnar Skaug, Carl I. Hagen og Lars Sponheim om endringer av Grunnloven §§ 54, 63, 68, 71, 79 og 112. (Oppløsningsrett)

Til Stortinget

Undertegnede stortingsrepresentanter har vedtatt for fremsettelse grunnlovsforslag om innføring av oppløsningsrett.

Forslagene forutsettes vurdert nærmere når forslag til ny valglov foreligger i neste valgperiode.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

Alternativ 1:

§ 54 skal lyde:

Valgthingene holdes i Almindelighet i det fjerde Kaldenderaar som følger efter det foregaaende ordinære Valg. De skulle være tilendebragte inden September Maanedes Udgang.

Kongen alene eller Stortinget med et Flertal af sine Medlemmer kan dog til enhver Tid beslutte, at der skal holdes ekstraordinært Valg over det hele Rige til nyt Storting, som skal afløse det tidligere valgte Storting, før dettes ordinære Funktionstid er ude. Beslutningen skal indeholde Bestemmelse om Tiden for Afholdelse af Valgthingene, hvilke ikke skulle paabegyndes før tidligst seksti Dage efter Beslutningens Kundgjørelse. At saadant ekstraordinært Valg bliver holdt, bevirker ingen Udsættelse af det dernæst følgende ordinære Valg.

I § 63 første ledd skal bokstav b lyde:

Han har mødt som Repræsentant paa mindst to Storting efter forrige Valg.

I § 68 tilføyes som nytt annet ledd:

Saafermt nyt Valg besluttes i Henhold til § 54 andet Led, skal denne Beslutning tillige indeholde Bestemmelse om Dagen for det nyvalgte Storthings Sammentræden.

§ 71 skal lyde:

Stortingets Medlemmer fungere i Almindelighet som saadanne i fire paa hinanden følgende aar.

Bliver der i Overensstemmelse med § 54 andet Led holdt ekstraordinært Valg til nyt Storting, fungere de tidligere valgte Medlemmer af Stortinget

indtil det nyvalgte Storting træder sammen. De saaledes nyvalgte Medlemmer af Stortinget skulle fungere, indtil den ordinære Funktionstid for det tidligere valgte Storting er ude.

§ 79 skal lyde:

Er en Lovbeslutning bleven uforandret antagen af to Storting, sammensatte efter to forskjellige Valg og indbyrdes adskilte ved mindst to og mest tre mellemliggende Storting, uden at afvigende Lovbeslutning i Mellemtiden fra den første til den sidste Antagelse af noget Storting er bleven fattet, og den da forelægges Kongen med Begjæring, at Hans Majestæt ikke vil negte en Lovbeslutning sin Sanktion, som Stortinget efter det modneste Overlæg anser for gavnlig, saa vorder den Lov, om end Kongens Sanktion ikke paafølger, inden Stortinget adskilles.

§ 112 skal lyde:

Viser Erfaring, at nogen Del af denne Kongeriget Norges Grundlov bør forandres, skal Forslag derom fremsættes paa første, andet eller tredie Storting efter et nyt Valg og kundgjøres ved Trykken. Men det tilkommer det første, andet eller tredie Storting efter næste Valg at bestemme, om den foreslaaede Forandring bør finde Sted eller ei.

Dersom nyt Valg overensstemmende med § 54 andet Led besluttes, skal de Forslag, som da maatte foreligge uden at blive afgjorte før Valget, overgaa til Behandling paa første eller andet Storting efter Valget. De Forslag som ere fremsatte overensstemmende med første Leds første Punktum, maa, for at kunne behandles i den paafølgende Periode, være indkomne til Stortinget og kundgjorte ved Trykken senest tre Maaneder før Valgthingenes Paabegyndelse, og kunne først behandles i den paafølgende Periode paa et Storting, som er adskilt fra det Storting, hvortil Forslaget indkom, med mindst eet mellemliggende Storting.

Forandringen maa aldrig modsige denne Grundlovs Principer, men alene angaa Modifikationer i enkelte Bestemmelser, der ikke forandre denne Konstitutions Aand, og bør to Trediedele af Stortinget være enige i saadan Forandring.

En saaledes fattet Grundlovsbestemmelse under-

skrives af Stortingets Præsident og Sekretær og sendes Kongen til Kundgjørelse ved Trykken som gjældende Bestemmelse i Kongeriget Norges Grundlov.

Alternativ 2:

Som alternativ 1, unntatt at § 54 annet ledd første punktum skal lyde:

Kongen kan dog til enhver Tid beslutte, at der skal holdes ekstraordinært Valg over hele Riget til nyt Storting, som skal afløse det tidligere valgte Storting før dettes ordinære Funktionstid er ude.

Alternativ 3:

Som alternativ 1, bortsett fra at følgende bestemmelser skal lyde:

§ 54:

Valgthingene holdes i Almindelighed i det fjerde Kalenderaar som følger efter det foregaaende Valg. De skulle være tilendebroget inden September Maa- neds Udgang.

Kongen alene eller Stortinget med et Flertal af sine Medlemmer kan dog til enhver Tid beslutte, at der skal holdes ekstraordinært Valg over det hele Rige til nyt Storting, som skal afløse det tidligere valgte Storting, før dettes ordinære Funktionstid er ude. Beslutningen skal indeholde Bestemmelse om Tiden for Afholdelse af Valgthingene, hvilke ikke skulle paabegyndes før tidligst seksti Dage efter Beslutningens Kundgjørelse.

§ 71 annet ledd:

Bliver der i Overensstemmelse med § 54 andet Led holdt ekstraordinært Valg til nyt Storting, fungerer de tidligere valgte Medlemmer af Stortinget indtil det nyvalgte Storting træder sammen, og de nyvalgte Medlemmer indtil endda en ny Stortingsperiode tager til efter det næst paafølgende Valg.

Alternativ 4:

Som alternativ 3, bortsett fra at § 54 annet ledd skal lyde:

Kongen kan dog til enhver Tid beslutte, at der skal holdes ekstraordinært Valg over det hele Rige til nyt Storting, som skal afløse det tidligere valgte Storting, før dettes ordinære Funktionstid er ude. Beslutningen skal indeholde Bestemmelse om Tiden for Afholdelse af Valgthingene, hvilke ikke skulle paabegyndes før tidligst seksti Dage efter Beslutningens Kundgjørelse.

Alternativ 5:

Som alternativ 3, bortsett fra at følgende bestemmelser skal lyde:

§ 54 annet og tredje ledd:

Har Statsraadet faaet et Flertal mod sig under en Afstemning i Stortinget, kan dog Kongen inden otte Dage derefter beslutte, at der skal holdes ekstraordinært Valg over det hele Rige til nyt Storting, som skal afløse det tidligere valgte Storting, før dettes ordinære Funktionstid er ude.

Beslutningen om ekstraordinært Valg skal indeholde Bestemmelse om Tiden for Afholdelse af Valgthingene, hvilke ikke skulle paabegyndes før tidligst seksti Dage efter Beslutningens Kundgjørelse. Det dernæst følgende ordinære Valg holdes ikke senere end ved Udløbet af den ordinære Valgperiode, som blev afbrudt af det ekstraordinære Valg, medmindre der før dette Valg ved Lov bestemmes, at den nye Valg- og Funktionsperiode skal være undergivet den almindelige Regel.

I § 71 annet ledd skal det istedenfor «§ 54 andet Led» stå «§ 54 andet og tredje Led».

Alternativ 6 a:

Som alternativ 5, bortsett fra at § 54 annet ledd skal lyde:

Har Statsraadet faaet et Flertal mod sig under en Afstemning i Stortinget, kan dog Kongen efter Samtykke givet af Stortinget med et Flertal af dets Medlemmer beslutte, at der skal holdes ekstraordinært Valg over det hele Rige til nyt Storting, som skal afløse det tidligere valgte Storting, før dettes ordinære Funktionstid er ude.

Alternativ 6 b:

Som alternativ 5, bortsett fra at § 54 annet ledd innledes slik:

Har Statsraadet faaet et Flertal mod sig under en Afstemning i Stortinget, kan dog Kongen, naar Stortinget med to Trediedele af de afgivne Stemmer har givet sit Samtykke, beslutte, - - -

Alternativ 6 c:

Som alternativ 5, bortsett fra at § 54 annet ledd innledes slik:

Har Statsraadet faaet et Flertal mod sig under en Afstemning i Stortinget, kan dog Kongen, naar Stortinget med tre Fierdedele af de afgivne Stemmer har givet sit Samtykke, beslutte, - - -

Alternativ 6 d:

Som alternativ 5, bortsett fra at § 54 annet ledd innledes slik:

Har Statsraadet faaet et Flertal mod sig under en Afstemning i Stortinget, kan dog Kongen, naar Stortinget med fire Femtedele af de afgivne Stemmer har givet sit Samtykke, beslutte, - - -

Alternativ 7 a:

Som alternativ 5, bortsett fra at § 54 annet ledd innledes slik:

Kongen kan dog, dersom Stortinget med et Flertal af sine Medlemmer har givet sit Samtykke, til enhver Tid beslutte, - - -

Alternativ 7 b:

Som alternativ 5, bortsett fra at § 54 annet ledd innledes slik:

Kongen kan dog, dersom Stortinget med to Trediedele af de afgivne Stemmer har givet sit Samtykke, til enhver Tid beslutte, - - -

Alternativ 7 c:

Som alternativ 5, bortsett fra at § 54 annet ledd innledes slik:

Kongen kan dog, dersom Stortinget med tre Fierdedele af de afgivne Stemmer har givet sit Samtykke, til enhver Tid beslutte, - - -

Alternativ 7 d:

Som alternativ 5, bortsett fra at § 54 annet ledd innledes slik:

Kongen kan dog, dersom Stortinget med fire Femtedele af de afgivne Stemmer har givet sit Samtykke, til enhver Tid beslutte, - - -

Alternativ 8 a:

Som alternativ 1, bortsett fra at § 54 annet ledd innledes slik:

Kongen kan dog, dersom Stortinget med et Flertal af sine Medlemmer har givet sit Samtykke, til enhver Tid beslutte, - - -

Alternativ 8 b:

Som alternativ 1, bortsett fra at § 54 annet ledd innledes slik:

Kongen kan dog, dersom Stortinget med to Trediedele af de afgivne Stemmer har givet sit Samtykke, til enhver Tid beslutte, - - -

Alternativ 8 c:

Som alternativ 1, bortsett fra at § 54 annet ledd innledes slik:

Kongen kan dog, dersom Stortinget med tre Fierdedele af de afgivne Stemmer har givet sit Samtykke, til enhver Tid beslutte, - - -

Alternativ 8 d:

Som alternativ 1, bortsett fra at § 54 annet ledd innledes slik:

Kongen kan dog, dersom Stortinget med fire

Femtedele af de afgivne Stemmer har givet sit Samtykke, til enhver Tid beslutte, - - -

Alternativ 9:

Som alternativ 1, bortsett fra at § 54 annet ledd første punktum skal lyde:

Stortinget kan dog til enhver tid med et Flertal af sine Medlemmer beslutte, at der skal holdes ekstraordinært Valg over det hele Rige til nyt Storting, som skal afløse det tidligere valgte Storting, før dettes ordinære Funktionstid er ude.

Alternativ 10:

Som alternativ 3, bortsett fra at § 54 annet ledd første punktum skal lyde som i alternativ 9.

Alternativ 11:

Som alternativ 1, bortsett fra at § 54 annet ledd første og annet punktum skal lyde:

Kongen kan dog, dersom det ansees nødvendig for at kunne vælge et Statsraad som har Støtte fra et Flertal i Stortinget, beslutte, at der skal afholdes ekstraordinært Valg over det hele Rige til nyt Storting, som skal afløse det tidligere valgte Storting før dettes ordinære Funktionstid er ude. Slikt ekstraordinært Valg bør afholdes inden tre Maaneder, efterat Beslutningen er tagen.

Alternativ 12:

Som alternativ 11, bortsett fra at § 54 annet ledd annet punktum skal lyde:

Kongen bestemmer, hvilken Dag ekstraordinært Valg bør afholdes.

Alternativ 13:

Som alternativ 5, bortsett fra følgende:

I § 54 tilføyes et fjerde ledd, som skal lyde:

Kongen kan, dersom det ansees nødvendig for at kunne vælge et Statsraad som har Støtte fra et Flertal i Stortinget, beslutte, at der skal holdes ekstraordinært Valg over det hele Rige til nyt Storting, som skal afløse det tidligere valgte Storting før dettes ordinære Funktionstid er ude. Saadant ekstraordinært Valg bør afholdes inden tre Maaneder efterat Beslutningen er tagen. At saadant ekstraordinært Valg bliver holdt, bevirker ingen Udsættelse af det dernæst følgende ordinære Valg.

I § 71 annet ledd skal det i stedet for «§ 54 andet Led» stå «§ 54 andet, tredie og fjerde Led».

Alternativ 14:

Som alternativ 13, bortsett fra at § 54 fjerde ledd annet punktum skal lyde:

Kongen bestemmer, hvilken Dag ekstraordinært Valg bør afholdes.

Alternativ 15:

Som alternativ 6 a, bortsett fra at § 54 fjerde ledd og § 71 annet ledd skal lyde som i alternativ 13.

Alternativ 16:

Som alternativ 15, bortsett fra at § 54 fjerde ledd annet punktum skal lyde som i alternativ 14.

Alternativ 17:

Som alternativ 6 b, bortsett fra at § 54 fjerde ledd og § 71 annet ledd skal lyde som i alternativ 13.

Alternativ 18:

Som alternativ 17, bortsett fra at § 54 fjerde ledd annet punktum skal lyde som i alternativ 14.

Alternativ 19:

Som alternativ 6 c, bortsett fra at § 54 fjerde ledd og § 71 annet ledd skal lyde som i alternativ 13.

Alternativ 20:

Som alternativ 19, bortsett fra at § 54 fjerde ledd annet punktum skal lyde som i alternativ 14.

Alternativ 21:

Som alternativ 6 d, bortsett fra at § 54 fjerde ledd og § 71 annet ledd skal lyde som i alternativ 13.

Alternativ 22:

Som alternativ 21, bortsett fra at § 54 fjerde ledd annet punktum skal lyde som i alternativ 14.

Alternativ 23:

Som alternativ 7 a, bortsett fra at § 54 fjerde ledd og § 71 annet ledd skal lyde som i alternativ 13.

Alternativ 24:

Som alternativ 23, bortsett fra at § 54 fjerde ledd annet punktum skal lyde som i alternativ 14.

Alternativ 25:

Som alternativ 7 b, bortsett fra at § 54 fjerde ledd og § 71 annet ledd skal lyde som i alternativ 13.

Alternativ 26:

Som alternativ 25, bortsett fra at § 54 fjerde ledd annet punktum skal lyde som i alternativ 14.

Alternativ 27:

Som alternativ 7 c, bortsett fra at § 54 fjerde ledd og § 71 annet ledd skal lyde som i alternativ 13.

Alternativ 28:

Som alternativ 27, bortsett fra at § 54 fjerde ledd annet punktum skal lyde som i alternativ 14.

Alternativ 29:

Som alternativ 7 d, bortsett fra at § 54 fjerde ledd og § 71 annet ledd skal lyde som i alternativ 13.

Alternativ 30:

Som alternativ 29, bortsett fra at § 54 fjerde ledd annet punktum skal lyde som i alternativ 14.

Alternativ 31:

Som alternativ 8 a, bortsett fra at det i § 54 tilføyes et tredje ledd som skal lyde som § 54 fjerde ledd i alternativ 13, og § 71 annet ledd skal lyde som i alternativ 5.

Alternativ 32:

Som alternativ 31, bortsett fra at § 54 tredje ledd annet punktum skal lyde som fjerde ledd annet punktum i alternativ 14.

Alternativ 33:

Som alternativ 8 b, bortsett fra at § 54 tredje ledd skal lyde som § 54 fjerde ledd i alternativ 13, og § 71 annet ledd skal lyde som i alternativ 5.

Alternativ 34:

Som alternativ 33, bortsett fra at § 54 tredje ledd annet punktum skal lyde som fjerde ledd annet punktum i alternativ 14.

Alternativ 35:

Som alternativ 8 c, bortsett fra at § 54 tredje ledd skal lyde som § 54 fjerde ledd i alternativ 13 og § 71 annet ledd skal lyde som i alternativ 5.

Alternativ 36:

Som alternativ 35, bortsett fra at § 54 tredje ledd annet punktum skal lyde som fjerde ledd annet punktum i alternativ 14.

Alternativ 37:

Som alternativ 8 d, bortsett fra at § 54 tredje ledd skal lyde som § 54 fjerde ledd i alternativ 13 og § 71 annet ledd skal lyde som i alternativ 5.

Alternativ 38:

Som alternativ 37, bortsett fra at § 54 tredje ledd annet punktum skal lyde som fjerde ledd annet punktum i alternativ 14.

Alternativ 39:

Som alternativ 9, bortsett fra at § 54 tredje ledd skal lyde som § 54 fjerde ledd i alternativ 13 og § 71 annet ledd skal lyde som i alternativ 5.

Alternativ 40:

Som alternativ 39, bortsett fra at § 54 tredje ledd annet punktum skal lyde som fjerde ledd annet punktum i alternativ 14.

Oslo, den 27. september 2000

Gunnar Skaug

Carl I. Hagen

Lars Sponheim

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å be-
kjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på
første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

9

Forslag fra Per-Kristian Foss og Inge Lønning om endringer av Grunnloven §§ 54, 68, 71 og 112. (Opppløsningsrett)

Til Stortinget

Vi tillater oss hermed å fremsette og begrunne et grunnlovsforslag om å innføre begrenset oppløsningsrett. Forslaget fremmes i to hovedalternativer:

- 1) Adgang for Kongen til å utskrive nyvalg, etter nederlag for Regjeringen under votering i Stortinget over mistillitsforslag eller kabinettspørsmål.
- 2) Adgang for Stortinget til å oppløse seg selv og utskrive nyvalg før utløp av den ordinære valgperiode.

I. Innledning

Man kan ikke utelukke at det også i Norge kan oppstå så problemfylte parlamentariske forhold at det blir praktisk talt umulig å etablere mindretallsregjeringer med selv det nødvendige minimum av handlekraft. Samtidig synes de problemer som skal løses i årene fremover usedvanlig krevende enten det dreier seg om innenriks- eller utenrikspolitiske spørsmål. Dette gjør det hensiktsmessig på ny å fremme forslag om oppløsningsrett selv om forskjellige forslag om oppløsningsrett har vært behandlet i Stortinget en rekke ganger fra 1907 og frem til siste gang i 1992 uten å oppnå det nødvendige grunnlovsflertall. Norge er fortsatt det eneste parlamentariske demokrati i Vest-Europa uten oppløsningsrett.

Uansett politisk syn er det sikkert enighet om at skal en regjering kunne ivareta landets interesser på en forsvarlig måte, må den besitte et minimum av autoritet overfor nasjonalforsamlingen. Dersom dette minimum av autoritet ikke lenger er tilstede, kan det ha oppstått en situasjon hvor folkeviljen påny bør komme til uttrykk gjennom valg. De fremlagte forslag om oppløsningsrett innebærer således ikke at det skal bli lettere for en regjering å styre på tvers av folkeviljen, men snarere at folkeviljen skal avgjøre i en situasjon der Stortinget er lammet av splittelse eller der det har oppstått en uløselig konflikt mellom Stortinget og regjeringen.

II. Forslag om adgang for Kongen til å utskrive nyvalg før utløpet av valgperioden, etter nederlag for Regjeringen i Stortinget

Adgang for Regjeringen til å oppløse nasjonalforsamlingen og utskrive nyvalg før valgperiodens

utløp innebærer en styrkelse av Regjeringens stilling i forhold til Stortinget. Begrunnelsen for et slikt forslag ligger i en engstelse for at parlamentarismen over tid har forrykket maktbalansen så langt i nasjonalforsamlingens favør gjennom dens adgang til å skifte regjering, at det i bestemte situasjoner har oppstått et behov for å styrke Regjeringens stilling. En trussel om nyvalg fra Regjeringens side overfor Stortinget kan i hvert fall i noen tilfelle bidra til å styrke Regjeringens autoritet og motvirke at en mindretallsregjering blir styringsudyktig. Men for samtidig å forhindre at oppløsningsretten blir et maktmiddel som en regjering kan benytte etter for-godtbefinnende, inneholder de fremsatte grunnlovsforslag bestemte begrensninger i anvendelsen av dette instituttet. I motsatt fall vil en regjering kunne utskrive nyvalg på tidspunkter som er gunstig for regjeringspartiene uten at det foreligger noen tvingende parlamentarisk grunn som tilsier at nasjonalforsamlingen bør oppløses.

Samtlige alternativer tar sikte på å gi adgang til nyvalg bare dersom Regjeringen har lidd nederlag ved en votering i Stortinget, etter at det på forhånd er varslet at voteringens utfall kan avgjøre om det blir nyvalg. Som kjent er dette en mer begrenset adgang til nyvalg enn den man finner i mange andre vestlige land.

III. Adgang for Stortinget til å oppløse seg selv og utskrive nyvalg før utløp av den ordinære valgperiode

Mens oppløsningsrett på Kongens hånd generelt vil styrke Regjeringens stilling, vil nasjonalforsamlingens adgang til å oppløse seg selv ha mer situasjonsbetingede virkninger for maktforholdet mellom Regjering og nasjonalforsamling. I enkelte situasjoner kan en mindretallsregjering risikere at et flertall i Stortinget utskriver nyvalg på et ugunstig tidspunkt for Regjeringen. På den annen side vil også en mindretallsregjering kunne søke å vinne økt oppslutning om sitt syn gjennom å appellere til folket i valg. For medlemmene av en nasjonalforsamling foreligger dessuten alltid faren for at et nyvalg kan frata dem deres mandat, noe som ventelig vil være en brems på nasjonalforsamlingens lyst til utskrive nyvalg

som ledd i en alminnelig maktkamp med Regjeringen.

Hovedgrunnen til å foreslå en alternativ grunnlovsendring der Stortinget kan oppløse seg selv, er snarere å kunne ha tilgjengelig en sikkerhetsmekanisme til bruk kun i ekstreme parlamentariske situasjoner som man i dag vanskelig kan forutse. At et slikt oppløsningsinstitutt er uvanlig i forhold til de ordninger som forekommer i de vestlige parlamentariske demokratier, er ikke i seg selv et tilstrekkelig argument mot å innføre en slik adgang i Norges Grunnlov.

Under henvisning til ovenstående fremsettes følgende forslag til forandringer i Grunnloven:

Forslag A

§ 54 nye annet og tredje ledd skal lyde:

Alternativ 1:

Kongen kan dog udskrive ekstraordinært Valg over hele Riget til nyt Storthing, som skal afløse det tidligere valgte Storthing før dettes ordinære Funktionstid er ude, dersom et Forslag som Regjeringen anbefaler ikke er blevet antaget i Storthinget, eller Storthinget har bifaldt et Forslag som Regjeringen har modsat sig, og Statsministeren eller dennes Stedfortræder før Afstemningen har meddelt Storthinget, eller i Tilfælde dets Afdelinger, at det vil blive udskrevet ekstraordinært Valg saafremt denne Afstemning faar et Resultat som Regjeringen ikke kan akseptere. Kongens Beslutning om Udskrivning af ekstraordinært Valg maa i Tilfælde fattes senest to Dage efter Afstemningen og strax meddeles Storthinget, hvorefter Valget skal være tilendebragt ikke tidligere end 3 Uger og ikke senere end 9 Uger efterat Kongens Beslutning er meddelt Storthinget.

Efter et ekstraordinært Valg skal næste ordinære Valg holdes i den tredie September Maaned efter Udgangen af den Maaned i hvilken det ekstraordinære Valg er afholdt, dog saaledes at næste ordinære Valg efter et ekstraordinært Valg ikke skal holdes tidligere end det som vilde ha fulgt af denne Paragrafs første Led dersom intet ekstraordinært Valg var afholdt.

Andre alternativer til forslag til nye ledd til § 54:

- B. Ordene «3 Uger» erstattes med «4 Uger». «5 Uger» eller «6 Uger».
- C. Alle foran nevnte alternativer kombineres med at tallet «9» erstattes med «8», «10» eller «12».
- D. Alle foran nevnte alternativer kombineres med at siste ledd skal lyde:

Efter et ekstraordinært Valg skal næste ordinære Valg holdes i den fjerde September Maaned efter Indgangen af den Maaned i hvilken det sidste ekstraordinære Valg er afholdt.

Merknader til forslaget til tilføyelser til § 54:

Grunnen til adgangen til å utskrive nyvalg er knyttet til forkastelse av et forslag som regjeringen anbefaler, og ikke til et forslag fra Kongen, er at man må være forberedt på votering over forslag som man ikke kan rekke å drøfte i formelt statsråd før avstemningen. Et krav om statsrådsbehandling av et forslag som kan danne grunnlag for varsel om nyvalg ville kunne gjøre det vanskeligere å vise rimelig elastisitet under behandlingen i Stortinget.

Av tilsvarende grunner er det foreslått at forhåndsvarsel om muligheten for nyvalg skal gis til Stortinget av statsministeren eller dennes stedfortreder, uten at det kreves at dette skal skje etter beslutning av Kongen i statsråd. Politiske hensyn tilsier at det i alle fall vil foregå omfattende drøftelser foran en slik avgjørelse, men det vil neppe være hensiktsmessig å stille opp bestemte formkrav i den forbindelse, utover at meddelelse skal gis av regjeringens politiske leder, med det nødvendige tillegg med hensyn til stedfortreder ved unngåelig forfall som f.eks. sykdom.

Den lange avstand mellom korteste og lengste frist for nyvalg er foreslått for å gjøre det mulig å unngå et valg om sommeren som følge av regjeringens nederlag mot slutten av vårsesjonen. Men her fremsettes flere alternativer for å gi valgmuligheter.

Varigheten av funksjonstiden for et Storting som velges ekstraordinært, kan være et kontroversielt spørsmål. Svaret bør antagelig være en mellomløsning, med en viss forkortelse i forhold til den ordinære valgperiode for ikke å friste til for utstrakt bruk av ekstraordinære valg. Også på dette punkt fremsettes alternativer. Men det tas ikke opp noe forslag som innebærer at neste ordinære valg ikke kan forskyves. En slik ordning ville innebære at oppløsningsretten ville få meget begrenset verdi, idet tiden mellom det ekstraordinære valg og det derpå følgende valg ville kunne bli altfor kort til at man kan rekke å løse problemer for landet.

IV. Andre forslag i tilknytning til forannevnte forslag om tilføyelse til § 54

Alle nedennevnte forslag betraktes formelt som særskilte forslag, med den valgfrihet med hensyn til kombinasjoner som dette gir under behandlingen.

Forslag B

§ 54 første ledd skal lyde:

Valgthinget holdes i Almindelighed hvert fjerde Aar. De ordinære Valgthing skulle være tilendebragte inden September Maanedes udgang.

Merknad: Det nye her er at ordene «i Almindelighed» er tilføyet i første punktum, og at ordene «ordinære Valgthing» er innføyet i annet punktum. Derved gjøres det klart at eventuelle ekstraordinære

valg i tilfelle også kan holdes etter utløpet av september. Dette vil antagelig være tilfelle også uten en slik spesiell tilføyelse, men forslaget tas likevel med for å gi Stortinget valgfrihet også med hensyn til dette formspørsmål.

Forslag C

§ 68 nytt annet ledd skal lyde:

Alternativ 1:

Saaframt nyt Valg besluttes i Henhold til paragraf 54, andet Led, skal Storthinget før det indstiller Forhandlingerne bestemme Dagen for det nyvalgte Storthings Sammentræden.

Alternativ 2:

Saaframt nyt Valg besluttes i Henhold til Paragraf 54, andet Led, skal denne Beslutning tillige indeholde Kongens Bestemmelse om Dagen for det nyvalgte Storthings Sammentræden.

Merknad: En tilføyelse av denne art synes nødvendig som ledd i et regelverk om adgang til utskrivning av nyvalg.

Det kan være grunn til å drøfte om dagen for det nyvalgte Storthings sammentreden etter et ekstraordinært valg bør fastlegges av Stortinget selv, eller om slik myndighet kan overlates til Kongen. Forslag fremmes derfor i to alternativer.

Forslag D

§ 71 første ledd skal lyde:

Storthingets Medlemmer fungere i Almindelighed som saadanne i fire paa hinanden følgende Aar.

Merknad: Det nye her er innføyelse av ordene «i Almindelighed». Denne tilføyelse er muligens ikke påkrevet, men kan virke klargjørende dersom man innfører adgang til ekstraordinære valg.

Forslag E

§ 71 nytt annet ledd skal lyde:

Bliver der i Overensstemmelse med paragraf 54, andet Led, holdt ekstraordinært Valg til nyt Storthing, fungere de tidligere valgte Medlemmer af Storthinget indtil det nye Storthing er valgt.

Merknad: En slik tilføyelse er kanskje ikke helt nødvendig. Man vil antagelig uten en slik tilføyelse innfortolke den nødvendige reservasjon. Men § 71 vil da formelt stå som en for generell regel.

Forslag F

§ 112 nytt tredje ledd skal lyde:

Dersom nyt Valg overensstemmende med paragraf 54, andet Led, besluttes, skal Forslag om Forandring af denne Grundlov, som da maatte foreligge

uden at blive afgjort før Valget, overgaa til Behandling paa første eller andet Storthing efter Valget. Forslag som kunne settes overensstemmende med første Leds første Punktum, maa, for at kunne behandles i den paafølgende Periode, være indkommet til Storthinget og kundgjort ved Trykken senest tre Maaneder før Valgthingets Paabegyndelse, og kunne først behandles i den paafølgende Periode paa et Storthing som er adskilt fra det Storthing, hvortil Forslag indkom, med mindst eet mellemliggende Storthing.

Merknad: Det er ikke uten videre nødvendig med noen tilføyelse til § 112. Paragrafen kan anvendes som den står også for tilfelle av et ekstraordinært valg. Men uten et tillegg vil selve det demokratiske grunnprinsipp i § 112 kunne bli sterkt fraveket ved et ekstraordinært valg. Et slikt valg kan da medføre at folket ikke får den i § 112 tilmålte tid til å vurdere de fremsatte grunnlovsforslag før valget. Dessuten vil – for tilfelle man vedtar det prinsipale forslag til § 54 tredje ledd – grunnlovsendring kunne bli vedtatt på det siste Storting etter et ekstraordinært valg, og umiddelbart før et nytt valg. Dette er også i strid med det nåværende system i § 112.

Den gjengitte forslagstekst er praktisk talt identisk med formuleringen i Innst. S. nr. 94 for 1956 s. 169. Det er bare tilføyet at ordet "Forslag" gjelder grunnlovsforslag. Teksten er nok komplisert, men ikke tvetydig.

Det første punktum gjelder tidspunktet for vedtagelse av allerede fremsatte forslag. Disse forslag får en tilleggsfrist ved ekstraordinært valg. Dette punktum ivaretar det hensyn at en regjering ikke skal kunne hindre vedtagelse av tidligere fremsatte grunnlovsforslag ved å avbryte et storting gjennom sin oppløsningsrett. Dessuten sørger regelen i første punktum for at selve vedtaket treffes såvidt lang tid før neste valg at folkets mulige reaksjon skal få tid til å påvirke dette valget. Det annet punktum gjelder både tidspunktet for fremsettelse av nye forslag og tidspunktet for vedtagelse av slike forslag. Dette punktum avveier det hensyn at en regjering heller ikke skal kunne hindre gyldig fremsettelse av grunnlovsforslag mot det hensyn at folket skal få tid til vurdering før det ekstraordinære valg. Fremsettelse senest tre måneder før valget – sammen med et års betenkningstid og debatttid deretter – er vel en akseptabel kompromissløsning i så henseende.

Merknad: Det fremmes således fire alternative forslag om adgang for Stortinget til å oppløse seg selv før utløp av den ordinære valgperiode. Således vil Stortinget enten med alminnelig flertall eller med to tredjedels flertall av de avgitte stemmer kunne oppløses. Det nyvalgte storting vil enten ha funksjonstid for resten av den ordinære valgperioden eller for en ny fireårsperiode.

V. Forslag

Under henvisning til ovenstående fremsættes følgende forslag til forandringer i Grunnloven:

Forslag A

§ 54 nye annet og tredje ledd skal lyde:

Alternativ 1:

Kongen kan dog udskrive ekstraordinært Valg over hele Riget til nyt Storthing, som skal afløse det tidligere valgte Storthing før dettes ordinære Funktionstid er ude, dersom et Forslag som Regjeringen anbefaler ikke er blevet antaget i Storthinget, eller Storthinget har bifaldt et Forslag som Regjeringen har modsat sig, og Statsministeren eller dennes Stedfortræder før Afstemningen har meddelt Storthinget, eller i Tilfælde dets Afdelinger, at det vil blive udskrevet ekstraordinært Valg saafremt denne Afstemning faar et Resultat som Regjeringen ikke kan akseptere. Kongens Beslutning om Udskrivning af ekstraordinært Valg maa i Tilfælde fattes senest to Dage efter Afstemningen og strax meddeles Storthinget, hvorefter Valget skal være tilendebragt ikke tidligere end 3 Uger og ikke senere end 9 Uger efterat Kongens Beslutning er meddelt Storthinget.

Efter et ekstraordinært Valg skal næste ordinære Valg holdes i den tredie September Maaned efter Udgangen af den Maaned i hvilken det ekstraordinære Valg er afholdt, dog saaledes at næste ordinære Valg efter et ekstraordinært Valg ikke skal holdes tidligere end det som vilde ha fulgt af denne Paragrafs første Led dersom intet ekstraordinært Valg var afholdt.

Alternativ 2:

Som alternativ 1, bortsett fra at ordene «3 Uger» erstattes med «4 Uger».

Alternativ 3:

Som alternativ 1, bortsett fra at ordene «3 Uger» erstattes med «5 Uger».

Alternativ 4:

Som alternativ 1, bortsett fra at ordene «3 Uger» erstattes med «6 Uger».

Alternativ 5:

Som alternativ 1, bortsett fra at tallet «9» erstattes med «8».

Alternativ 6:

Som alternativ 2, bortsett fra at tallet «9» erstattes med «8».

Alternativ 7:

Som alternativ 3, bortsett fra at tallet «9» erstattes med «8».

Alternativ 8:

Som alternativ 4, bortsett fra at tallet «9» erstattes med «8».

Alternativ 9:

Som alternativ 1, bortsett fra at tallet «9» erstattes med «10».

Alternativ 10:

Som alternativ 2, bortsett fra at tallet «9» erstattes med «10».

Alternativ 11:

Som alternativ 3, bortsett fra at tallet «9» erstattes med «10».

Alternativ 12:

Som alternativ 4, bortsett fra at tallet «9» erstattes med «10».

Alternativ 13:

Som alternativ 1, bortsett fra at tallet «9» erstattes med «12».

Alternativ 14:

Som alternativ 2, bortsett fra at tallet «9» erstattes med «12».

Alternativ 15:

Som alternativ 3, bortsett fra at tallet «9» erstattes med «12».

Alternativ 16:

Som alternativ 4, bortsett fra at tallet «9» erstattes med «12».

Alternativer 17 til 32:

Som henholdsvis alternativene 1 til 16, bortsett fra at tredje ledd skal lyde:

Efter ekstraordinært Valg skal næste ordinære Valg holdes i den fjerde September Maaned efter Udgangen af den Maaned i hvilken det sidste ekstraordinære Valg er afholdt.

Forslag B

§ 54 første ledd skal lyde:

Valgthingene holdes i Almindelighed hvert fjerde Aar. De ordinære Valgthing skulle være tilendebragte inden September Maanedes Udgang.

Forslag C

§ 68 nytt annet ledd skal lyde:

Alternativ 1:

Saaftremt nyt Valg besluttes i Henhold til paragraf 54, andet Led, skal Storthinget før det indstiller Forhandlingerne bestemme Dagen for det nyvalgte Storthings Sammentræden.

Alternativ 2:

Saaftremt nyt Valg besluttes i Henhold til paragraf 54, andet Led, skal denne Beslutning tillige indeholde Kongens Bestemmelse om Dagen for det nyvalgte Storthings Sammentræden.

Forslag D

§ 71 første ledd skal lyde:

Storthingets Medlemmer fungere i Almindelighed som saadanne i fire paa hindanden følgende Aar.

Forslag E

§ 71 nytt annet ledd skal lyde:

Bliver der i Overensstemmelse med paragraf 54, andet Led, holdt ekstraordinært Valg til nyt Storthing, fungere de tidligere valgte Medlemmer af Storthinget indtil det nye Storthing er valgt.

Forslag F

§ 112 nytt tredje ledd skal lyde:

Dersom nyt Valg overensstemmende med paragraf 54, andet Led, besluttes, skal Forslag om Forandring af denne Grundlov; som da maatte foreligge uden at blive afgjort før Valget, overgaa til Behandling paa første eller andet Storthing efter Valget. Forslag som kunne fremsættes overensstemmede med første Leds første Punktum, maa, for at kunne behandles i den paafølgende Periode, være indkommet til Storthinget og kundgjort ved Trykken senest tre Maaneder før Valgthingets Paabegyndelse, og kunne først behandles i den paafølgende Periode paa et Storthing som er adskilt fra det Storthing, hvortil Forslaget indkom, med mindst eet mellemliggende Storthing.

Forslag G

Alternativ 1:

Som forslag A, alternativ 1, bortsett fra at § 54 nytt annet ledd erstattes med følgende nye annet ledd:

Storthinget kan dog til enhver Tid med et Flertal af sine Medlemmer beslutte, at der skal holdes ekstraordinært Valg over hele Riget til nyt Storthing, som skal afløse det tidligere valgte Storthing før dettes ordinære Funktionstid er ude. Beslutningen skal indeholde Bestemmelse om Tiden for Afholdelse af Valget, som skal være tilendebragt ikke tidligere end

3 Uger og ikke senere end 9 Uger efterat Beslutningen er tagen.

Alternativer 2 til 32:

Som forslag A, henholdsvis alternativene 2 til 32; likevel slik at «alternativ 1» betyr alternativ 1 under forslag G osv.

Alternativ 33:

Som alternativ 1, bortsett fra at ordene «et Flertal af sine Medlemmer» erstattes med «to Trediedele af de afgivne Stemmer».

Alternativer 34 til 64:

Som alternativene 2 til 32, med den endring at «alternativ 1» erstattes med «alternativ 33» osv.

Forslag H

Alternativ 1:

Som forslag A, alternativ 1, annet ledd, med tilføyelse av forslag G, alternativ 1, slik at annet og tredje ledd i forslag G, alternativ 1 blir henholdsvis tredje og fjerde ledd i § 54.

Alternativer 2 til 32:

Som forslag A, henholdsvis alternativene 2 til 32, likevel slik at «alternativ 1» betyr alternativ 1 under forslag H osv. I alternativene 17 til 32 gjøres den endring at de i stedet for tredje ledd gjelder fjerde ledd.

Alternativ 33:

Som alternativ 1, med den endring at «forslag G, alternativ 1» erstattes med «forslag G, alternativ 33».

Alternativer 34 til 64:

Som alternativene 2 til 32, med den endring at «alternativ 1» erstattes med «alternativ 33» osv.

Forslag I

Som forslagene C, E og F, med den endring at ordene «§ 54, andet Led» erstattes med «§ 54, andet eller tredje Led».

Oslo, den 25. september 2000

Per-Kristian Foss

Inge Lønning

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

10**Forslag fra Gunnar Halvorsen om endring av Grunnloven § 59.
(Tildeling av distriktsrepresentant)**

Til Stortinget

Undertegnede stortingsrepresentant fremmer med dette et grunnlovsforslag som går ut på at et parti må ha en oppslutning på minst 4 pst. på landsbasis for å få distriktsmandat ved valg.

Forslag

§ 59 sjette ledd skal lyde:

Intet Parti kan tildeles nogen Distriktsrepresentant eller Udjævningsrepresentant med mindre det har faaet mindst 4 Procent af det samlede Stemmetal for det hele Riget.

Oslo, den 28. september 2000

Gunnar Halvorsen

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

11

**Forslag fra Carl I. Hagen om endring av Grunnloven § 71.
(Opphør av partimedlemskap)**

Til Stortinget

Jeg fremmer herved på vegne av meg selv følgende forslag til endring av Grunnloven § 71:

§ 71 skal lyde:

Stortingets Medlemmer fungerer som saadanne i fire paa hinanden følgende Aar, dog slik at et Medlem indvalgt paa en liste udgaet af et politisk Parti trer ud af Stortinget naar Medlemskabet i dette Parti eller dette Partis Storthingsgruppe bringes til op-hør.

Begrunnelse

I moderne tid er det flere tilfelle av partioverganger og utganger av partimedlemmer fra folkevalgte grupper i kommunestyre, fylkesting og Stortinget. Dette kan skape betydelige styringsproblemer og frustrasjon fra velgere som hevder at de har stemt på et parti og ikke de enkelte folkevalgte som av en eller annen grunn ikke lenger er medlem av den parti-gruppe de ble innvalgt for. Opprinnelig var det også i Norge valgkretser som hver valgte en representant til Stortinget og andre folkevalgte organer, men etter hvert ble systemet endret og politiske partier vokste frem som bærebjelken i det norske demokrati. Selvsagt kan det argumenteres sterkt mot det partipolitiske system slik det nu er organisert og for en tilbakevending til enmannskretser slik det fortsatt er i flere land, bl.a. USA og Storbritannia, men systemet i dag bygger på politiske partier. De senere år er valg-systemet med valgliste utgått fra rikspolitiske partier med et felles program og selvstendige vedtekter det vanlige. Dette er understreket ved at det i Grunnloven er innført utjevningsmandater som tildeles et parti basert på den landsomfattende oppslutning om partiet. Når velgere stemmer på et parti eller en partiliste ved et valg regner velgerne med at de personer som blir innvalgt er forpliktet til å følge partiets program, samt rette seg etter partiets egne vedtekter for beslutningsprosessen innad i den valgte parti-gruppe. Det kan hevdes at det velgerne stemmer på når de benytter et partis valgliste til Stortinget i realiteten er en treenighet. For det første gjelder partiets program som fastlegger den politikk eller ideologi velgeren ønsker skal følges. For det andre er det et beslutningssystem for parti og stortingsgruppe, idet velge-

ren for visse partiers vedkommende vet at partiets ledende organer kan instruere stortingsgruppen i viktige spørsmål og at et kvalifisert flertall i gruppen kan instruere mindretallet til å stemme i samsvar med flertallets syn, såkalt partibinding. Det tredje element velgeren kan ta i betraktning ved sin stemmegivning er de personer som står på de første listeplasser. Det er imidlertid partiene som utpeker hvem som skal stå på hvilken plass og velgeren baserer seg på at kandidatene er bundet av partiprogram og partivedtekter med mindre de på forhånd har reservert seg på enkelte punkter. Partigruppenes vedtektsfestede beslutningssystem blir ansett for å være velgerens garanti for at alle de innvalgte i en parti-gruppe vil følge partiets politikk fastlagt av partiprogrammet og partiets styrende organer som landsmøte, landsstyre og stortingsgruppe. Når det gjelder avgjørelser i enkeltsaker og tolkninger av partiprogrammet vet velgeren at det er flertallet i demokratiske partier som bestemmer og at mindretallet i omstridte saker kan bindes til å stemme sammen med flertallet hvis det er to tredjedels flertall for slik binding. Det er dette systemet som også er basisen for samarbeidskonstellasjoner mellom partier og grunnlag for koalisjonsregjeringer. Det er ikke slik som i folkevalgte organer basert på valg fra enmannskretser hvor det er forholdet mellom den valgte og vedkommendes velgere i valgkretsen som er den dominerende styringsfaktor for den valgte. Nå er det partiene i valgkretsen som er den dominerende styringsfaktor for den valgte. Når det er partiene som velger personer til å representere partiet og velgerne stemmer på partilister blir det partiene som blir tyngdepunktet. Hvis en person er innvalgt på en partiliste bør velgerne ha trygghet for at vedkommende følger partiets politikk og respekterer det vedtektsfestede beslutningssystem, men slik er det ikke i Norge i dag. Det er fullt mulig for en person å bruke et partisystem for å oppnå en folkevalgt posisjon for deretter å forlate partiet og partiets folkevalgte gruppe, men allikevel beholde den folkevalgte plass som velgerne ga til en representant for partiet og ikke til vedkommende person. Valgsystemet er således i dag ulogisk og usammenhengende. Når partisystemet tross alt er innført burde det være slik at en folkevalgt person innvalgt på en partiliste og forpliktet av

et partimessig beslutningssystem så burde vedkommende tre ut av sitt folkevalgte verv hvis partigruppemedlemskapet opphørte. Når det i nyere tid er eksempler på at personer innvalgt for et parti melder seg ut av gruppen og over i andre partier viser det systemets svakhet. De velgere som har stemt på et parti opplever altså at i praksis blir stemmen i realiteten gitt til et konkurrerende parti uten at velgeren kan gjøre noe med det. I et parlamentarisk system basert på partigruppeoppslutning blir også hele systemet sårbart når et enkelt medlem kanskje kan forpurre regjeringsdannelsen ved å true med utmeldelse og ved å nekte å følge beslutningssystemet. Dersom flertallsgrunnlaget for en regjering bygger på en eller bare noen få mandater mer enn det det partimessige beslutningssystem baserer seg på hvis ikke mandatet er knyttet til partiet og partigruppen, men til den enkelte person. Dette forslaget tar således sikte på å skape et logisk og sammenhengende system ved at alle folkevalgte verv hvis medlemskapet i partiet opphører. Hvis vedkommende melder seg ut av partiet eller blir ekskludert fordi vedkommende nekte å følge det demokratiske beslutningssystem for partiet og partigruppen mister vedkommende sitt folkevalgte verv. Da vil velgerne være garantert at hvis et politisk parti får innvalgt en person som følge av velgernes oppslutning om partilisten så vil vedkommende parti beholde dette folkevalgte verv for hele valgperioden og man risikerer ikke at vervet går

til en politisk konkurrent av det parti velgerne ga sin stemme.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

§ 71 skal lyde:

Stortingets Medlemmer fungere som saadanne i fire paa hinanden følgende Aar, dog slik at Medlem indvalgt paa en Liste udgaaet af et politisk Parti trer ud af Stortinget naar Medlemskabet i dette Parti eller dette Partis Storthingsgruppe bringes til ophør.

Oslo, den 27. september 2000

Carl I. Hagen

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

12

Forslag fra Carl I. Hagen og Fridtjof Frank Gundersen om ny § 82 i Grunnloven. (Bindende, alternativt rådgivende, folkeavstemning og initiativrett)

Til Stortinget

Forslag

Vi tillater oss herved på vegne av Fremskrittspartiet og Fremskrittspartiets gruppe å fremsette følgende

forslag:

Alternativ A.1

Ny § 82 skal lyde:

Naar et Forslag er vedtaget af Stortinget, kan en Trediedel af Stortingets Medlemmer indenfor en Frist af tre Søgndage fra Forslagets endelige Vedtagelse overfor Stortingets President begjære Folkeafstemning om Forslaget. Begjæringen skal være skriftlig og underskrevet af de deltagende Medlemmer.

Et Forslag, som kan undergives Folkeafstemning, jfr. 6ette Led, kan kun i det i Led 7 omhandlede Tilfælde stadfæstes af Kongen inden Udløbet af den i 1ste Led nævnte Frist, eller inden begjæret Folkeafstemning har funnet sted.

Naar det er begjæret Folkeafstemning om et Forslag, kan Stortinget indenfor en Frist af fem Søgndage fra Forslagets endelige Vedtagelse beslutte, at Forslaget skal bortfalde.

Træffer Stortinget ikke Beslutning i Henhold til 3die Led, skal Meddelelse om at Forslaget skal prøves ved Folkeafstemning snarest tilstilles Kongen, der derefter lader Forslaget bekjendtgjøre med Meddelelse om, at Folkeafstemning vil finde sted. Folkeafstemningen iværksettes efter Kongens nærmere Bestemmelse tidligst Atten og senest Tretti Søgndage efter Bekjendtgjørelsen.

Ved Folkeafstemningen stemmes for og imod Forslaget. Til Forslagets Bortfald kræves, at et Fler tall af de i Afstemningen deltagende Borgere, dog mindst 30 Procent af samtlige Stemmeberettigede, har stemt mod Forslaget.

Folkeafstemning i henhold til denne Paragraf kan ikke begjæres angaaende Sager om

- a. at paalægge Skatter, Afgifter, Told og andre offentlige Byrder;
- b. at bevilge de til Statsudgifterne fornødne Penge summe;
- c. Gager eller Pensioner til Statens Tjenestemænd;
- d. Udnævnelser som ikke gælde Tronfølgen;
- e. Militære, diplomatiske og andre udenrigspolitiske Anliggender.

I særdeles paatrængende Tilfælde kan et Forslag, som kan undergives Folkeafstemning, stadfæstes af Kongen straks efter dets Vedtagelse, når Forslaget indeholder Bestemmelse herom. Saafremt en Trediedel af Stortingets Medlemmer efter i 1ste Led omhandlede Regler begjærer Folkeafstemning om Forslaget eller det stadfæstede Forslag, afholdes saadan Folkeafstemning efter foranstaaende Regler. Forkastes Forslaget ved Folkeafstemningen, kundgjøres dette af Kongen uden unødigt Ophold og senest Fjorten Dage efter Folkeafstemningens Afholdelse.

Fra Kundgjørelsesdagen er Forslaget bortfaldet.

De i denne Paragraf omhandlede Forslage gjælde Forslage om Love saavel som almindelige Forslage. De nærmere Regler for Begjæringer om Folkeafstemning og for Folkeafstemningens Forberedelse og Gjennemførelse gives ved Lov.

Alternativ A.2

Som alternativ A.1 med den endring at bestemmelsen inntas som ny § 85 a.

Begrunnelse

Forslaget som fremsatt over er i realiteten identisk med et som er § 42 i den danske grunnlov. Det er således presedens for en ordning med avgjørende folkeavstemninger og ankeadgang for et mindretall i nasjonalforsamlingen i et av våre nordiske demokratier. I den senere tid er det mange saker som er avgjort i Stortinget med simpelt flertall på Stortinget. Demokrati betyr egentlig folkestyre, og det er derfor naturlig med den sikkerhetsventil som et system med ankeadgang og endelig avgjørelse av folket selv innebærer. Et system som foreslått i dette forslag vil også stimulere interessen for politikk og samfunnsstyring fordi det gir den enkelte velger mulighet for å medvirke direkte i avgjørelsen av større konkrete saker.

Alternativ B.1

Ny § 82 skal lyde:

Naar et Forslag er vedtaget af Stortinget, kan en Trediedel af Stortingets Medlemmer indenfor en Frist af tre Søgndage fra Forslagets endelige Vedtagelse overfor Stortingets President begjære Folkeafstemning om Forslaget.

keafstemning om Forslaget. Begjæringen skal være skriftlig og underskrevet af de deltagende Medlemmer.

Et Forslag, som kan undergives Folkeafstemning, jfr. 6ette Led, kan kun i det i Led 7 omhandlede Tilfælde stadfæstes af Kongen inden Udløbet af den i 1ste Led nævnte Frist, eller inden begjæret Folkeafstemning har funnet sted.

Naar det er begjæret Folkeafstemning om et Forslag, kan Stortinget indenfor en Frist af fem Søgne-dage fra Forslagets endelige Vedtagelse beslutte, at Forslaget skal bortfalde.

Træffer Stortinget ikke Beslutning i henhold til 3die Led, skal Meddelelse om at Forslaget skal prøves ved Folkeafstemning snarest tilstilles Kongen, der derefter lader Forslaget bekjendtgjøre ved Meddelelse om, at Folkeafstemning vil finde sted. Folkeafstemningen iværksettes efter Kongens nærmere Bestemmelse tidligst Atten og senest Tretti Søgne-dage efter Bekjendtgjørelsen.

Ved Folkeafstemningen stemmes for og imod Forslaget. Dersom et Flertall af de i Afstemningen deltagende Borgere, dog minst 25 Procent af samtlige Stemmeberettigede, har stemt imod Forslaget, maa det, for at være gyldigt, vedtages paa ny af Stortinget.

Folkeafstemning i henhold til denne Paragraf kan ikke begjæres angaaende Sager om

- a. at paalægge Skatter, Avgifter, Told og andre offentlige Byrder;
- b. at bevilge de til Statsudgifterne fornødne Pengesumme;
- c. Gager og Pensioner til Statens Tjenestemænd;
- d. Valg eller Udnævnelser som ikke gjælde Tronfølgen.

I særdeles paatrængende Tilfælde kan et Forslag, som kan undergives Folkeafstemning, stadfæstes af Kongen straks efter dets Vedtagelse, naar Forslaget indeholder Bestemmelse herom. Saafremt en Trediedel af Stortingets Medlemmer efter i 1ste Led omhandlede Regler begjærer Folkeafstemning om Forslaget eller det stadfæstede Forslag, afholdes saadan Folkeafstemning efter foranstaaende Regler. Forkastes Forslaget ved Folkeafstemningen, kundgjøres dette af Kongen uden unødigt Ophold og senest Fjorten Dage efter Folkeafstemningens Afholdelse.

De i denne Paragraf omhandlede Forslage gjælde Forslage om Love saavel som almindelige Forslage.

De nærmere Regler for Begjæringer om Folkeafstemning og for Folkeafstemningens Forberedelse og Gjennemførelse gives ved Lov.

Alternativ B.2

Som alternativ B.1 med den endring at bestemmelsen inntas som ny § 85 a.

Begrunnelse

Forslagstillerne finner det viktig at det enkelte individ får størst mulig adgang til å påvirke samfunnsutviklingen og dermed sin egen situasjon både i sin rolle som forbruker på markedet og i sin rolle som velger på den politiske arena. I en periode da offentlige reguleringer og statlig økonomisk makt blir stadig mer omfattende, er det spesielt viktig å ha rettsregler som er egnet til å tilbakeføre innflytelse til den enkelte. Folkeavstemninger, dvs. direkte demokrati, er et viktig element i bestrebelsene på å skape en bedre maktbalanse mellom de som styrer og de som blir styrt. Folkeavstemninger fremstår som en korleksjon til det representative demokrati. Det er derfor naturlig at politikere og byråkrater som innenfor Grunnlovens rammer er gitt ubegrenset makt over folket i 4 år, vil føle en umiddelbar motvilje mot at folket gjennom folkeavstemninger skal kunne gripe forstyrrende inn i deres maktsfære. Grunnlovsforslaget går ut på at en tredjedel av Stortingets representanter innen en viss frist skal kunne kreve at visse vedtak i Stortinget blir lagt ut til en rådgivende folkeavstemning. Dersom det er mer enn 25 pst. valgdeltagelse, og et flertall går imot vedtaket, må Stortinget ta det opp på nytt for at det skal bli gyldig. Det dreier seg m.a.o. ikke om å gi folket en rett til å kreve at visse saker skal tas opp til folkeavstemning, såkalt folkeinitiativ, men om en rett for et mindretall i Stortinget til å spørre *folket* til råds når det gjelder forslaget som alt er vedtatt, i håp om at dette skal føre til at vedtaket blir omgjort. De som er imot bindende folkeavstemninger fordi disse *innebærer et brudd på vårt representative demokrati*, vil neppe med troverdighet kunne anføre dette argument mot rådgivende folkeavstemning. Dersom slike folkeavstemninger skulle frata våre sentrale politikere noe av deres sterke medieoppmerksomhet, ville dette neppe skade verken demokratiet eller politikere. Det fremheves undertiden at folkesavstemninger om enkeltsaker, i motsetning til vanlige indirekte partipolitiske valg, fører til at spørsmål blir avgjort isolert, dvs. uten at de avveies i en større sammenheng. Til dette er å si at det jo er full anledning for de politikere som deltar i den offentlige debatt forut for folkeavstemningen å trekke frem konsekvensene av forslaget. Og skulle et flertall av de folkevalgte mene at det mer generelle helhetssyn ikke er blitt tatt tilstrekkelig hensyn til i folkeavstemningen, kan de jo med denne begrunnelse la være å følge folkets råd. Her synes å være større grunn til å trekke frem en positiv side ved folkeavstemninger. De gir nemlig vanlige mennesker en foranledning til å sette seg inn i viktige enkeltsaker og dermed skape et informert engasjement som ikke bare er basert på et valg mellom rundt formulerte partiprogrammer og sympati for partilederes TV-opptreden hvert fjerde år. I Sveits har man sterkt sakrettede debatter i massedia. Det dreier seg om en meget dyptgående

folkeopplysningsprosess som bidrar til at hver enkelt borger følger et ansvar for sin stemmegivning i den enkelte sak. Dersom viktige politiske beslutninger blir truffet på basis av folkets direkte råd, vil dette bidra til at folket lettere vil akseptere konsekvensene dersom beslutningene senere skulle vise seg å være uheldige. Det ville bremse på en utvikling som har bragt politikerne mer og mer i miskreditt. Det er fremholdt som en svakhet ved folkeavstemninger at hver stemme teller likt uten hensyn til hvor i landet den er avgitt, mens enkelte deler av landet er overrepresentert ved stortingsvalg. Selv om man oppfatter dette som et problem, omfatter det i liten grad rådgivende folkeavstemninger, hvor man i Stortinget vil ha full anledning til å trekke inn slike distriktvis representasjonsspørsmål i vurderingen om man vil følge folkeavstemningsresultatet. Det vil selvsagt være et politisk avveiningsspørsmål hvorvidt man vil følge en rådgivende folkeavstemning. Her vil også mindretallets interesse kunne tas i betraktning. Et problem ved folkeavstemninger er at det kan være vanskelig å formulere relativt korte og presise spørsmål der det kan svares et enkelt ja eller nei. Det vil imidlertid være en nyttig utfordring for politikerne å stille klare spørsmål. Makter de det ikke, vil heller ikke folkeavstemningsresultatet bli tilagt vesentlig betydning når Stortinget skal avgjøre saken. Behovet for folkeavstemninger er særlig stort hvis det i valgperioden må tas stilling til spørsmål som ikke forelå da Stortinget ble valgt. I en slik situasjon kan man vanskelig hevde at Stortinget representerer folkemeningen. Det er på det rene at Stortinget i dag kan bestemme at det skal holdes rådgivende folkeavstemning om ethvert spørsmål. Men i dag er det et flertall som må kreve folkeavstemning. Det innebærer at folkeavstemningsalternativet praktisk talt er blokkert. Det er ytterst usannsynlig at et flertall på Stortinget, etter å ha fattet et vedtak, vil spørre folket til råds etterpå. Skal folkeavstemninger få noen praktisk betydning som korrektiv til det representative demokrati, må et mindretall kunne kreve folkeavstemning. På denne måten blir folkeavstemningsinstituttet en reell demokratisering, samtidig som initiativet i prosessen forblir hos folkets representanter.

Alternativ C.1

Ny § 82 a skal lyde:

Stortinget skal bestemme at en Sag der 10 Procent af de Stemmeberettigede kræver det, forelægges de Stemmeberettigede i en Folkeafstemning. Resultatet af Folkeafstemningen er bindende for Stortinget dersom mindst 50 Procent af de Stemmeberettigede har afgitt Stemme. Nærmere Bestemmelser om Initiativretten og Folkeafstemningen kunne fastsættes ved Lov.

Alternativ C.2

Som Alt. C. 1, men tallet «10 prosent» i første punktum skal være «5 prosent».

Alternativ C.3

Som Alt. C. 1, men tallet «10 prosent» skal være «15 prosent».

Begrunnelse

En naturlig konsekvens av Fremskrittspartiets støtte til innføring av også direkte demokrati gjennom grunnlovsfesting av folkeavstemning er også å innføre den såkalte initiativretten hvor en viss andel av de stemmeberettigede kan kreve et spørsmål avgjort ved folkeavstemning. Forslagene i Alt. C innfører en slik bestemmelse med hovedforslag om at det skal være 10 prosent av de stemmeberettigede som ved sin underskrift skal kunne kreve avholdt en folkeavstemning, men med 5 og 15 prosent som alternativer.

Oslo, den 27. september 2000

Carl I. Hagen   **Fridtjof Frank Gundersen**

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

13

Forslag fra Thomas Chr. Wyller, vedtatt til fremsettelse av Anne Enger Lahnstein og John Dale, om endring av Grunnloven § 93. (Rådgivende folkeavstemning)

Til Stortinget

Forslag

Undertegnede tillater seg med dette å fremme forslag til tilføyelse til Grunnloven § 93 første ledd:

§ 93 første ledd tredje punktum skal lyde:

Inden Stortinget træffer sin Afgjørelse, skal det lade afholde en raadgivende Folkeafstemning om Sagen.

Begrunnelse

Prosedyren ved folkeavstemningene i 1972 og 1994 var uklar med hensyn til Stortingets, respektive «folkets», beslutningskompetanse. Konstitusjonelt tillå avgjørelsen om EU-medlemskapet Stortinget, men politisk ble det hevdet at den tillå velgerflertallet. Et velger-ja konfrontert med en tilstrekkelig stor nei-minoritet i Stortinget (1/4 pluss 1) ville ha brakt landet inn i en dypt alvorlig beslutningskrise. Den ble bare unngått ved at velgerflertall og stortingsminoritet inntok samme standpunkt.

Ved en eventuell ny avstemning er regelverket fortsatt potensielt kriseskapende. Krisen kan inntreffe via uenighet mellom velgerflertall og Storting: En ja-nei-, men også en nei-ja-konstellasjon. Forslaget tilsikter å motvirke – så langt som mulig – at vårt beslutningssystem låser seg fast. Det kan best hindres ved at Stortingets konstitusjonelle enekompetanse eksplisitt markeres.

To prosedyreregler foreslås grunnlovsfestet: At folkeavstemning i § 93-relevante saker er *obligatorisk* og *rådgivende*. Den første regel formaliserer den realpolitiske situasjonen (EU-medlemskap), men binder dertil Stortinget til å be om velgernes råd før enhver suverenitetsavståelse. Den andre kodifiserer gjeldende rett.

Forslaget omfatter maksimum av sikring mot beslutningskrise, så langt grunnlovsregler – uten bindende folkeavstemning – kan påvirke den politiske prosess.

Oslo, den 26. september 2000

Thomas Chr. Wyller

Vedtatt til framsetting:

Anne Enger Lahnstein

John Dale

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

14

Forslag fra Erna Solberg om endring av Grunnloven § 93. (Norsk tilslutning til Den europeiske Union)

Til Stortinget

Dette forslaget har som siktemål å etablere klare regler for innmelding i Den europeiske Union.

Dette forslag er ment som en mulig løsning på et alvorlig potensielt konstitusjonelt problem: Uten en egnet grunnlovsendring vil så få som 42 stortingsrepresentanter – 25,5 prosent av Stortinget – kunne blokkere for ratifisering av en eventuell medlemskapsavtale mellom Norge og Den europeiske Union, selv om både et folkeflertall i en folkeavstemning, regjeringen og mer enn to tredeler av stortingsrepresentantene ønsker en slik ratifisering. Det synes svær unaturlig at det i en politisk sak som forutsettes å bli så grundig belyst som et eventuelt medlemskap i Den europeiske Union, skal kreves et større flertall på Stortinget enn ved grunnlovsendringer. Forslagsstilleren er ikke prinsipielt imot mindretallsvern ved viktige parlamentariske beslutninger, men et mindretallsvern som gir 25,5 prosent av Stortinget en slik blokkeringsmakt som her nevnt, er for vidtgående.

Spørsmålet om EU-medlemskap avgjøres ikke i stortingsvalg, men i folkeavstemningen – det er blitt sterkt hevdet under de tidligere folkeavstemningene om spørsmålet. Men det er bare sant dersom de konstitusjonelle beslutningsreglene kan justeres slik at det parlamentariske mindretallsvern ved konstitusjonelle avgjørelser får rimelige proporsjoner.

I årene 1993–1994 var det høyt på dagsordenen at beslutningsreglene for en eventuell EU-tiltredelse var mangelfulle. Dette på grunn av at Grunnloven ikke kjenner folkeavstemninger, og at flere partier før stortingsvalget 1993 signaliserte at de meget sannsynlig ville kunne gjøre bruk av § 93's blokkeringsadgang for 42 representanter, dersom det hadde blitt et flertall for EU-medlemskap i folkeavstemningen i 1994. Samtidig ble alle forslag til mer rimelige beslutningsregler den gang (i 1993–1994) avvist av sentrale stortingsrepresentanter, som for eksempel Kjell Magne Bondevik, under henvisning til at «man endrer ikke spillereglene mens spillet er i gang».

I dag da medlemskaps spørsmålet ikke står på dagsordenen, må det være mulig å drøfte konstruktive reformforslag for å unngå en potensiell krise i fremtiden. Ennå er det mulig å diskutere «spillereglene» utfra et ønske om demokratisk rimelighet. Og det er på høy tid at så gjøres, slik at beslutningsreglene kan bli rimelige. Det rimelige vil være at når en søker Folkets Råd i en sak gjennom en folkeavstem-

ning så innebærer det at man har til hensikt å følge rådet man får. Dette er en politisk moralsk forpliktelse, i så henseende burde en ny folkeavstemning innebære at det er tilstrekkelig med et vanlig flertall i Stortinget for en tiltredelsesavtale. Grunnlaget for det fremmede forslag er at det burde være tilstrekkelig med det samme flertall som kan endre Grunnloven, nemlig 2/3 flertall.

Forslaget baserer seg på at det også i tilknytning til en ny sak om medlemskap i Den europeiske Union vil bli avholdt folkeavstemning. Folkeavstemninger er i utgangspunktet ikke et konstitusjonelt institutt i Norge. Hensikten med dette grunnlovsforslaget er heller ikke å innføre folkeavstemninger som en del av norsk grunnlov. Folkeavstemning er nå så nært knyttet til spørsmålet om EU-medlemskap gjennom de to tidligere avstemninger, at det for forslagsstilleren danner en klar premiss om at også et kommende EU-medlemskap vil bli gjenstand for folkeavstemning. Når folkeavstemning ikke er en del av Grunnloven, vil etter forslagsstilleren det fremlagte Alternativ 1 være det mest aktuelle. Når folkeavstemning ikke er nevnt betyr det ikke at et vedtak etter paragrafen kan fattes uten å gjennomføre en folkeavstemning. Forslaget er en tilpasning til at folkeavstemning ikke er spesifisert i Grunnloven. Dette er forslagsstillers prinsipale forslag.

Hvis det er behov for å ta forutsetningen om en folkeavstemning inn i Grunnloven er dette utformet for 2 ulike forhold. Alternativ 2 innebærer at folkeavstemning avholdt etter medlemskapsforhandlinger og Alternativ 3 er formulert for det tilfellet at man velger å avholde folkeavstemning før en ny søknad. Det har vært diskusjoner om alternative tidspunkt for å avholde folkeavstemning i debatten og det fremmes derfor flere forslag for å sikre at de ulike alternativene for folkeavstemning kan bli belyst hvis Stortinget mener premissen om folkeavstemning må innarbeides i grunnlovsteksten om medlemskap i Den europeiske Union.

Forslag

Alternativ 1:

§ 93 nytt annet ledd skal lyde:

Kongeriget Norge kan blive Medlem af Den europeiske Union dersom Storthinget, med to Trediedes Flertal, bifalder en Kongelig Proposition om

Ratifikation af en Tiltrædelsesaftale. Naar Storthinget skal give sit Samtykke, bør mindst to Trediedelev af dets Medlemmer være tilstede.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

Alternativ 2:

§ 93 nytt annet ledd skal lyde:

Kongeriget Norge kan blive Medlem af Den europeiske Union dersom Storthinget, med to Trediedeles Flertal, efter at have faaet Folkets Raad, bifalder en Kongelig Proposition om Ratifikation af en Tiltrædelsesaftale. Naar Storthinget skal give sitt samtykke, bør mindst to Trediedele af dets Medlemmer være tilstede.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

Alternativ 3:

§ 93 nytt annet ledd skal lyde:

Kongeriget Norge kan blive Medlem af Den europeiske Union dersom Storthinget, med to Tredie-

deles Flertal, bifalder en Kongelig Proposition om Ratifikation af en Tiltrædelsesaftale, som er fremforhandlet efter at Folkets Raad er indhæntet. Naar Storthinget skal give sit Samtykke, bør mindst to Trediedele af dets Medlemmer være tilstede.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

Oslo, den 29. juni 2000

Erna Solberg

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å be-
kjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på
første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

15

Forslag fra Kjell Magne Bondevik og Åse Gunhild Woie Duesund om ny § 95 a i Grunnloven. (Vern av liv)

Til Stortinget

Forslag

Undertegnede stortingsrepresentanter tillater seg herved å sette frem forslag om en ny paragraf 95 a i Grunnloven sålydende:

Ny § 95 a skal lyde:

Menneskeverdet skal være ukrænkelig. Enhver har Ret til Liv og legemlig Integritet fra Undfangelse til naturlig Død.

Enhver Borger har Ret til personlig Frihed og Livsudfoldelse inden de Grændser som følger af Lov og Ret.

Nærmere Bestemmelser om Borgernes Frihed og Ret og deres Retsvern gives ved Lov.

Begrunnelse

Respekten for liv og menneskeverd er et av de grunnleggende prinsipper i vår kulturarv og preger vårt samfunn både gjennom lovgivning og etiske normer.

Retten til liv, frihet og personlig sikkerhet er fastslått i Verdenserklæringen for menneskerettighetene av 10. desember 1948 (art. 3) som Norge har sluttet seg til. Norge har også ratifisert Den europeiske Domstol for menneskerettigheter. Høsten 1990 samtykket Stortinget også i at Norge ratifiserte De Forente Nasjoners konvensjon av 20. november 1989 om barnets rettigheter.

Vern om menneskelivet og personlig frihet er så grunnleggende prinsipper at de også bør komme til uttrykk i Grunnloven. Retten til liv og retten til frihet er to av grunnpilarene i vår vestlige kulturkrets. Etter denne tradisjon er det et mål for ethvert samfunn å trygge det enkelte menneskes liv og gi det mulighet for livsutfoldelse.

Hensikten med en grunnlovsbestemmelse er å understreke at den grunnleggende respekt for liv og menneskeverd fortsatt skal prege vårt samfunn.

Menneskeverdet er ikke avhengig av det enkelte menneskets egenskaper og mulighet for livsutfoldelse. Alle mennesker har samme verdi.

Menneskeverdet er ikke betinget av kjønn, rase, utseende, alder, seksuell legning, helse eller funksjonsdyktighet. Mennesket oppnår ikke sin egenartede verdi i kraft av en bestemt utrustning eller som følge av bestemte prestasjoner. Retten til liv er den mest grunnleggende av alle menneskerettigheter.

Retten til «personlig Frihed» er av vesentlig betydning for den enkeltes selvforståelse og trivsel. I et demokrati tilhører den grunnprinsippene. Den korresponderer med en utbredt oppfatning i det norske samfunn. Ved å ha denne rett i Grunnloven vil en motvirke eventuelle forsøk på å legge totalitære bånd på mennesket og frata det selvbestemmelsesretten på følsomme livsområder.

Den medisinske utvikling har ført til en situasjon hvor mennesker i større grad enn tidligere kan velge mellom liv og død. Vi står overfor nye problemstillinger både ved livets begynnelse og avslutning og trenger en sterkere bevisstgjøring av de etiske vurderinger i disse sammenhenger. Dette aktualiserer et klart grunnlovsmessig utgangspunkt når lovgivning på til dels nye områder skal utformes.

Flere problemstillinger reiser seg omkring svangerskapsavbrudd og fosterdiagnostikk. Stadig flere sykdommer og misdannelser kan diagnostiseres allerede på fosterstadiet. Vi står derfor ikke lenger bare overfor spørsmål om svangerskapsavbrudd av hensyn til andre enn fosteret, for eksempel moren, men i økende grad spørsmål som svangerskapsavbrudd som innebærer kvalitative vurderinger av menneskeverdet.

Vi viser her til debatten om «sorteringssamfunnet» og de sterke reaksjonene på at det nå er mulig ved hjelp av ulike former for fosterdiagnostikk selektivt å fjerne fostre med for eksempel uønsket kjønn, eller med funksjonshemninger som Downs' syndrom.

Utviklingen innen bio- og genforskning reiser ytterligere spørsmål om vern av fosteret, bruk av fostervev m.v. Den raske utvikling innen moderne reproduksjonsteknologi for å avhjelpe barnløshet reiser også spesielle etiske spørsmål.

Den medisinske utvikling har også ført til at en ved livets avslutning oftere enn før står overfor vanskelige etiske avveininger. Hvor lenge skal den medisinske behandling fortsette eller kunstig liv opprettholdes? Det har i stor utstrekning vært overlatt til legene å vurdere og ta standpunkt i disse spørsmål. Det er imidlertid også et samfunnsansvar å sørge for en gjennomdrøfting av disse spørsmål. Det er rimelig å grunnlovsfeste at retten til liv gjelder til en naturlig død.

Som en konsekvens av det menneskesyn vi har gitt uttrykk for, mener vi at menneskelivet er ukren-

kelig fra begynnelse til slutt. Retten til liv og legemlig integritet må omfatte hele livsspennet fra den første begynnelse ved befruktning til døden inntreffer.

Hvordan menneskeverdet og vern av livet skal utformes og hvilke nødssituasjoner som skal kunne begrunne unntak fra det prinsipielle utgangspunkt, må avklares i forbindelse med lovgivningsarbeidet på de enkelte felter.

Oslo, den 26. september 2000

Kjell Magne Bondevik

Åse Gunhild Woie Duesund

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

16

**Forslag fra Gunnar Skaug, Carl I. Hagen, Einar Steensnæs, Jan Petersen,
Kristin Halvorsen og Lars Sponheim om endring av Grunnloven § 100.
(Ytringsfrihet)**

Til Stortinget

Regjeringen har fremmet St.meld. nr. 42 (1999–2000) «Om endring av Grunnloven § 100». I vedlegg til stortingsmeldingen har Regjeringen utformet alternative utkast til ny grunnlovsbestemmelse om ytringsfrihet. Formålet er å gi Stortingets representanter en anledning til å vurdere og eventuelt fremsette flere ulike forslag til endringer i § 100 i Grunnloven, slik at Stortinget kan sikre seg større handlingsfrihet ved en eventuell behandling av spørsmålet om endring i grunnlovsbestemmelsen i neste stortingsperiode. Utkastene er utformet med bakgrunn i Ytringsfrihetskommisjonens utredning inntatt i NOU 1999:27 «Ytringsfrihet bør finde Sted». I meldingen gis det også en kort redegjørelse for de viktige konsekvensene av de ulike utkastene. De ulike forslagene er ikke i særlig grad vurdert opp mot hverandre ut fra en rettspolitisk synsvinkel. Det er opplyst i meldingen at Regjeringen vil foreta en grundigere analyse og vurdering av de problemstillinger som Ytringsfrihetskommisjonens utredning reiser, i en ny stortingsmelding som planlegges fremmet i løpet av første halvdel av kommende stortingsperiode.

Undertegnede stortingsrepresentanter har vedtatt for fremsettelse de alternative forslag til endringer i Grunnloven § 100 som Regjeringen har utformet i vedlegget til St.meld. nr. 42 (1999–2000).

De ulike forslag og alternativer forutsettes vurdert nærmere når den varslede nye stortingsmeldingen om ytringsfrihet foreligger i neste valgperiode.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

§ 100 første ledd skal lyde:

Alternativ 1:

Ytringsfrihet bør finde Sted.

Alternativ 2:

Ytringsfrihet skal finde Sted.

Alternativ 3:

Enhver har Ret til Ytringsfrihet.

Alternativ 4:

Enhver har Ret til Ytrings- og Informationsfrihet.

Alternativ 5:

Trykkefrihet bør finde Sted.

Alternativ 6:

Trykkefrihet bør finde Sted, ligesom Frihed til muntlig Ytring.

Annet og tredje ledd skal lyde:

Hovedalternativ 1:

Ingen kan holdes retslig ansvarlig for at have meddelt eller modtaget Oplysninger, Ideer eller Budskab, medmindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse. Det retslige Ansvar bør være klart foreskrevet i Lov. Ingen kan holdes retslig ansvarlig for at en Paastand er usand, naar den er fremsat i agtsom god Tro.

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden Gjenstand ere Enhver tilladte.

Hovedalternativ 2:

Ingen kan holdes retslig ansvarlig på andet grundlag end Kontrakt eller andet privat Retsgrundlag, for at have meddelt eller modtaget Oplysninger, Ideer eller Budskab, medmindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet punktum alternativ 1:

Det retslige Ansvar bør være klart foreskrevet i Lov.

Annet ledd annet punktum alternativ 2:

Det retslige Ansvar bør være foreskrevet i Lov.

Annet ledd annet punktum alternativ 3:

(Som annet ledd tredje punktum alternativene 1 til 3)

Annet ledd tredje punktum alternativ 1:

Ingen kan holdes retslig ansvarlig for at en Paastand er usand, naar den er fremsat i agtsom god Tro.

Annet ledd tredje punktum alternativ 2:

Ingen kan straffes for at en Paastand er usand, naar den er fremsat i agtsom god Tro.

Annet ledd tredje punktum alternativ 3:

(Annet ledd tredje punktum utelates)

Tredje ledd alternativ 1:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden Gjenstand ere Enhver tilladte.

Tredje ledd alternativ 2:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden Gjenstand ere Enhver tilladte. Det kan kun sættes slige klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor særlig tungtveiende Hensyn gjøre det forsvarligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Tredje ledd alternativ 3:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden almen Gjenstand ere Enhver tilladte. Det kan kun sættes slige klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor særlig tungtveiende Hensyn gjøre det forsvarligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Tredje ledd alternativ 4:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden Gjenstand ere Enhver tilladte. Det kan kun sættes slige klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor tungtveiende Hensyn gjøre det forsvarligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Tredje ledd alternativ 5:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden almen Gjenstand ere Enhver tilladte. Det kan kun sættes slige klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor tungtveiende Hensyn gjøre det forsvarligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Tredje ledd alternativ 6:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden Gjenstand ere Enhver tilladte. Det kan kun sættes Grændser for denne Ret, hvor tungtveiende Hensyn gjøre det forsvarligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Tredje ledd alternativ 7:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden almen Gjenstand ere Enhver tilladte. Det kan kun sættes Grændser for denne Ret, hvor tungtveiende Hensyn gjøre det forsvarligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Hovedalternativ 3:

Ingen kan holdes retslig ansvarlig af Statens Myndigheder for at have meddelt eller modtaget Oplysninger, Ideer eller Budskab, medmindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd:

(Som de tilsvarende bestemmelsene under hovedalternativ 2)

Hovedalternativ 4:

Ingen kan straffes for at have meddelt eller modtaget Oplysninger, Ideer eller Budskab, medmindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet punktum:

(Som annet ledd tredje punktum under hovedalternativ 2)

Tredje ledd:

(Som tredje ledd under hovedalternativ 2)

Hovedalternativ 5:

Retslig sanktionerede Indskrænkninger i Friheden til at meddele eller modtage Oplysninger, Ideer eller Budskab, der ikke følge af Kontrakt eller andet privat Retsgrundlag, kunne ikke opstilles, medmindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet punktum alternativ 1:

Indskrænkningen og det retslige Ansvar bør være klart foreskrevet i Lov.

Annet ledd annet punktum alternativ 2:

Indskrænkningen og det retslige Ansvar bør være foreskrevet i Lov.

Annet ledd annet punktum alternativ 3:

(Som annet ledd tredje punktum)

Annet ledd tredje punktum og tredje ledd:

(Som de tilsvarende bestemmelsene under hovedalternativ 2)

Hovedalternativ 6:

Statens Myndigheter kunne ikke opstille retslig sanktionerede Indskrænkninger i Friheden til at meddele eller modtage Oplysninger, Ideer eller Budskab, medmindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd:

(Som de tilsvarende bestemmelsene under hovedalternativ 5)

Hovedalternativ 7:

Indskrænkninger i Ytringsfriheden, der ikke følge af Kontrakt eller andet privat Retsgrundlag, og der ere belagte med retsligt Ansvar, kunne ikke opstilles, medmindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd:

(Som de tilsvarende bestemmelsene under hovedalternativ 5)

Hovedalternativ 8:

Indskrænkninger i Ytringsfriheden, der ere belagte med Straf, kunne ikke opstilles, medmindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet punktum og tredje ledd:

(Som de tilsvarende bestemmelsene under hovedalternativ 4)

Hovedalternativ 9:

Indskrænkninger i Friheden til at meddele eller modtage Oplysninger, Ideer eller Budskab, der ikke følge af Kontrakt eller andet privat Retsgrundlag, kunne ikke opstilles, medmindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd:

(Som de tilsvarende bestemmelsene under hovedalternativ 5, bortsett fra at ordene «og det retslige Ansvar» ikke tas med i annet ledd annet punktum)

Hovedalternativ 10:

Indskrænkninger i Friheden til at meddele eller modtage Oplysninger, Ideer eller Budskab, der ikke følge af Kontrakt eller andet privat Retsgrundlag, kunne ikke opstilles, medmindre det er tilbørligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sand-

hedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet og tredje punktum:

(Som de tilsvarende bestemmelsene under hovedalternativ 9)

Tredje ledd alternativ 1:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden Gjenstand ere Enhver tilladte.

Tredje ledd alternativ 2:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden Gjenstand ere Enhver tilladte. Det kan kun sættes slige klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor særlig tungtveiende Hensyn gjøre det tilbørligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Tredje ledd alternativ 3:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden almen Gjenstand ere Enhver tilladte. Det kan kun sættes slige klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor særlig tungtveiende Hensyn gjøre det tilbørligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Tredje ledd alternativ 4:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden Gjenstand ere Enhver tilladte. Det kan kun sættes slige klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor tungtveiende Hensyn gjøre det tilbørligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Tredje ledd alternativ 5:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden almen Gjenstand ere Enhver tilladte. Det kan kun sættes slige klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor tungtveiende Hensyn gjøre det tilbørligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Tredje ledd alternativ 6:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden Gjenstand ere Enhver tilladte. Det kan kun sættes Grændser for denne Ret, hvor tungtveiende Hensyn gjøre det tilbørligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Tredje ledd alternativ 7:

Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden almen Gjenstand ere Enhver tilladte. Det kan kun sættes Grændser for denne Ret, hvor tungtveiende Hensyn gjøre det tilbørligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Hovedalternativ 11:

Statens Myndigheder kunne ikke opstille Indskrænkninger i Friheden til at meddele eller modtage Oplysninger, Ideer eller Budskab, medmindre det er tilbørligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd:

(Som de tilsvarende bestemmelsene under hovedalternativ 10)

Hovedalternativ 12:

Statens Myndigheder kunne ikke opstille Indskrænkninger i Friheden til at meddele eller modtage Oplysninger, Ideer eller Budskab, medmindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd:

(Som de tilsvarende bestemmelsene under hovedalternativ 9)

Hovedalternativ 13:

Statens Myndigheder kunne ikke indskrænke Friheden til at meddele eller modtage Oplysninger, Ideer eller Budskab, medmindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd:

(Som de tilsvarende bestemmelsene under hovedalternativ 9)

Hovedalternativ 14:

Statens Myndigheder kunne ikke indskrænke Friheden til at meddele eller modtage Oplysninger, Ideer eller Budskab, medmindre det er tilbørligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd:

(Som de tilsvarende bestemmelsene under hovedalternativ 10)

Hovedalternativ 15:

Retslig sanktionerede Indskrænkninger i Friheden til at meddele eller modtage Oplysninger, Ideer eller Budskab, der ikke følge af Kontrakt eller andet privat Retsgrundlag, kunne ikke opstilles, medmindre det er tilbørligt holdt op imod Ytringsfrihedens

Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd:

(Som de tilsvarende bestemmelsene under hovedalternativ 10)

Hovedalternativ 16:

Indskrænkninger i Friheden til at meddele eller modtage Oplysninger, Ideer eller Budskab om Statsstyrelsen og hvilkensomhelst anden Gjenstand, kunne ikke opstilles, medmindre det lader sig forsvare holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelse i Sandhedssøgen, Demokrati og Individets frie Meningsdannelse.

Annet ledd annet punktum:

(Som annet ledd tredje punktum under hovedalternativ 2)

Tredje ledd alternativ 1:

(Som fjerde ledd første, annet og tredje punktum)

Tredje ledd alternativ 2:

(Som femte ledd første og annet punktum)

Tredje ledd alternativ 3:

(Som sjette ledd alternativ 1)

Tredje ledd alternativ 4:

(Tredje ledd utelates)

§ 100 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Alternativ 1:

Forhaandscensur og andre forebyggende Forholdsregler kunne ikke benyttes, medmindre det er nødvendigt for at beskytte Børn og Unge imod skadelig Paavirkning fra levende Billeder.

Alternativ 2:

Statens Myndigheder kunne ikke udøve Forhaandscensur og anden Forhaandskontrol af Ytringer, medmindre særlig tungtveiende Hensyn gjøre det forsvarligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Alternativ 3:

Statens Myndigheder kunne ikke udøve Forhaandscensur og anden Forhaandskontrol af Ytringer, medmindre tungtveiende Hensyn gjøre det forsvarligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Alternativ 4:

Statens Myndigheder kunne ikke udøve Forhaandscensur og anden Forhaandskontrol af Ytringer, medmindre særlig tungtveiende Hensyn gjøre det tilbørligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Alternativ 5:

Statens Myndigheder kunne ikke udøve Forhaandscensur og anden Forhaandskontrol af Ytringer, medmindre tungtveiende Hensyn gjøre det tilbørligt holdt op imod Ytringsfrihedens Begrundelser.

Alternativ 6:

Statens Myndigheder kunne ikke udøve Forhaandscensur og anden Forhaandskontrol af Ytringer, medmindre det er nødvendigt for at beskytte imod skadelig Paavirkning fra levende Billeder.

Alternativ 7:

Statens Myndigheder kunne ikke udøve Forhaandscensur og anden Forhaandskontrol af Ytringer, medmindre det er nødvendigt for at beskytte imod skadelig Paavirkning fra levende Billeder, eller det ikke forstyrrer Ytringsfrihedens Begrundelser.

Alternativ 8:

Disse Grundsætningers Anvendelse på kommercielle Ytringer og de Indskrænkninger de bør undergaa, fastsættes ved Lov.

Alternativ 9:

Disse Grundsætningers Anvendelse på Reklame og de Indskrænkninger de bør undergaa, fastsættes ved Lov.

Alternativ 10:

(Fjerde ledd første punktum utelates)

Alternativ 11:

(Som femte ledd første punktum)

§ 100 fjerde ledd annet punktum skal lyde:

Alternativ 1:

Brevcensur kan ei sættes i Værk uden i Anstalter og efter Tilladelse af Domstol.

Alternativ 2:

Brevcensur kan ei sættes i Værk uden i Anstalter.

Alternativ 3:

Censur af Brev og anden privat Korrespondance kan kun sættes i Værk i Anstalter.

Alternativ 4:

Censur af Brev og anden privat Korrespondance kan kun sættes i Værk i Anstalter og efter Tilladelse af Domstol.

Alternativ 5:

Forhaandscontrol af trykt Skrift bør ikke finde Sted.

Alternativ 6:

(Fjerde ledd annet punktum utelates)

Alternativ 7:

(Som femte ledd annet punktum)

§ 100 fjerde ledd tredje punktum skal lyde:

Alternativ 1:

(Som fjerde ledd annet punktum)

Alternativ 2:

(Fjerde ledd tredje punktum utelates)

§ 100 femte ledd første punktum skal lyde:

Alternativ 1:

Enhver har Ret til Indsyn i Statens og Kommunernes Akter og til at følge Forhandlingerne i Retsmøder og folkevalgte Organer.

Alternativ 2:

Enhver har Ret til Indsyn i de Akter, der befinde sig i statlig Forvaltning eller hos Kommunerne, og til at følge Forhandlingerne i Retsmøder og kommunale Organer valgte af Folket.

Alternativ 3:

Enhver har Ret til Indsyn i de Akter, der befinde sig i statlig Forvaltning eller hos Kommunerne, og til at følge Forhandlingerne i folkevalgte Organer.

Alternativ 4:

Enhver har Ret til Indsyn i de Akter, der befinde sig i statlig Forvaltning eller hos Kommunerne, og til at følge Forhandlingerne i kommunale Organer valgte af Folket.

Alternativ 5:

Enhver har Ret til Indsyn i de Akter, der befinde sig i Statlig Forvaltning eller hos Kommunerne.

Alternativ 6:

Enhver har Ret til Indsyn i de Akter, der befinde sig hos Statens Myndigheder, og til at følge Forhandlingerne i Retsmøder og folkevalgte Organer.

Alternativ 7:

Enhver har Ret til Indsyn i Akter, der befinde sig hos Statens Myndigheder, og til at følge Forhandlingerne i Retsmøder og kommunale Organer valgte af Folket.

Alternativ 8:

(Som alternativ 8 eller 9 til fjerde ledd første punktum)

Alternativ 9:

(Som sjette ledd alternativ 1)

Alternativ 10:

(Femte ledd første punktum utelates)

§ 100 femte ledd annet punktum skal lyde:

Alternativ 1:

Loven kan kun sette slike klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor særlig tungtveiende Hensyn gjøre dette nødvendig.

Alternativ 2:

Loven kan kun sette slike klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor tungtveiende Hensyn gjøre dette nødvendig.

Alternativ 3:

Loven kan kun sette slike klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor offentlige eller private Hensyn gjøre dette nødvendig.

Alternativ 4:

Loven kan kun sette Grændser for denne Ret, hvor offentlige eller private Hensyn gjøre dette nødvendig.

Alternativ 5:

Det kan i Lov fastsettes Begrænsninger i denne Ret ud fra Hensyn til Personvern og af andre tungtveiende Grunde.

Alternativ 6:

(Femte ledd annet punktum utelates)

Alternativ 7:

(Som fjerde ledd første, annet og tredje punktum)

Alternativ 8:

(Som sjette ledd alternativ 1)

§ 100 sjette ledd skal lyde:

Alternativ 1:

Det paaligger Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette for en aaben og oplyst offentlig Samtale.

Alternativ 2:

(Som femte ledd første og annet punktum)

Alternativ 3:

(Sjette ledd utelates)

§ 100 sjuende ledd skal lyde:

Alternativ 1:

(Som sjette ledd alternativ 1)

Alternativ 2:

(Sjuende ledd utelates)

Oslo, den 27. september 2000

Gunnar Skaug

Carl I. Hagen

Einar Steensnæs

Jan Petersen

Kristin Halvorsen

Lars Sponheim

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

17

Forslag fra Gunnar Kvasheim og Lars Sponheim om ny § 100 a i Grunnloven. (Offentlighetsprinsippet)

Til Stortinget

Vi vil med dette sette fram forslag til ny § 100 a i Grunnloven om offentlighet for dokumenter, og åpenhet knyttet til møter i kommunale organ og rettsmøter. Disse forslag er også satt fram som nytt femte ledd til en revisjon av § 100, og forslaget framsettes derfor alene for å få dette spørsmålet behandlet dersom det ikke lykkes å få vedtatt revisjon av § 100. Et forslag som ivaretok mange av de samme hensyn ble framsatt av Lars Sponheim i forrige periode, men ble ikke vedtatt i Stortinget, bl.a. under henvisning til at dette ville bli behandlet i tilknytning til § 100 i neste periode. Det vises til begrunnelsen fra Ytringsfrihetskommisjonen, og til begrunnelsen i forslaget fra Lars Sponheim i forrige periode.

Forslag

Vi fremmer med dette følgende alternative forslag til § 100 a:

§ 100 a første punktum skal lyde:

Alternativ 1:

Enhver har Ret til Indsyn i Statens og Kommunernes Akter og til at følge Forhandlingerne i Retsmøder og folkevalgte Organer.

Alternativ 2:

Enhver har Ret til Indsyn i de Akter, der befinde sig i statlig Forvaltning eller hos Kommunerne, og til at følge Forhandlingerne i Retsmøder og kommunale Organer valgte af Folket.

Alternativ 3:

Enhver har Ret til Indsyn i de Akter, der befinde sig i statlig Forvaltning eller hos Kommunerne, og til at følge Forhandlingerne i folkevalgte Organer.

Alternativ 4:

Enhver har Ret til Indsyn i de Akter, der befinde sig i statlig Forvaltning eller hos Kommunerne, og til at følge Forhandlingerne i kommunale Organer valgte af Folket.

Alternativ 5:

Enhver har Ret til Indsyn i de Akter, der befinde sig i Statlig Forvaltning eller hos Kommunerne.

Alternativ 6:

Enhver har Ret til Indsyn i de Akter, der befinde sig hos Statens Myndigheder, og til at følge Forhandlingerne i Retsmøder og folkevalgte Organer.

Alternativ 7:

Enhver har Ret til Indsyn i de Akter, der befinde sig hos Statens Myndigheder, og til at følge Forhandlingerne i Retsmøder og kommunale Organer valgte af Folket.

§ 100 a annet punktum skal lyde:

Alternativ 1:

Loven kan kun sette slike klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor særlig tungtveiende Hensyn gjøre dette nødvendigt.

Alternativ 2:

Loven kan kun sette slike klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor tungtveiende Hensyn gjøre dette nødvendigt.

Alternativ 3:

Loven kan kun sette slike klarlig definerede Grændser for denne Ret, hvor offentlige eller private Hensyn gjøre dette nødvendigt.

Alternativ 4:

Loven kan kun sette Grændser for denne Ret, hvor offentlige eller private Hensyn gjøre dette nødvendigt.

Alternativ 5:

Det kan i Lov fastsettes Begrænsninger i denne Ret ud fra Hensyn til Personvern og af andre tungtveiende Grunde.

Oslo, den 27. september 2000

Gunnar Kvasheim

Lars Sponheim

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

18

Forslag fra Morten Lund og Magnhild Meltveit Kleppa om ny § 110 d i Grunnloven. (Lokalt selvstyre)

Til Stortinget

Undertegnede representanter vil med dette sette fram forslag om å grunnlovfeste det lokale selvstyret.

Innledning

Folkestyret har verdi i seg selv for å avveie motstridende interesser og løse konflikter i viktige samfunnsspørsmål. Brede demokratiske prosesser bidrar til oppslutning om avgjørelsene. Beslutningsprosessen kan ta tid, men avgjørelsene som treffes på denne måten får en legitimitet som er vanskelig å oppnå på annen måte.

Selv om det kommunale selvstyret står sterkt i vårt land, er det under stadig press. Lav interesse for å delta i folkevalgte organ, kompliserte interne styringsforhold, økende byråkratisering og sterkere statlig styring bidrar til å svekke det kommunale selvstyret.

I både Sverige og Danmark er det lokale selvstyret grunnlovfestet.

Historikk og begrunnelse

I stortingsssesjonen 1983–1984 ble det fremsatt følgende forslag om grunnlovfesting av det lokale selvstyret:

«Norge er inndelet i Kommuner og Fylkeskommuner, som udøve kommunalt og fylkeskommunalt Selvstyre. Den enkelte Kommune og Fylkeskommune har Ansvar og Myndighet i lokale Sager, og i Sager av Betydning for Distriktet. Nærmere bestemmelser om Kommuneordningen og om Myndigheds- og Ansvarsfordelingen fastsættes ved Lov.

Kommunen ledes af et Kommunestyre, valgt ved særskildt Valg, af og blant de Stemmeberettigede i Kommunen. Fylkesting, som velges af og blant de Stemmeberettigede i Fylket. Regler om Stemmeret og Valgbarhed ved Kommune- og Fylkestingsvalg fastsættes ved Lov.

Det er Statsmyndighedernes Pligt at sikre Kommuner og Fylkeskommuner nødvendige Tilganger til at udøve sine Funktioner og give dem reell Medinnflydelse ved Afgørelse av Spørgsmål som er viktige for Distriktet.»

Forslaget ble avvist i Stortinget da dette ble behandlet 25. februar 1988. Begrunnelsen var i hovedsak at det kommunale selvstyret i Norge hadde en så sterk konstitusjonell stilling at det derfor ikke var

behov for spesiell grunnlovfesting. Dessuten ble det bl.a. hevdet at det er usikkert om formuleringene «vil kunne påberopes som grunnlag for krav fra fylker og kommuner overfor Storting og Regjering». I debatten ble det også pekt på at fylkeskommunenes stilling er under debatt og at det derfor ville være uheldig å grunnlovsfeste fylkeskommunen.

Mye tyder på at det var det aktuelle grunnlovsforslaget mer enn selve prinsippet om grunnlovfesting som var avgjørende for Stortingets motstand. Det kom bl.a. til uttrykk ved at Stortinget året etter ratifiserte Europarådets konvensjon om lokalt selvstyre, hvor det i artikkel 1 heter som følger:

«Prinsippet om lokalt selvstyre skal anerkjennes i nasjonal lovgivning, og i Grunnlov hvor dette lar seg gjennomføre.»

Til tross for at Stortinget hadde ratifisert Europarådets konvensjon om lokalt selvstyre, hevdet staten under behandling av Sak nr. 84/4395 A-75 Forhandlingsrett vedr. Undervisningspersonale i Oslo byrett, våren 1995, at kommunenes selvstyre ikke uten videre kan betraktes som noe konstitusjonelt prinsipp. Dette fikk rettens medhold, og viser at Norge i virkeligheten ikke tilfredsstiller konvensjonens krav.

I stortingsperioden 1993–1997 ble det derfor fremmet to forslag om å grunnlovsfeste det lokale selvstyret. Også disse forslagene ble avvist i Stortinget da de var oppe til behandling 27. april 1999. Denne gangen var begrunnelsen at det lokale selvstyret har vært et dypt forankret prinsipp i over 160 år og at en grunnlovfesting ikke ville gjøre det lokale styresettet mer effektivt eller rasjonelt. Videre var Stortinget redd for at en slik grunnlovfesting ville svekke og skape uklarheter om mulighetene til å gjennomføre en nasjonal fordelingspolitikk.

Begrunnelse for grunnlovfesting

Selv om Europakonvensjonens artikkel 1 ikke stiller et absolutt krav om grunnlovfesting av prinsippet om lokalt selvstyre, så er det likevel en relativt sterk oppfordring i formuleringen «hvor det lar seg gjennomføre.» At prinsippet er nedfelt i loven kan markere en holdning fra statens/sentrale myndigheters side som på sikt kan bidra til å styrke kommunenes posisjon, og derved kunne bidra til å prioritere

arbeidet med å opprettholde og utvikle et aktivt folkestyre på dette nivå.

Det har i den senere tid ofte vært påpekt fra flere politiske hold at det er alt for mye detaljstyring fra statlige myndigheters side, og at det er ønskelig med større kommunalt selvstyre. Det kommunale selvstyret er grunnlovfestet både i Sverige, Danmark og Finland, uten at dette har fratatt sentrale myndigheter retten til å gjennomføre en nasjonal fordelingspolitikk.

Det er med andre ord ingen tungtveiende prinsipielle innvendinger mot å ta inn en slik bestemmelse i Grunnloven. Ved at vi får en grunnlovsbestemmelse, vil kommunenes selvstyre måtte betraktes som et konstitusjonelt prinsipp. Det vil føre til at Storting, regjering og det sentrale embetsverk vil måtte bli mindre detaljstyrende. Dette vil også innebære at Stortinget ikke vil kunne oppheve det kommunale selvstyret ved lovendringer, noe mange mener Stortinget nå kan. Grunnlovsendring må i så fall til.

En grunnlovsfesting av det lokale selvstyret vil bidra til et sterkere gjennomslag for lokaldemokratiet i praktisk politikk. Det vil bli mer utfordrende og attraktivt å påta seg folkevalgte verv, og den demokratiske vitaliteten kan bli større.

Forslag

Det fremmes derfor følgende

forslag:

Ny § 110 d skal lyde:

Stedlig Selvstyrelse udøves ved folkevalgte Organer. Nærmere Bestemmelser herom fastsættes ved Lov.

Oslo, den 28. september 2000

Morten Lund   **Magnhild Meltveit Kleppa**

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

19

Forslag fra Karin Andersen om ny § 110 d i Grunnloven. (Retten til bolig)

Til Stortinget

Undertegnede vil med dette fremsette forslag om å grunnlovsfeste retten til bolig.

I den norske rettsstaten påhviler det staten ulike plikter som skal legge til rette for at den enkelte borger skal inneha og ha tilgang til de mest fundamentale rettigheter som er avgjørende for å fungere som en likeverdig borger. Rettene som er fastlagt i Grunnloven dreier seg både om demokratiske rettigheter slik som stemmerett, yrings- og næringsfrihet, rettsikkerhet,- og materielle rettigheter som rett til arbeid og til et rent miljø som sikrer sunnhet og naturens produksjonsevne. I tillegg finnes bestemmelser om innskrenkninger i myndigheters rett til inngripen i enkeltmenneskers liv. Grunnloven pålegger staten å respektere menneskerettighetene.

Dette viser at mennesket og de menneskelige behovene står i sentrum for samfunnsbygging og de institusjoner Grunnloven fastsetter. Dette er et verdivalg for samfunnet og det nedfelles i Grunnloven gjennom de ulike bestemmelsene. De områdene som har fått egne bestemmelser i Grunnloven må anses som det samfunnet og myndighetene mener er av avgjørende betydning for å kunne ivareta både samfunnets og enkeltmenneskets interesser og at dette er helt grunnleggende og nødvendige faktorer som må være på plass for å realisere målsettingene.

Bolig er et nødvendig gode ingen i Norge kan klare seg uten.

Uten et sted å bo er en ikke sikret å kunne bruke verken sine demokratiske rettigheter, kunne gjøre seg nytte av skole- og helsestell, eller ha noen form for privatliv. Bolig må ses på som en forutsetning både for å få og fungere i en jobb, ha mulighet til å stifte familie og til å kunne ta vare på helsa. I tillegg er klimaet så strengt i Norge at behovet for en bolig er udiskutabelt. Det er rett og slett livsfarlig å ikke ha et sted å bo.

Trygghet og likeverdighet for alle borgere i samfunnet er avhengig av tilgang til en bolig av rimelig og nøktern kvalitet for alle. Et samfunn som ikke har nok boliger til borgere som enten varig eller i en fase av livet har dårlig råd, vil preges av store og økende sosiale forskjeller og av at økonomiske eller sosiale problemer forsterkes. Andelen personer som blir låst fast i en avmakt-situasjon med varig utestenging fra å kunne ta del i samfunnslivet på like vilkår vil øke. Samfunnets innsats på områder som helse, omsorg og skole vil ikke fungere effektivt overfor personer uten bolig.

Det faktum at det i Norge i mange år har vært flere tusen bostedsløse og at stadig flere verken har råd til å kjøpe eller leie bolig, viser at grunnleggende og elementære behov ikke blir dekket. Dette dreier seg både om et alvorlig velferdsproblem for den enkelte, et anstendighetsproblem i fordelingspolitikken og et demokratisk problem for samfunnet.

Det er uverdigg at mennesker i ett av verdens rikeste og kaldeste land må bo på gata eller på hospits.

Utover samfunnets og fellesskapets ansvar for å legge samfunnet til rette slik at den enkelte kan gjøre seg nytte både av sine demokratiske rettigheter og sine sosiale rettigheter, ligger det en stor samfunnsinteresse i å hindre nød og uverdige levekår hos innbyggerne. Økte forskjeller og mangel på elementære goder skaper store konflikter og sosial uro og bidrar til at samfunnets menneskelige ressurser ikke blir utnyttet.

Boligsektoren er en av de viktige infrastrukturene i samfunnet Boligsektorens sammensetning, volum og pris, bestemmer livskvalitet og levekår for den enkelte.

I Norge er nesten hele boligsektoren overlatt til markedet og den enkelte. Markedet vil aldri kunne framskaffe nok rimelige boliger til folk med dårlig råd, fordi det ikke vil være bedriftsøkonomisk lønnsomt å bygge eller leie ut til en tilstrekkelig lav pris. Markedet vil ikke avspeile den reelle etterspørsel fordi ingen priser er lave nok for de med lavest betalingsevne. Skal en sikre at mennesker med dårlig råd eller liten egenkapital har en akseptabel bolig, må staten og myndighetene forpliktes på å føre en sosial boligpolitikk som sikrer bolig til alle.

Bolig er et grunnleggende og helt uunnværlig gode i Norge. Derfor er det riktig at retten til bolig nedfelles i Grunnloven § 110 som et nytt punkt. § 110 i Grunnloven dreier seg om retten til arbeid, et annet grunnleggende gode som anses så viktig både for den enkelte og for samfunnet at det omfattes av Grunnlovens bestemmelser. Retten til arbeid er avgrenset gjennom ordlyden: «ethvert arbeidsdyktigt Menneske». For å presisere hvem som skal ha en rett bolig, må begrepet «enhver Borger» forstås slik at retten gis til alle som har lovlig opphold, arbeids- og bosettingstillatelse i Norge.

I og med at bolig er en materiell ting, en gjenstand som kan fremskaffes gjennom politiske vedtak, er det mulig for staten å organisere, gi lover og

på annen praktisk måte sørge for å sikre en slik rett. Det skulle derfor ikke være tungtveiende praktiske grunner som skulle tale imot et slikt forslag.

En grunnlovsfesting av retten til bolig vil være et viktig bidrag til å bygge ut og forsterke det norske velferdssamfunnet og gi enkeltmennesker et vern mot å bli bostedsløse. Ulike boligløsninger kan være aktuelle. I reglene for bostøtte står det at bostøtten skal gis til personer som fyller kriteriene i ordningen og at bostøtten skal gjøre det mulig å anskaffe en god, hensiktsmessig og nøktern leie- eller eiebolig som vedkommende skal ha mulighet til å bli boende i. Det vil derfor være aktuelt å gi begrepet «bolig» en definisjon som tilsvarer de en finner i reglene om bostøtten.

Nedenfor er formulert to ulike tekster til tillegg til Grunnloven. Alternativ A og B. Begge tekstene har samme intensjon, den at staten gjennom lovgivning må sikre retten til bolig.

Forslag

Alternativ A:

Ny § 110 d skal lyde:

Enhver Borger har Ret til en Bolig. Nærmere Bestemmelser om Gjennomførelsen af denne Grundsætning fastsættes ved Lov.

Alternativ B:

Ny § 110 d skal lyde:

Det paaligger Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette saaledes at enhver Borger har Ret til en Bolig.

Nærmere Bestemmelser om Gjennemførelsen af denne Grundsætning fastsættes ved Lov.

Oslo, den 13. desember 1999

Karin Andersen

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å be-
kjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på
første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

20

Forslag fra Carl I. Hagen om ny § 110 d i Grunnloven. (Avkastningen av Folketrygdfondet og Petroleumsfondet og bruk av fondets midler)

Til Stortinget

I den offentlige debatt er det ofte hevdet at både Folketrygdfondet og Statens Petroleumsfond må ansees som en sikkerhet for de fremtidige pensjonsforpliktelse som er nedfelt i Folketrygden. Det henvises til at pensjonsutbetalingene i årene fremover vil stige som følge av medlemmenes opptjente rettigheter. Det bør være slik at disse opptjente rettigheter bl.a. til pensjon og tilleggspensjon er rettigheter som er grunnlovsbeskyttet og som sådant ikke mulig å redusere gjennom endringer i lov- og regelverk. For å trygge disse rettigheter bør pensjonssystemet fondssikres så langt det er mulig, selv om full fondssikring vil ta noen tid. Det er imidlertid fullt mulig å påbegynne prosessen med fondssikring gjennom å knytte Folketrygdfondet og det såkalte Petroleumsfondet til Folketrygdens pensjonsforpliktelser. I dag er verken Folketrygdfondet eller Petroleumsfondet gjennom lovgivning og regelverk på noen måte knyttet til pensjonsforpliktelsene. Det er således ingen dekning i dag for å hevde at disse fondene på noen måte kan ansees for å sikre statens evne til å dekke de fremtidige pensjonsforpliktelser. Dette forslag til ny grunnlovsbestemmelse har som formål å endre på dette forholdet slik at både avkastning av fondenes midler og midlene selv skal øremerkes folketrygdens pensjonsutbetalinger. En slik øremerking eller tilknytning kan også gjennomføres ved vanlige lovendringer, men da er det også mulig for et tilfeldig stortingsflertall å endre lovene slik at øremerkingen oppheves. Skal fondenes langsiktige sikring av pensjonsforpliktelsene ha en vedvarende troverdighet slik et pensjonsfond har i private forsikringsselskapers fondsordninger må det en grunnlovsfesting til. Da vil de som eventuelt ønsker å bruke av fondene til andre og mer vanlige populære statsutgifter gå veien om grunnlovsendringer som velgerne vil være kjent med ved et stortingsvalg.

Folketrygdfondet administreres i dag av et eget styre i henhold til regelverk vedtatt i Stortinget i samsvar med folketrygdlovens § 16–7, mens Petroleumsfondet forvaltes og styres av en egen lov. Dette grunnlovsforslag forutsetter at lov om Statens Petroleumsfond utformes slik at alle ordinære inntekter som skatter og avgifter i utgangspunktet tilfaller statskassen med mindre de er øremerket gjennom lovverket til spesielle formål og at fattes konkrete

vedtak om overføring av midler til Petroleumsfondet eller Folketrygdfondet. Når slike vedtak er fattet og overføring er gjennomført vil midlene være låst i henhold til grunnlovsforslaget. I denne sammenheng kan det vises til at Fremskrittspartiet ønsker å overføre deler av SDØE og aksjer som staten i dag eier i ulike selskaper til Folketrygdfondet slik at dette fondet bygges opp til et mer ordinært fond for sikring av pensjonsforpliktelsene. På lang sikt kan det også muligens være fornuftig å slå sammen Folketrygdfondet med Petroleumsfondet. Grunnlovsforslaget tar således i denne omgang sikte på å hindre at midler tas ut av fondene til andre formål enn pensjonsutbetalinger. Det forutsettes at dersom det en gang i fremtiden blir et så stort fondssopplegg at avkastningen alene vil sikre alle pensjonsutbetalinger, så bør tilgangen av nye fondsmidler til fondene avskjæres. I selve fondsforvaltningen skal det være mulig å kjøpe og selge eiendeler som aksjer, andel i oljefelt, obligasjoner, lån, eiendommer, samt plassere midler i utenlandsk valuta og kontantbeholdning. Det vil også gjennom lovs form være mulig å lage bestemmelser og retningslinjer for hvorledes fondene skal forvaltes og hvilke formål fondsforvaltningen skal ivareta. Det forutsetts videre at det i lovs form utarbeides bestemmelser om bruk av avkastning til å dekke pensjonsutbetalinger og i hvilke situasjoner også fondets midler kan benyttes til dette formål. Slike bestemmelser kan ta utgangspunkt i de bestemmelser som ligger til grunn for private pensjonsforsikringer der slike er sammenlignbare med et fondsbasert statlig pensjonssystem. Dette grunnlovsforslag vil heller ikke være til hinder for et mer individuelt forvaltet fondsbasert pensjonssystem. Hvis fondene oppdeles og deles ut som individuelle fond til dekning av pensjonsforpliktelser vil det være innenfor rammen av den foreslåtte grunnlovsbestemmelse. Siktemålet er begrenset til å sikre at avkastning og fondsmidler benyttes til nødvendig pensjonssikring før andre formål. Det må også påpekes som følge av en offentlig debatt om disse forslag at det i henhold til forslaget er fullt mulig med en kombinasjon av utbetaling av pensjoner fra fondene og over statsbudsjettet eller folketrygdbudsjettet inntil eventuelt fondene er tilstrekkelig store. Når således deler eller hele pensjonsutbetalingen dekkes av fon-

dene frigjøres selvsagt det tilsvarende beløp til andre formål i statsbudsjettet eller folketrygdbudsjettet eller det kan benyttes til reduksjon i skatter, premier eller avgifter.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

Ny § 110 d skal lyde:

Alternativ 1:

Afkastning og Brug af Folketrygdfondets og Petroleumsfondets Midler er begrenset til dekning af Folketrygdens Pensionsforpligtelser.

Alternativ 2:

Afkastning og Brug af Petroleumsfondets Midler er begrenset til dekning af Folketrygdens Pensionsforpligtelser.

Alternativ 3:

Afkastning og Brug af Folketrygdfondets Midler er begrenset til dekning af Folketrygdens Pensionsforpligtelser.

Oslo, den 27. september 2000

Carl I. Hagen

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.
«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kolle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

21

Forslag fra Carl I. Hagen om ny § 110 e i Grunnloven. (Grunnlovssikre opparbeidede trygde- og pensjonsrettigheter)

Til Stortinget

Fra tid til annen dukker det opp en debatt om hvorvidt opparbeidede rettigheter i folketrygdsystemet egentlig er til å stole på eller om Stortinget kan endre folketrygdloven slik at verdien av opptjente folketrygdpoeng blir redusert eller ytelsene på andre måter kan reduseres. Det er flere som har hevdet at Grunnlovens bestemmelse i § 97 om at lover ikke må gis tilbakevirkende kraft vil være en hindring for at Stortinget kan endre folketrygdloven slik at ytelser eller forventede ytelser blir redusert. Dette er et syn som forslagsstilleren deler. Andre hevder imidlertid at rettigheter som følger av folketrygdloven ikke er vernet mot ny lovgivning gjennom Grunnloven § 97. Regjeringen hevder at for slike rettigheter, som er et resultat av brede samfunnspolitiske prioriteringer, må Grunnloven § 75 bokstav a om at det tilligger Stortinget å gi og oppheve lover, gjelde uten den begrensning som følger av Grunnloven § 97. Når det hevdes at Stortinget når som helst gjennom endring i folketrygdloven kan redusere de løpende pensjoner og fjerne folketrygdpoeng og derved tilleggs pensjoner som folk baserer sin pensjonisttilværelse på, er det et sterkt behov for å grunnlovssikre alle opparbeidede trygde- og pensjonsrettigheter. Fremskrittspartiet har alltid ment at opparbeidede rettigheter etter folketrygdloven er beskyttet av Grunnloven. Fremskrittspartiet kan vanskelig tro at Stortinget har ment at rettigheter i henhold til folketrygdloven ikke skulle omfattes av det vern Grunnloven § 97 og § 105 gir. Når flere har inntatt et standpunkt som etter Fremskrittspartiets mening neppe er i samsvar

med Stortingets vilje er det nødvendig for Stortinget å slå grunnlovsvernet fast gjennom en ny bestemmelse i Grunnloven. Fremskrittspartiet er klar over at det foreligger avgjørelser fra Høyesterett i disse spørsmål, men anser ikke disse for å være klare og gode nok.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

Ny § 110 e skal lyde:

Det paaligger Statens Myndigheter at respektere og sikre opparbeidede Trygde- og Pensjonsrettigheter.

Oslo, den 27. september 2000

Carl I. Hagen

Referert i Stortingets møte 28. september 2000.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje Storting etter neste valg.»

Kirsti Kalle Grøndahl
president

Signe Øye
sekretær

Kongeriget Norges Grundlov*)

A

Om Statsformen og Religionen

§ 1

Kongeriget Norge er et frit, selvstendigt, udeleligt og uafhængeligt Rige. Dets Regjeringsform er indskrænket og arvelig monarkisk.

§ 2

Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsøvelse.

Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion. De Indvaanere, der bekjende sig til den, ere forpligtede til at opdrage deres Børn i samme.

B

Om den udøvende Magt, Kongen og den kongelige Familie

§ 3

Den udøvende Magt er hos Kongen, eller hos Dronningen hvis hun har ervervet Kronen efter Reglerne i § 6 eller § 7 eller § 48 i denne Grundlov. Naar den udøvende Magt saaledes er hos Dronningen, har hun alle de Rettigheder og Pligter som ifølge denne Grundlov og Landets Love indehaves af Kongen.

§ 4

Kongen skal stedse bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, haandhæve og beskytte den.

§ 5

Kongens Person er hellig; han kan ikke lastes, eller anklages. Ansvarligheden paaligger hans Raad.

§ 6

Arvefølgen er lineal, saaledes at kun i lovligt Ægteskab født Barn af Dronning eller Konge, eller af en som selv er arveberettiget, kan arve, og at den nærmere Linje gaar foran den fjernere og den ældre i Linjen foran den yngre.

Blandt Arveberettigede regnes ogsaa den Ufødte, der strax indtager sit tilbørlige Sted i Arvelinjen, naar hun eller han fødes til Verden.

Dog tilkommer Arveret ikke nogen som ikke er født i ret nedstigende Linje fra den sidst regjerende Dronning eller Konge eller dennes Søster eller Broder, eller selv er dennes Søster eller Broder.

Naar en til Norges Krone arveberettiget Prinsesse eller Prins fødes, skal hennes eller hans Navn og Fødselstid tilkjendegives førstholdne Storting og antegnes i dets Protokol.

For dem som ere fødte tidligere end Aaret 1971, gjelde dog denne Grundlovs § 6 saaledes som den blev vedtaget den 18de November 1905. For dem som ere født tidligere end Aaret 1990 gjelde ligevel at Mand gaar foran Kvinde.

§ 7

Er ingen arveberettiget Prinsesse eller Prins til, kan Kongen foreslaa sin Efterfølger for Stortinget, der har Ret til at bestemme Valget, hvis Kongens Forslag ikke bifaldes.

§ 8

Kongens Myndighedsalder fastsættes ved Lov. Saasnart Kongen har opnaaet den lovbestemte Alder, erklærer han sig offentligen at være myndig.

§ 9

Saasnart Kongen, som myndig, tiltræder Regjeringen, aflægger han for Stortinget følgende Ed: «Jeg lover og sværger, at ville regjere Kongeriget Norge i Overensstemmelse med dets Konstitution og Love; saasandt hjælpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!»

Er intet Storting paa den Tid samlet, nedlægges Eden skriftlig i Statsraadet, og gjentages høitideligen af Kongen paa første Storting.

§ 10

[Opphevet ved grunnlovsbestemmelse av 29. februar 1908/14. mars 1908.]

§ 11

Kongen skal bo inden Riget og maa ikke uden Stortingets Samtykke opholde sig udenfor Riget længere end sex Maaneder ad Gangen, medmindre han for sin Person vil have tabt Ret til Kronen.

Kongen maa ikke modtage nogen anden Krone eller Regjering uden Stortingets Samtykke, hvortil to Trediedele af Stemmerne udfordres.

*) Slik som den lyder etter de av Stortinget i 1993-1994 og 1994-1995 foretatte grunnlovsendringer.

§ 12

Kongen vælger selv et Raad af stemmeberettigede norske Borgere. Dette Raad skal bestaa af en Statsminister og i det mindste syv andre Medlemmer.

Af Statsraadets Medlemmer skulle over det halve Antal bekjende sig til Statens offentlige Religion.

Kongen fordeler Forretningerne iblandt Statsraadets Medlemmer saaledes, som han det for tjenligt eragter. Til at tage Sæde i Statsraadet kan Kongen ved overordentlige Leiligheder, foruden Statsraadets sædvanlige Medlemmer, tilkalde andre norske Borgere, kun ingen Medlemmer af Stortinget.

Ægtefeller, Forældre og Børn eller to Søskende maa ei paa samme Tid have Sæde i Statsraadet.

§ 13

Under Kongens Reiser inden Riget kan han overdrage Rigets Bestyrelse til Statsraadet. Dette skal føre Regjeringen i Kongens Navn og paa hans Vegne. Det skal ubrødelig efterleve, saavel denne Grundlovs Bestemmelser, som de særskilte dermed overensstemmende Forskrifter, som Kongen i Instruction meddelede.

Forretningerne afgjøres ved Stemmegivning, hvorved, i Tilfælde at Stemmerne ere lige, Statsministeren eller, i dennes Fraværelse, det første af de tilstedeværende Medlemmer af Statsraadet har tvenne Stemmer.

Om de Sager, som Statsraadet saaledes afgjør, har det at give Indberetning til Kongen.

§ 14

Kongen kan beskikke Statssekretærer til at bistaa Statsraadets Medlemmer under Udførelsen af deres Forretninger udenfor Statsraadet. Den enkelte Statssekretær handler paa Vegne af det Medlem af Statsraadet, til hvem han er knyttet, i den Udstrækning vedkommende bestemmer.

§ 15

[Opphevet ved stortingsbeslutning av 18. november 1905, jf. beslutning av 7. juni s.å.]

§ 16

Kongen anordner al offentlig Kirke- og Gudstjeneste, alle Møder og Forsamlinger om Religionssager, og paaser, at Religionens offentlige Lærere følge de dem foreskrevne Normer.

§ 17

Kongen kan give og ophæve Anordninger, der angaa Handel, Told, Næringsveie og Politik; dog maa de ikke stride mod Konstitutionen og de (saaledes som efterfølgende §§ 77, 78 og 79 bestemme) af Stortinget givne Love. De gjælde provisorisk til næste Storting.

§ 18

Kongen lader i Almindelighed indkræve de Skatter og Afgifter, som Stortinget paalægger.

§ 19

Kongen vaager over, at Statens Eiendomme og Regalier anvendes og bestyres paa den af Stortinget bestemte og for Almenvæsenet nyttigste Maade.

§ 20

Kongen har Ret til i Statsraadet at benaade Forbrydere, efterat Dom er falden. Forbryderen har Valget, om han vil modtage Kongens Naade, eller underkaste sig den ham tildømte Straf.

I de Sager, som af Odelstinget foranstaltes anlagte for Rigsretten, kan ingen anden Benaadning, end Fritagelse for idømt Livsstraf, finde Sted.

§ 21

Kongen vælger og beskikker, efter at have hørt sit Statsraad, alle civile, geistlige og militære Embedsmænd. Disse skulle, før Beskikkelse finder Sted, sværge eller, hvis de ved Lov ere fritagne for Eds aflæggelse, høitideligen tilsige Konstitutionen og Kongen Lydighed og Troskab; dog kunne de Embedsmænd der ei ere norske Borgere, ved Lov fritages for denne Pligt. De kongelige Prinser maa ei beklæde civile Embeder.

§ 22

Statsministeren og de øvrige Statsraadets Medlemmer samt Statssekretærene kunne, uden foregaaende Dom, afskediges af Kongen, efterat han derom har hørt Statsraadets Betænkning. Det samme gjælder for de Embedsmænd, som ere ansatte ved Statsraadets Kontorer eller ved Diplomatiets eller Konsulatvæsenet, civile og geistlige Overøvrigheds-Personer, Regimenters og andre militære Korpsers Chefer, Kommandanter i Fæstninger og Høistbefalende paa Krigsskibe. Hvorvidt Pension bør tilstaaes de saaledes afskedigede Embedsmænd, afgjøres af det næste Storting. Imidlertid nyde de to Trediedele af deres forhen havte Gage.

Andre Embedsmænd kunne ikkun suspenderes af Kongen, og skulle da strax tiltales for Domstolene, men de maa ei, uden efter Dom, afsættes, ei heller, mod deres Vilje, forflyttes.

Alle Embedsmænd kunne, uden foregaaende Dom, afskediges, naar de have naaet en ved Lov fastsat Aldersgrænse. Det kan bestemmes ved Lov at visse Embedsmænd, der ei ere Dommere, kunne udnevnes paa Aaremaal.

§ 23

Kongen kan meddele Ordener til hvem han for godt befinder, til Belønning for udmærkede Fortje-

nester, der offentligen maa kundgjøres; men ei anden Rang og Titel, end den, ethvert Embede medfører. Ordenen fritager Ingen for Statsborgernes fælles Pligter og Byrder, ei heller medfører den fortrinlig Adgang til Statens Embeder. Embedsmænd, som i Naade afskediges, beholde deres havte Embeders Titel og Rang. Dette gjælder dog ikke Statsraadets Medlemmer eller Statssekretærerne.

Ingen personlige, eller blandede, arvelige Forrettheder maa tilstaaes Nogen for Eftertiden.

§ 24

Kongen vælger og afskediger, efter eget Godtbe-
findende, sin Hofstat og sine Hofbetjente.

§ 25

Kongen har høieste Befaling over Rigets Land- og Sømagt. Den maa ikke forøges eller formindskes, uden Stortingets Samtykke. Den maa ikke overlades i fremmede Magters Tjeneste, og ingen fremmede Magters Krigsfolk, undtagen Hjælpetropper imod fiendtligt Overfald, maa inddrages i Riget uden Stortingets Samtykke.

Landeværnet og de øvrige Tropper, som ikke til Linjetropper kunne henregnes, maa aldrig, uden Stortingets Samtykke, bruges udenfor Rigets Grænser.

§ 26

Kongen har Ret til at sammenkalde Tropper, begynde Krig til Landets Forsvar og slutte Fred, indgaa og ophæve Forbund, sende og modtage Gesandter.

Traktater angaaende Sager af særlig Vigtighed og i alle Tilfælde Traktater hvis Iværksættelse efter Konstitutionen nødvendiggjør en ny Lov eller Storthingsbeslutning, bliver først bindende, naar Stortinget har givet sit Samtykke dertil.

§ 27

Alle Statsraadets Medlemmer skulle, naar de ikke have lovligt Forfald, være nærværende i Statsraadet, og maa ingen Beslutning tages der, naar ikke over det halve Antal Medlemmer ere tilstede.

Medlem af Statsraadet, der ikke bekjender sig til Statens offentlige Religion, deltager ikke i Behandlingen af Sager, som angaa Statskirken.

§ 28

Forestillinger om Embeders Besættelse og andre Sager af Vigtighed skulle foredrages i Statsraadet af det Medlem, til hvis Fag de høre, og Sagerne af ham expederes overensstemmende med den, i Statsraadet, fattede Beslutning. Dog kunne egentlige militære Kommando-Sager i saadan Udstrækning, som Kongen bestemmer, undtages fra Behandling i Statsraad.

§ 29

Forbyder lovligt Forfald en Statsraad at møde og foredrage de Sager som henhøre under hans Fag, skulle disse foredrages af en anden Statsraad, som Kongen dertil konstituerer.

Hindres saa mange ved lovligt Forfald fra at møde, at ikke flere end Halvparten af det bestemte Antal Medlemmer ere tilstede, skulle andre Mænd eller Kvinder i fornødent Antal konstitueres til at tage Sæde i Statsraadet.

§ 30

I Statsraadet føres Protokol over alle de Sager, som der forhandles. De diplomatiske Sager, som i Statsraadet besluttet hemmeligholdte, indføres i en egen Protokol. Paa samme Maade forholdes med de militære Kommando-Sager, som i Statsraadet besluttet hemmeligholdte.

Enhver, som har Sæde i Statsraadet, er pligtig til med Frimodighed at sige sin Mening, hvilken Kongen er forbunden at høre. Men det er denne forbeholdt at fatte Beslutning efter sit eget Omdømme.

Finder noget Medlem af Statsraadet, at Kongens Beslutning er stridende mod Statsformen eller Rigets Love, eller øiensynligen er skadelig for Riget, er det Pligt at gjøre kraftige Forestillinger derimod samt at tilføie sin Mening i Protokollen. Den der ikke saaledes har protesteret, ansees at have været enig med Kongen, og er ansvarlig derfor, saaledes som siden bestemmes, og kan af Odelsthinget sættes under Tiltale for Rigsretten.

§ 31

Alle af Kongen udfærdigede Beslutninger skulle, for at blive gyldige, kontrasigneret. I militære Kommando-Sager kontrasigneret Beslutningerne af den, som har foredraget Sagerne, men ellers af Statsministeren eller, om han ikke har været tilstede, af det første af Statsraadets tilstedeværende Medlemmer.

§ 32

De Beslutninger, som tages af Regjeringen under Kongens Fraværelse, udfærdiges i Kongens Navn og undertegnes af Statsraadet.

§ 33

[Opphevet ved grunnlovsbestemmelse av 12. august 1908/24. oktober 1908.]

§ 34

Kongen giver Bestemmelser om Titler for dem som til Kronen ere arveberettigede.

§ 35

Saasnart Tronarvingen har fyldt sit 18de Aar, er hun eller han berettiget til at tage Sæde i Statsraadet, dog uden Stemme eller Ansvar.

§ 36

En til Norges Krone arveberettiget Prinsesse eller Prins maa ei gifte sig uden Kongens Tilladelse. Ei heller maa hun eller han modtage nogen anden Krone eller Regjering uden Kongens og Stortingets Samtykke; til Stortingets Samtykke udfordres to Trediedele af Stemmerne.

Handler hun eller han herimod, taber Vedkommende saavel som Efterkommerne Retten til Norges Trone.

§ 37

De kongelige Prinser og Prinsesser skulle, for deres Personer, ikke svare for Andre end Kongen, eller hvem han, til Dommer over dem, forordner.

§ 38

[Opphevet ved stortingsbeslutning av 18. november 1905, jf. beslutning av 7. juni s.å.]

§ 39

Dør Kongen og Tronfølgeren endnu er umyndig, skal Statsraadet strax udstede Indkaldelse af Stortinget.

§ 40

Indtil Stortinget er forsamlet og har anordnet Regjeringen under Kongens Mindreaarighed, forestaar Statsraadet Rigets Bestyrelse, med Iagttagelse af Grundloven.

§ 41

Er Kongen fraværende fra Riget uden at være i Feldt, eller er han saa syg, at han ikke kan varetage Regjeringen, skal den til Tronen nærmest arveberettigede, saafremt han har opnaaet den for Kongen fastsatte Myndighedsalder, forestaa Regjeringen som Kongemagtens midlertidige Udøver. I modsat Fald forestaar Statsraadet Rigets Bestyrelse.

§ 42

[Opphevet ved stortingsbeslutning av 18. november 1905, jf. beslutning av 7. juni s.å.]

§ 43

Valget af Formyndere, som skulle bestyre Regjeringen for den umyndige Konge, skal foretages af Stortinget.

§ 44

Den Prinsesse eller Prins, som i de udi § 41 anførte Tilfælde forestaar Regjeringen, skal for Stortinget skriftlig aflægge følgende Ed: «Jeg lover og sværger at ville forestaa Regjeringen i Overensstemmelse med Konstitutionen og Lovene, saasandt hjælpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!»

Holdes ei Stortinget paa den Tid, nedlægges Eden i Statsraadet, og tilstilles siden næste Storting.

Den Prinsesse eller Prins, som een Gang har aflagt Eden, gjentager den ikke senere.

§ 45

Saasnart deres Statsstyrelse ophører, skulle de aflægge Kongen og Stortinget Regnskab for samme.

§ 46

Efterlade Vedkommende, i Overensstemmelse med § 39, strax at sammenkalde Stortinget, da paa-ligger det Høiesteret, som en ubetinget Pligt, saasnart fire Uger ere forløbne, at foranstalte denne Sammenkaldelse.

§ 47

Bestyrelsen af den umyndige Konges Opdragelse bør, hvis begge Forældrene ere døde, og ingen af dem derom har efterladt nogen skriftlig Bestemmelse, fastsættes af Stortinget.

§ 48

Er Kongestammen uddød, og ingen Tronfølger udkaaret, da skal en ny Dronning eller Konge vælges af Stortinget. Imidlertid forholdes med den udøvende Magt efter 40de §.

C

Om Borgerret og den lovgivende Magt

§ 49

Folket udøver den lovgivende Magt ved *Stortinget*, der bestaar af to Afdelinger, et Lagthing og et Odelsting.

§ 50

Stemmeberettigede ere de norske Borgere, Mænd og Kvinder, som senest i det Aar Valgthinget holdes have fyldt 18 Aar.

I hvilken Udstrækning dog norske Borgere, som paa Valgdagen ere bosatte udenfor Riget men opfyldte foranstaaende Betingelser, ere stemmeberettigede, fastsættes ved Lov.

Regler om Stemmeret for ellers stemmeberettigede Personer som paa Valgdagen aabenbart lide af alvorlig sjælelig Svekkelse eller nedsat Bevidsthed, kunne fastsættes ved Lov.

§ 51

Regler om Mandtalsførselen og om de Stemmeberettigedes Indførsel i Mandtallet fastsættes ved Lov.

§ 52

[Opphevet ved grunnlovsbestemmelse av 26. oktober/12. november 1954.]

§ 53

Stemmeret tabes:

- a. ved Domfældelse for strafbare Handlinger overensstemmende med, hvad derom i Lov bestemmes;
- b. ved at gaa i fremmed Magts Tjeneste uden Regeringens Samtykke;
- [c. Opphevet ved grunnlovsbestemmelse av 23. april 1959/15. mai 1959.]
- d. ved at overbevises om at have kjøbt Stemmer, solgt sin egen Stemme eller stemt i flere end een Valgforsamling.

§ 54

Valgthingene holdes hvert fjerde Aar. De skulle være tilendebragte inden September Maanedes Udgang.

§ 55

Valgthingene bestyres paa den Maade, som ved Lov fastsættes. Stridigheder om Stemmeret afgjøres af Valgstyret, hvis Kjendelse kan indankes for Stortinget.

§ 56

[Opphevet ved grunnlovsbestemmelse av 23. mars 1972/21. april 1972.]

§ 57

Det Antal Storthingsrepræsentanter som bliver at vælge, bestemmes til 165.

§ 58

Ethvert Fylke udgjør et Valgdistrikt.

157 af Storthingsrepræsentanterne bliver at vælge som Distriktsrepræsentanter og de øvrige 8 som Udjævningsrepræsentanter.

Distriktsrepræsentanterne fordeles paa Rigets Valgdistrikter saaledes: Fra Østfold Fylke vælges 8, fra Oslo 15, fra Akershus Fylke 12, fra Hedmark Fylke 8, fra Oppland Fylke 7, fra Buskerud Fylke 7, fra Vestfold Fylke 7, fra Telemark Fylke 6, fra Aust-Agder Fylke 4, fra Vest-Agder Fylke 5, fra Rogaland Fylke 10, fra Hordaland Fylke 15, fra Sogn og Fjordane Fylke 5, fra Møre og Romsdal Fylke 10, fra Sør-Trøndelag Fylke 10, fra Nord-Trøndelag Fylke 6, fra Nordland Fylke 12, fra Troms Fylke 6 og fra Finnmark Fylke 4.

§ 59

Enhver Kommune udgjør et særskilt Valgsogn.

Valgthingene afholdes særskilt for hvert Valgsogn. Paa Valgthingene stemmes der direkte paa

Storthingsrepræsentanter med Varamænd for det hele Valgdistrikt.

Valget af Distriktsrepræsentanterne foregaar som Forholdstalsvalg og Repræsentanterne fordeles mellem Partierne efter nedenstaaende Regler.

(Laguës metode.)

De sammenlagte Stemmetal for hvert Parti inden de enkelte Valgdistrikter bliver at dele med 1,4, 3, 5 og 7 og saaledes videre indtil Stemmetalet er delt saa mange Gange som det Antal Repræsentanter vedkommende Parti kan forventes at faa. Det Parti som efter det Foranstaaende faar den største Kvotient, tildeles den første Repræsentant, medens den næste Repræsentant tilfalder det Parti som har den næst største Kvotient, og saaledes videre indtil alle Repræsentanter ere fordelte. Har flere Partier den samme Kvotient, afgjøres Fordelingen af vedkommende Repræsentant ved Lodkastning. Listeforbund er ikke tilladt.

Udjævningsrepræsentanterne mellem de i Udjevning deltagende Partier fordeles paa Grundlag af Forholdet mellem de sammenlagte Stemmetal for de enkelte Partier i det hele Rige i det Øiemed at opnaa størst mulig Forholdsmessighed Partierne imellem. Ved en tilsvarende Anvendelse for det hele Riget og for de i Udjevningen deltagende Partier af Reglerne om Fordelingen af Distriktsrepræsentanterne angives hvor mange Storthingsrepræsentanter hvert Parti i alt skal ha. Partierne faar sig derefter tildelt saa mange Udjevningsrepræsentanter at de tillsammans med de allerede tildelte Distriktsrepræsentanter udgjør et saa stort Antal Storthingsrepræsentanter som vedkommende Parti efter den foranstaaende Angivelse skulle ha. Er der efter disse Regler to eller flere Partier som ere lige nær til at faa sig godskrevet en Repræsentant, skal det Parti ha Fortrinsret, som har det største Stemmetal, eller, i tilfælde af Stemmelighed, som udpeges ved Lodkastning. Har et Parti allerede ved Fordelingen af Distriktsrepræsentanterne faaet et større Antal Repræsentanter end hvad det efter foranstaaende Angivelse skulle ha, skal der foretages ny Fordeling af Udjevningsrepræsentanterne udelukkende mellem de øvrige Partier, saaledes at der bortsees fra det Stemmetal og de Distriktsrepræsentanter som det første nævnte Parti har opnaaet.

Intet Parti kan tildeles nogen Udjevningsrepræsentant medmindre det har faaet mindst 4 Procent af det samlede Stemmetal for det hele Riget.

De Udjevningsrepræsentanter som et Parti opnaar, fordeles paa Partiets Lister ved Distriktsvalget, saaledes at den første Repræsentant tildeles den Liste med den største Kvotient til Ræst efter at Distriktets Repræsentanter ere fordelte, den næste Repræsentant tildeles den Liste som har den næst største Kvotient, og saaledes videre indtil alle Partiets Udjevningsrepræsentanter ere udvælgede.

§ 60

Hvorvidt og under hvilke Former de Stemmeberettigede kunne afgive sine Stemmesedler uden personligt Fremmøde paa Valgthingene bestemmes ved Lov.

§ 61

Ingen kan vælges til Repræsentant, medmindre han i 10 Aar har opholdt sig i Riget samt er stemmeberettiget.

§ 62

De Tjenestemænd, som ere ansatte ved Statsraadets Kontorer, Statssekretærene dog undtagne, eller Hoffets Betjente og dets Pensionister, kunne ikke vælges til Repræsentanter. Det samme gjælder Tjenestemænd, som ere ansatte ved Diplomatiets eller Konsulatvæsenet.

Statsraadets Medlemmer kunne ikke møde paa Stortinget som Repræsentanter, saalænge de have Sæde i Statsraadet. Ei heller kunne Statssekretærene møde som Repræsentanter, saalænge de beklæde sine Embeder.

§ 63

Enhver, som vælges til Repræsentant, er pligtig til at modtage Valget, medmindre:

- a. Han er valgt udenfor det Valgdistrikt, indenfor hvilket han er stemmeberettiget.
- b. Han har mødt som Repræsentant paa alle Storting efter forrige Valg.
- c. Han have fyldt 60 Aar senest i det Aar Valgthinget holdes.
- d. Han er Medlem af et politisk Parti, og han er valgt paa en Valgliste der ikke udgaar fra dette Parti.

Regler for inden hvilken Tid og paa hvilken Maade den som har Ret til at nægte Valg, skal gjøre denne Ret gjældende, fastsættes ved Lov.

Det skal ligeledes ved Lov bestemmes, inden hvilken Tid og paa hvilken Maade En, som vælges til Repræsentant for to eller flere Valgdistrikter, skal afgive Erklæring om, hvilket Valg han vil modtage.

§ 64

De valgte Repræsentanter forsynes med Fuldmagter, hvis Lovlighed bedømmes af Stortinget.

§ 65

Enhver Repræsentant og indkaldt Varamand erholder af Statskassen Godtgjørelse bestemt ved Lov for Reiseomkostninger til og fra Stortinget og fra Stortinget til sit Hjem og tilbage igjen under Ferier af mindst 14 Dages Varighed.

Desuden tilkommer han Godtgjørelse ligeledes bestemt ved Lov for Deltagelse i Stortinget.

§ 66

Repræsentanterne ere paa deres Reise til og fra Stortinget, samt under deres Ophold der, befriede fra personlig Heftelse, medmindre de gribes i offentlige Forbrydelser, ei heller kunne de udenfor Stortingets Forsamlinger drages til Ansvar for deres der ytrede Meninger. Efter den der vedtagne Orden er Enhver pligtig at rette sig.

§ 67

De paa forestaaende Maade valgte Repræsentanter udgjøre Kongeriget Norges Storting.

§ 68

Stortinget sammentræder i Almindelighed den første Søgnedag i October Maaned hvert Aar i Rigets Hovedstad, medmindre Kongen paa Grund af overordentlige Omstændigheder, saasom fiendtligt Indfald eller smitsom Syge, dertil bestemmer en anden Kjøbstad i Riget. Saadan Bestemmelse maa da betimelig bekjendtgjøres.

§ 69

Naar Stortinget ikke er samlet, kan det sammenkaldes af Kongen dersom han finder det fornødent.

§ 70

[Opphevet ved grunnlovsbestemmelse av 29. mai 1990/13. juli 1990.]

§ 71

Stortingets Medlemmer fungere som saadanne i fire paa hinanden følgende Aar.

§ 72

[Opphevet ved grunnlovsbestemmelse av 29. mai 1990/13. juli 1990.]

§ 73

Stortinget udvælger blandt sine Medlemmer en Fjerdepart, som udgjør *Lagthinget*; de øvrige tre Fjerdeparter danne *Odelstthinget*. Udvalget sker paa første Storting, der sammentræder efter nyt Valg, hvorefter Lagthinget forbliver uforandret paa alle efter samme Valg sammensatte Storting, uden forsaa-vidt Afgang, der maatte indtræffe blandt dets Medlemmer, ved særskilt Udvalg bliver at erstatte.

Hvert Thing holder sine Forsamlinger særskilt og udnævner sin egen Præsident og Sekretær. Intet af Thingene kan holdes, medmindre mindst Halvdelen af dets Medlemmer ere tilstede. Dog kan ikke Grundlovsforslag behandles, medmindre mindst to Trediedele af Stortingets Medlemmer ere tilstede.

§ 74

Saasart Stortinget har konstitueret sig, aabner Kongen eller den, han dertil beskikker, dets Forhandling med en Tale, hvori han underretter det om Rigets Tilstand og de Gjenstande, hvorpaa han især ønsker at henlede Stortingets Opmerksomhed. Ingen Deliberation maa finde Sted i Kongens Nærværelse.

Naar Stortingets Forhandlinger ere aabnede, have Statsministeren og Statsraaderne Ret til at møde i Stortinget samt i begge dets Afdelinger og lige med sammes Medlemmer, dog uden at afgive Stemme, at deltage i de forefaldende Forhandlinger, forsaavidt disse holdes for aabne Døre, men i de Sager, som forhandles for lukkede Døre, kun forsaavidt det af vedkommende Thing maatte tilstedes.

§ 75

Det tilkommer Stortinget:

- a. at give og ophæve Love; at paalægge Skatter, Afgifter, Told og andre offentlige Byrder, som dog ikke gjælde udover 31 December i det næst paafølgende Aar, medmindre de af et nyt Storting udtrykkelig fornyes;
- b. at aabne Laan paa Rigets Kredit;
- c. at føre Opsyn over Rigets Pengevæsen;
- d. at bevilge de til Statsudgifterne fornødne Pengesummer;
- e. at bestemme, hvor meget aarlig skal udbetales Kongen til hans Hofstat, og at fastsætte den kongelige Families Apanage, som dog ikke maa bestaa i faste Eiendomme;
- f. at lade sig forelægge Statsraadets Protokoller og alle Offentlige Indberetninger og Papirer;
- g. at lade sig meddele de Forbund og Traktater, som Kongen paa Statens Vegne har indgaaet med fremmede Magter;
- h. at kunne fordre Enhver til at møde for sig i Statsager, Kongen og den kongelige Familie undtagen; dog gjælder denne Undtagelse ikke for de kongelige Prinser, forsaavidt de maatte beklæde Embeder;
- i. at revidere midlertidige Gage- og Pensionslister og deri gjøre de Forandringer, det finder fornødne;
- k. at udnævne fem Revisorer, der aarlig skulle gennemse Statens Regnskaber og bekjendtgjøre Extrakter af samme ved Trykken, hvilke Regnskaber derfor skulle tilstilles disse Revisorer inden sex Maaneder efter Udgangen af det Aar, for hvilket Stortingets Bevilgninger ere givne, samt at træffe Bestemmelser angaaende Ordningen af Decisionsmyndigheden overfor Statens Regnskabsbetjente;
- l. at udnævne en Person, der ikke er Medlem af Stortinget, til, paa en Maade som er nærmere bestemt i Lov, at have Indseende med den offentlige Forvaltning og alle som virker i dens

- Tjeneste, for at søge at sikre at der ikke øves Uret mod den enkelte Borger;
- m. at naturalisere Fremmede.

§ 76

Enhver Lov skal først foreslaaes paa Odelstinget, enten af dets egne Medlemmer, eller af Regjeringen ved en Statsraad.

Er Forslaget der antaget, sendes det til Lagthinget, som enten bifalder eller forkaster det, og, i sidste Tilfælde, sender det tilbage med tilføiede Anmerkninger. Disse tages i Overveielse af Odelstinget, som enten henlægger Lovforslaget, eller atter sender det til Lagthinget med eller uden Forandring.

Naar et Forslag fra Odelstinget to Gange har været Lagthinget forelagt, og anden Gang derifra er blevet tilbagesendt med Afslag, træder hele Stortinget sammen, og med to Trediedele af dets Stemmer afgjøres da Forslaget.

Imellem enhver saadan Deliberation maa, i det mindste, tre Dage hengaa.

§ 77

Naar en af Odelstinget foreslaaet Lovbeslutning er bifaldt af Lagthinget eller af det samlede Storting, sendes den til Kongen med Anmodning om at erholde hans Sanktion.

§ 78

Billiger Kongen Lovbeslutningen, forsyner han den med sin Underskrift, hvorved den vorder Lov.

Billiger han den ikke, sender han den tilbage til Odelstinget med den Erklæring, at han ikke for Tiden finder det tjenligt at sanktionere den. Beslutningen maa i dette Tilfælde ikke mere af det da samlede Storting forelægges Kongen.

§ 79

Er en Lovbeslutning bleven uforandret antagen af to Storting, sammensatte efter to forskjellige paa hinanden følgende Valg og indbyrdes adskilte ved mindst to mellemliggende Storting, uden at afvigende Lovbeslutning i Mellemtiden fra den første til den sidste Antagelse af noget Storting er bleven fattet, og den da forelægges Kongen, med Begjæring, at Hans Majestæt ikke vil negte en Lovbeslutning sin Sanktion, som Stortinget efter det modnesste Overlæg anser for gavnlig, saa vorder den Lov, om end Kongens Sanktion ikke paafølger inden Stortinget adskilles.

§ 80

Stortinget forbliver samlet saalænge det finder det fornødent og indstiller Forhandlingerne naar det har tilendebragt sine Forretninger.

I Overensstemmelse med Regler i den af Stortinget vedtagne Orden, kan Forhandlingerne gjen-

optages, men de ophøre senest sidste Søndag i September Maaned.

Inden denne Tid meddeler Kongen sin Resolution paa de ikke allerede forinden afgjorte Lovbeslutninger (jfr. §§ 77-79), ved enten at stadfæste eller forkaste dem. Alle de, som han ikke udtrykkeligen antager, ansees som af ham forkastede.

§ 81

Alle Love (de i § 79 undtagne) udfærdiges i Kongens Navn, under Norges Riges Segl, og i følgende Udtryk: «Vi N.N. gjøre vitteligt: at Os er bleven forelagt Stortingets Beslutning, af Dato saalydende: (her følger Beslutningen). Thi have Vi antaget og bekræftet, ligesom Vi herved antage og bekræfte samme som Lov, under Vor Haand og Rigets Segl.»

§ 82

[Opphevet ved grunnlovsbestemmelse av 25. juni 1913/7. juli 1913.]

§ 83

Stortinget kan indhente Høiesterets Betænkning over juridiske Gjenstande.

§ 84

Stortinget holdes for aabne Døre, og dets Forhandlinger kundgjøres ved Trykken, undtagen i de Tilfælde, hvor det modsatte besluttes ved Stemmerflerhed.

§ 85

Den der adlyder en Befaling, hvis Hensigt er at forstyrre Stortingets Frihed og Sikkerhed, gjør sig derved skyldig i Forræderi mod Fædrelandet.

D

Om den dømmende Magt

§ 86

Rigsretten dømmer i første og sidste Instans i de Sager, som Odelstinget anlægger mod Statsraadet, Høiesterets eller Stortingets Medlemmer for strafbart Forhold, de som saadanne maatte gjøre sig skyldige i.

De nærmere Regler om Odelstingets Paatale efter denne Paragraf fastsættes ved Lov. Dog kan der ikke sættes kortere Forældelsesfrist end 15 Aar for Adgangen til at gjøre Ansvar gjældende ved Tiltale for Rigsretten.

Lagthingets faste Medlemmer og de fast udnævnte Medlemmer af Høiesteret ere Dommere i Rigsretten. Om Sættelsen af Rigsretten i den enkelte Sag gjælder Forskrifterne i § 87. I Rigsretten har Præsidenten i Lagthinget Forsædet.

Den der har taget Sæde i Rigsretten som Medlem

af Lagthinget, udtræder ikke af Retten, om den Tid, for hvilken han er valgt til Storthingsrepræsentant, udløber før Rigsrettens Behandling af Sagen er tilendebragt. Ophører han af nogen anden Grund at være Medlem af Stortinget, fratræder han som Dommere i Rigsretten. Det samme gjælder, om en Høiesteretsdommer, som er Medlem af Rigsretten, fratræder som Medlem af Høiesteret.

§ 87

Den Anklagede, og den som handler i Sagen paa Odelstingets Vegne, har Ret til at udskyde saa mange af Lagthingets og Høiesterets Medlemmer, at 14 Medlemmer af Lagthinget og 7 Medlemmer af Høiesteret blive tilbage som Dommere i Rigsretten. Fra hver af Siderne kan udskydes lige mange af Lagthingets Medlemmer, dog saaledes at den Anklagede har Fortrinsret til at udskyde een mere, dersom det Antal, som kan udskydes, ikke er deleligt med to. Det samme gjælder om Udskydning af Høiesterets Medlemmer. Er der i en Sag flere Anklagede, udøve de Udskydningsretten i Fællesskab efter Regler, som fastsættes ved Lov. Bliver Udskydning ikke foretaget i den Udstrækning, hvortil der er Adgang, udtræder efter Lodtrækning det Antal af Lagthingets og Høiesterets Medlemmer, som er over henholdsvis 14 og 7.

Naar Sagen er optaget til Doms, udtræde efter Lodtrækning saa mange af Rigsrettens Dommere, at den dømmende Ret faar 15 Medlemmer, deraf høist 10 Medlemmer af Lagthinget og 5 Høiesteretsdommere.

Rigsrettens Præsident og Høiesterets Formand udtræde ikke i noget Tilfælde efter Lodtrækning.

Skulde Rigsretten ikke kunne sammensættes med saa mange af Lagthingets eller Høiesterets Medlemmer som foran er foreskrevet, kan Sagen dog behandles og paadømmes, naar Retten har mindst 10 Dommere.

De nærmere Forskrifter om Fremgangsmaaden ved Sættelsen af Rigsretten fastsættes ved Lov.

§ 88

Høiesteret dømmer i sidste Instans. Dog kunne Indskrænkninger i Adgangen til at erholde Høiesterets Afgjørelse bestemmes ved Lov.

Høiesteret skal bestaa af en Formand og mindst fire andre Medlemmer.

§ 89

[Opphevet ved grunnlovsbestemmelse av 14. desember 1920/17. desember 1920, jf. grunnlovsbestemmelse av 7. juli 1913.]

§ 90

Høiesterets Domme kunne i intet Tilfælde paaankes.

§ 91

Ingen kan beskikkes til Medlem af Høiesteret, førend han er 30 Aar gammel.

E*Almindelige Bestemmelser*

§ 92

Til Embeder i Staten maa alene udnævnes de norske Borgere, Mænd eller Kvinder, som tale Landets Sprog, samt

- a. enten ere fødte i Riget af Forældre, der da vare Statens Undersaatter;
- b. eller ere fødte i fremmede Lande af norske Forældre, som paa den Tid ikke vare en anden Stats Undersaatter;
- c. eller som herefter opholde sig i Riget i ti Aar;
- d. eller som af Stortinget vorde naturaliserede.

Dog kunne Andre beskikkes til Lærere ved Universitetet og de lærde Skoler, til Læger og til Konsulere paa fremmede Steder.

§ 93

For at sikre den internationale Fred og Sikkerhed eller fremme international Retsorden og Samarbejde kan Stortinget med tre Fjerdedeles Flertal samtykke i, at en international Sammenslutning som Norge er tilsluttet eller slutter sig til, paa et sagligt begrænset Omraade, skal kunne udøve Beføielser der efter denne Grundlov ellers tilligge Statens Myndigheder, dog ikke Beføielse til at forandre denne Grundlov. Naar Stortinget skal give sit Samtykke, bør, som ved Behandling af Grundlovsforslag, mindst to Trediedeles af dets Medlemmer være tilstede.

Bestemmelserne i denne Paragraph gjælde ikke ved Deltagelse i en international Sammenslutning, hvis Beslutninger har alene rent folkeretslig Virkning for Norge.

§ 94

En ny almindelig civil og kriminal Lovbog skal foranstaltes udgivet paa første eller, om dette ikke er muligt, paa andet ordentlige Storting. Imidlertid blive Statens nu gjældende Love i Kraft, forsaavidt de ei stride imod denne Grundlov eller de provisoriske Anordninger, som imidlertid maatte udgives.

De nuværende permanente Skatter vedblive ligeledes til næste Storting.

§ 95

Ingen Dispensationer, Protektorier, Moratorier eller Opreisninger maa bevilges, efterat den nye almindelige Lov er sat i Kraft.

§ 96

Ingen kan dømmes uden efter Lov, eller straffes uden efter Dom. Pinligt Forhør maa ikke finde Sted.

§ 97

Ingen Lov maa gives tilbagevirkende Kraft.

§ 98

Med Sportler, som erlægges til Rettens Betjente, bør ingen Afgifter til Statskassen være forbundne.

§ 99

Ingen maa fængslig anholdes, uden i lovbestemt Tilfælde og paa den ved Lovene foreskrevne Maade. For ubeføiet Arrest, eller ulovligt Ophold, staa Vedkommende den Fængslede til Ansvar.

Regjeringen er ikke berettiget til militær Magts Anvendelse mod Statens Medlemmer, uden efter de i Lovgivningen bestemte Former, medmindre nogen Forsamling maatte forstyrre den offentlige Rolighed og den ikke øieblikkelig adskilles, efterat de Artikler i Landsloven, som angaa Oprør, ere den tredje Gange lydelig forelæste af den civile Øvrighed.

§ 100

Trykkefrihed bør finde Sted. Ingen kan straffes for noget Skrift, af hvad Indhold det end maatte være, som han har ladet trykke eller udgive, medmindre han forsætlig og aabenbare har enten selv vist, eller tilskyndet Andre til, Ulydighed mod Lovene, Ringeagt mod Religionen, Sædelighed eller de konstitutionelle Magter, Modstand mod disses Befalinger, eller fremført falske og ærekrænkende Beskyldninger mod Nogen. Frimodige Ytringer, om Statsstyrelsen og hvilkensomhelst anden Gjenstand, ere Enhver tilladte.

§ 101

Nye og bestandige Indskrænkninger i Næringsfriheden bør ikke tilstedes Nogen for Fremtiden.

§ 102

Hus-Inkvisitioner maa ikke finde Sted, uden i kriminelle Tilfælde.

§ 103

Fristed tilstedes ikke dem, som herefter fallere.

§ 104

Jord og Boslod kan i intet Tilfælde forbydes.

§ 105

Forrer Statens Tarv, at Nogen maa afgive sin rørlige eller urørlige Eiendom til offentlig Brug, saa bør han have fuld Erstatning af Statskassen.

§ 106

Saavel Kjøbesummer som Indtægter af det Geistligheden beneficerede Gods skal blot anvendes til Geistlighedens Bedste og Oplysningens Fremme.

Milde Stiftelsers Eiendomme skulle blot anvendes til disses Gavn.

§ 107

Odels- og Aasædesretten maa ikke ophæves. De nærmere Betingelser, hvorunder den, til største Nytte for Staten og Gavn for Landalmuen, skal vedblive, fastsættes af det første eller andet følgende Storting.

§ 108

Ingen Grevskaber, Baronier, Stamhuse og Fideikommisser, maa for Eftertiden opprettes.

§ 109

Enhver Statens Borger er i Almindelighed lige forpligtet, i en vis Tid at værne om sit Fædreland, uden Hensyn til Fødsel eller Formue.

Denne Grundsætnings Anvendelse, og de Indskrænkninger den bør undergaa, bestemmes ved Lov.

§ 110

Det paaligger Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette for at ethvert arbejdsdygtigt Menneske kan skaffe sig Udkomme ved sit Arbejde.

Nærmere Bestemmelser om Ansattes Medbestemmelsesret paa sin Arbejdsplads, fastsættes ved Lov.

§ 110 a

Det paaligger Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette for at den samiske Folkegruppe kan sikre og udvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv.

§ 110 b

Enhver har Ret til et Milieu som sikrer Sundhed og til en Natur hvis Produktionsævne og Mangfold

bevares. Naturens Ressourcer skulle disponeres ud fra en langsigtig og alsidig Betragtning, der ivaretager denne Ret ogsaa for Efterslægten.

For at ivaretage deres Ret i Henhold til foregaaende Led, ere Borgerne berettigede til Kundskab om Naturmilieuets Tilstand og om Virkningerne af planlagte og iværksatte Indgreb i Naturen.

Statens Myndigheder give nærmere Bestemmelser til at gennemføre disse Grundsætninger.

§ 110 c

Det paaligger Statens Myndigheder at respektere og sikre Menneskerettighederne.

Nærmere Bestemmelser om Gjennemførelsen af Traktater herom fastsættes ved Lov.

§ 111

Det norske Flags Form og Farver bestemmes ved Lov.

§ 112

Viser Erfaring, at nogen Del af denne Kongeriget Norges Grundlov bør forandres, skal Forslaget derom fremsættes paa første, andet eller tredie Storting efter et nyt Valg og kundgjøres ved Trykken. Men det tilkommer først det første, andet eller tredie Storting efter næste Valg at bestemme, om den foreslaaede Forandring bør finde Sted eller ei. Dog maa saadan Forandring aldrig modsige denne Grundlovs Principer, men alene angaa Modifikationer i enkelte Bestemmelser, der ikke forandre denne Konstitutions Aand, og bør to Trediedele af Stortinget være enige i saadan Forandring.

En saaledes vedtagen Grundlovsbestemmelse underskrives af Stortingets Præsident og Sekretær og sendes Kongen til Kundgjørelse ved Trykken som gjældende Bestemmelse i Kongeriget Norges Grundlov.